

618 50 24 44

**Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ
ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΚΑΙ Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΤΟΥΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ**

ΜΕΤΕΧΟΝΤΕΣ ΣΠΟΥΔΑΣΤΕΣ
ΣΤΑΥΡΟΘΕΟΔΩΡΟΥ ΣΤΥΛΙΑΝΗ
ΤΕΝΤΑ ΧΡΥΣΟΥΛΑ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ
ΧΡΥΣΗ ΚΑΛΠΙΝΗ - ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ

Πτυχιακή για την λήψη του πτυχίου Κοινωνικής Εργασίας Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας (Σ.Ε.Υ.Π.) Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας

ΠΑΤΡΑ 2000

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΓΚΡΙΣΗ ΤΗΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ:

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΣ

Χρυσή Καλπίνη - Παπαδοπούλου

Καθηγήτρια Εφαρμογών ΤΕΙ Πατρών

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΕΠΟΠΤΗΣ 1

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΕΠΟΠΤΗΣ 2

ΥΠΟΓΡΑΦΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ	3
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	4
ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ	5
ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ	6

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΓΕΝΕΣΗ.....	10
A. Εγκληματολογικές Θεωρίες	10
B. Αίτια εγκληματικότητας	12
1. Το ψευτοδίλημμα: κοινωνικές ή βιολογικές αιτίες	12
2. Διάκριση αιτιών	13
3. Κυριότεροι παράγοντες της νεανικής εγκληματικότητα	15
Γ. Πρόληψη εγκληματικότητας	25
Δ. Διακρίσεις εγκλημάτων	28
Ε. Μορφές εγκληματικής συμπεριφοράς	30
ΣΤ. Παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και έγκλημα	33

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ	37
A. Αναφορές σε εγκλήματα που έχουν διαπραχθεί από ανήλικους	37
1. Ναρκωτικά	38
2. Ληστείες	42
B. Τυπολογία εγκλημάτων	45
Γ. Η εγκληματικότητα των ανηλίκων αλλοδαπών στην Ελλάδα	48

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	51
A. Πρότυπα Σωφρονιστικά Συστήματα	51
B. Σύγχρονες Διεθνείς τάσεις μεταχείρισης ανηλίκων	54
Γ. Η αντιμετώπιση των ανηλίκων από το Ελληνικό ποινικό σύστημα	56

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

A. Ιστορική αναδρομή του Σωφρονιστικού Συστήματος της Ελλάδας	59
B. Ανήλικοι ποινικά ανεύθυνοι – υπεύθυνοι	64
Γ. Ποινική ανηλικότητα.....	66
Δ. Αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα	69
E. Περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα	74

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Α. Αυλώνας: Ιστορική αναδρομή – Δομή	77
B. Βόλος: Ιστορική αναδρομή – Δομή	77
Γ. Κασσαβέτεια	78
Δ. Προγράμματα για την αγωγή και την επανένταξη των ανηλίκων κρατουμένων	78
1. Αγωγή στα Σωφρονιστικά Καταστήματα.....	78
2. Ο Ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού στα Σωφρονιστικά Καταστήματα	83

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥΣΗ ΤΩΝ

ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	87
A. Ιστορική Αναδρομή	87
B. Μεταϊδρυματική αρωγή	89

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΑΣΑΒΒΕΤΕΙΑΣ

A. Ιστορική Αναδρομή	95
B. Δομή και Λειτουργία	95
Γ. Πρόσωπικό	96
Δ. Κατηγορίες Ανηλίκων Κρατουμένων	97
Ε. Αγωγή Ανηλίκων Κρατουμένων	98
ΣΤ. Η Κοινωνική Υπηρεσία του Καταστήματος	100

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	103
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ	103
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	110
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	111

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Για την διεξαγωγή της συγκεκριμένης μελέτης οφείλουμε να ευχαριστήσουμε θερμά την υπεύθυνη εκπαιδευτικό και καθηγήτρια εφαρμογών του ΤΕΙ Πάτρας κα Χρυσή Καλπίνη- Παπαδοπούλου. Ευχαριστούμε επίσης την Κοινωνική Λειτουργό και τον Διευθυντή του Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, την Κοινωνική Λειτουργό των φυλακών του Αυλώνα, και τον Διευθυντή των Δικαστικών Φυλακών Βόλου για την παροχή των ζητούμενων πληροφοριών. Τέλος, τους γονείς μας για την συμπαράσταση και την στήριξη που μας προσέφεραν καθ' όλη την περίοδο της ενασχόλησής μας με την πτυχιακή μας εργασία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕΛΕΤΗΣ

Η συγκεκριμένη μελέτη είναι βιβλιογραφική και στοχεύει στην παρουσίαση των διαστάσεων που έχει λάβει η εγκληματικότητα των αρρένων ανηλίκων στην Ελλάδα, καθώς επίσης και στην αντιμετώπισή τους από την ποινική νομοθεσία και ιδιαίτερα σε ό,τι αφορά τον περιορισμό τους στα Σωφρονιστικά Καταστήματα της χώρας.

Η μέθοδος της συλλογής των πληροφοριών είναι κυρίως βιβλιογραφική έρευνα. Χρησιμοποιήθηκε ακόμα η μέθοδος της συνέντευξης με σκοπό την συγκέντρωση στοιχείων που αφορούν την δομή και την λειτουργία των τριών υπάρχοντων καταστημάτων κράτησης αρρένων ανηλίκων.

Πιο συγκεκριμένα στο τρίτο τμήμα της μελέτης αυτής παρατίθενται στοιχεία που αφορούν τους παράγοντες που ωθούν τους ανηλίκους σε εκδηλώσεις εγκληματικής συμπεριφοράς καθώς και στους τύπους των εγκληματιών που υιοθετούν αυτήν την συμπεριφορά. Επίσης γίνεται αναφορά σε κάποιες από τις πλέον συνήθεις εκφάνσεις της εγκληματικότητας, οι οποίες θεωρούνται οι πιο σοβαρές.

Το δεύτερο τμήμα της μελέτης αναφέρεται στο σύστημα των ποινών και το ισχύον ποινικό σωφρονιστικό σύστημα της Ελλάδας. Παραθέτονται επίσης στοιχεία για τον αριθμό των εγκληματιών, το είδος του εγκλήματος και το μέγεθος της αντίστοιχης ποινής, από τα τρία Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων της Ελλάδας, με ενδεικτική μελέτη στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας. Τέλος γίνεται αναφορά στα προγράμματα ιδρυματικής αγωγής και μεταϊδρυματικής αρωγής για τους ανήλικους παραβάτες.

ΣΚΟΠΟΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Σκοπός της μελέτης αυτής είναι να δοθούν οι πραγματικές διαστάσεις της εγκληματικότητας των ανηλίκων όπως αυτή παρουσιάζεται σήμερα στον Ελλαδικό χώρο και η αντιμετώπιση των ανηλίκων παραβατών από το Ελληνικό Ποινικό σύστημα. Δίνεται έμφαση στην αυστηρότερη ποινή, την στερητική της ελευθερίας, μέσω του εγκλεισμού των δραστών στα τρία υπάρχοντα σωφρονιστικά καταστήματα των αρρένων, που υπάρχουν στην Ελλάδα.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η μελέτη αυτή στηρίχθηκε σε βιβλιογραφική ανασκόπηση. Τα συγγράμματα που χρησιμοποιήθηκαν συλλέχθηκαν σταδιακά από :

-Την δημοτική βιβλιοθήκη Πατρών και το παράρτημά της στην οδό Φωκαίας.

-Την βιβλιοθήκη του ΤΕΙ Πάτρας.

-Την βιβλιοθήκη του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας (Βόλου).

-Το ποινικό αναγνωστήριο της Νομικής Σχολής Αθηνών.

-Βιβλιοπωλεία της Πάτρας, του Βόλου και της Αθήνας.

-Δικηγορικά γραφεία Αλμυρού Βόλου, Βόλου, Πάτρας.

Παράλληλα χρησιμοποιήθηκε η μέθοδος της συνέντευξης όσον αφορά την συλλογή πληροφοριών που σχετίζονται με τα τρία Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων (αρρένων) της Ελλάδας. Οι συνεντεύξεις που χρησιμοποιήθηκαν ήταν δομημένες, δηλαδή οι ερωτώμενοι κλήθηκαν να απαντήσουν σε μία σειρά προκαθορισμένων ερωτήσεων. Ειδικότερα πρέπει να σημειωθεί ότι γίνεται εκτεταμένη αναφορά στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας. (λόγω ευκολότερης πρόσβασης).

ΟΡΙΣΜΟΙ ΟΡΩΝ

Σύμφωνα με τον Πανούση (1990) «η εγκληματικότητα συνίσταται στο σύνολο των εγκλημάτων που τελούνται από μια κοινωνική ομάδα σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο» (σελ. 135).

Σύμφωνα με το άρθρο 14 του Ποινικού Κώδικα, «έγκλημα είναι μία πράξη άδικη και καταλογιστή στον δράστη της που τιμωρείται από τον νόμο» (Σπινέλλη, 1990, σελ. 48).

Ο Χωραφάς αναφέρει ότι «Ποινή είναι ένα κακό που το απειλεί ο νόμος και το επιβάλλει ο δικαστής στο δράστη μιας άδικης πράξης ως εκδήλωση ιδιαίτερης αποδοκιμασίας του από την έννομη τάξη» (Σπινέλλη, 1990, σελ. 20-21).

Ο Κουράκης (1985) σημειώνει ότι «η Ποινική καταστολή είναι η αναχαίτιση του εγκλήματος με ποινικές κυρώσεις» (σελ. 1).

Σύμφωνα με τον Μιχελάκη «Δίκαιο είναι το σύνολο των κανόνων που ρυθμίζουν υποχρεωτική την συμπεριφορά του ανθρώπου εν την κοινωνία» (Παπαγιάννης, 1984, σελ. 18).

«Ποινικό Δίκαιο είναι ο κλάδος του Δημοσίου Δικαίου που περιλαμβάνει το σύνολο των κανόνων που αναφέρονται στον καθορισμό, την βεβαίωση και τον κολασμό των εγκλημάτων» (Ερμηνευτικό Λεξικό Νομικών Όρων, 1974).

Όπως αναφέρει ο Πανούσης (1990) «Σωφρονιστικό Δίκαιο είναι οι κανόνες Δικαίου, οι οποίοι ρυθμίζουν κυρίως την έκτιση των κυρώσεων, αλλά και την οργάνωση των σωφρονιστικών καταστημάτων και το καθεστώς του σωφρονιστικού προσωπικού» (σελ. 136).

Ο ίδιος συγγραφέας προσπαθώντας να δώσει έναν ορισμό για την **Σωφρονιστική**, αναφέρει ότι είναι «ο κλάδος, ο οποίος έχει ως αντικείμενο έρευνας και μελέτης την έκταση των κυρώσεων, με σκοπό την κοινωνική επανένταξη του καταδικασθέντος»(Πανούσης, 1990, σελ. 136).

Σύμφωνα με την Χάϊδου (1990), «ο **ποινικός σωφρονισμός**, η στερητική της ελευθερίας ποινή, αποτελεί την ιδιότυπη μεταχείριση του εφήβου που εγκληματεί και αποβλέπει στην ηθική αναμόρφωση και διαπαιδαγώγησή του»(σελ. 48).

Οι Σπινέλλη και Κουράκης (1992), σημειώνουν ότι «η **αγωγή** νοείται ως μια ευρύτατη παιδευτική διαδικασία η οποία αποβλέπει στην άσκηση ευεργετικής επίδρασης στον αποδέκτη μέσω της μεταβίβασης σ' αυτόν πολιτιστικών στοιχείων και αξιών επιστήμης, τέχνης, θρησκείας, θεωρητικών και πρακτικών γνώσεων». (σελ. 55).

Ο Πανούσης(1990) αναφέρει ότι «το **σωφρονιστικό σύστημα** είναι ο τρόπος οργάνωσης της ζωής στην φυλακή» (σελ. 137).

Σύμφωνα με τον Αλέξη (1979) «**ανήλικοι** θεωρούνται οι άγοντες ηλικίαν από επτά μέχρι την συμπλήρωση του δεκάτου εβδόμου έτους της ηλικίας τους. Από αυτούς οι ανήλικοι μέχρι δώδεκα ετών καλούνται **παιδες**, ενώ οι ανήλικοι από δεκατριών ετών έως δεκαεπτά (συμπληρωμένα) ετών καλούνται **έφηβοι**» (σελ. 292).

«**Ποινή** είναι η κύρωση (τιμωρία) επιβαλλόμενη από την πολιτεία στον αποδειχθέντα ένοχο ορισμένου εγκλήματος» (Ερμηνευτικό Λεξικό Νομικών Όρων, 1974).

Σύμφωνα με τον Γκόφμαν (1980) «**ίδρυμα** είναι ο τόπος κατοικίας και εργασίας ενός μεγάλου αριθμού ατόμων της ίδιας καταστάσεως, που, ξεκομμένα από την ευρύτερη κοινωνία για μια σημαντική περίοδο ζούν μαζί υπο συνθήκες περιορισμένης και με τυπικές μορφές οργανωμένης διαβιώσεως». (σελ. 11).

Σύμφωνα με την Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1984) «Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι παράβαση κανόνα συμπεριφοράς που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ως τηρητέο από τα μέλη της, παράβαση που προκαλεί αντιδράσεις αποδοκιμασίας». (σελ. 33).

ΜΕΡΟΣ Α΄

Η φύση της Εγκληματικότητας ανηλίκων (αρρένων)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΘΕΩΡΙΕΣ ΚΑΙ ΑΙΤΙΟΓΕΝΕΣΗ

Α. ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΛΟΓΙΚΕΣ ΘΕΩΡΙΕΣ

Ενδεικτικά παρακάτω παρατίθενται κάποιες από τις κυριότερες θεωρίες που αφορούν την εγκληματικότητα.

Όπως αναφέρει ο E. Sutherland, «το έγκλημα έχει τις ρίζες του στην κοινωνική οργάνωση και αποτελεί έκφραση της συγκεκριμένης κοινωνικής οργάνωσης» (Καρύδης, 1996, σελ. 174).

Σύμφωνα με τον Καρύδη (1996), η θεωρία του Sutherland υποστηρίζει ότι το άτομο αναπτύσσει συναναστροφές που καθορίζονται από το πλαίσιο της μικρο-κοινωνικής οργάνωσης, όπου συμμετέχει. Έτσι, εφόσον στο κοινωνικό περιβάλλον του ατόμου κυριαρχούν αντικοινωνικές αξίες, η κοινωνική αποδιοργάνωση συνοδεύεται από μεγάλα ποσοστά εγκληματικότητας» (σελ. 174).

Σύμφωνα με τον Καρύδη (1996), «ο Sutherland αναφέρει εννέα θεωρίες για την ερμηνεία της εγκληματολογικής συμπεριφοράς μέσω της διαφορικής συναναστροφής των ατόμων:

α. Η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται.

β. Η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται σε αλληλεπίδραση με άλλα πρόσωπα και σε μία διαδικασία επικοινωνίας.

γ. Το βασικό μέρος της εκμάθησης της εγκληματικής συμπεριφοράς λαμβάνει χώρα στο εσωτερικό στενών προσωπικών ομάδων.

δ. Όταν η εγκληματική συμπεριφορά μαθαίνεται, η εκμάθηση περιλαμβάνει: α) τεχνικές διάπραξης του εγκλήματος, οι οποίες ορισμένες φορές είναι περίπλοκες και άλλες φορές πολύ απλές. β) συγκεκριμένη κατεύθυνση των κινήτρων, παρορμήσεων, εξορθολογισμών και στάσεων.

ε. Η συγκεκριμένη κατεύθυνση των κινήτρων και των παρορμήσεων μαθαίνεται μέσω ευνοϊκών ή μη ορισμών των νομικών κανόνων.

στ. Το άτομο καθίσταται παραβατικό, λόγω της υπερόχης ορισμένων ευνοϊκών για την παραβίαση του νόμου έναντι αυτών που αποθαρρύνουν την παραβίαση του νόμου.

ζ. Οι διαφορικές συναναστροφές μπορούν να ποικίλουν σε συχνότητα, διάρκεια, προτεραιότητα και ένταση.

η. Η διαδικασία της εκμάθησης της εγκληματικής συμπεριφοράς μέσω του συγχρωτισμού με εγκληματικά και μη εγκληματικά πρότυπα περιλαμβάνει όλους τους μηχανισμούς που έχουν σχέση με κάθε διαδικασία μάθησης.

θ. Αν και η εγκληματική συμπεριφορά είναι μία έκφραση γενικών αναγκών και αξιών, δεν ερμηνεύεται από αυτές τις γενικές ανάγκες και αξίες, εφόσον και η μη-εγκληματική συμπεριφορά αποτελεί έκφραση των ίδιων αναγκών και αξιών» (Καρύδης, 1996, σελ. 175-177).

Ο D. Glaser κάνοντας μια διάκριση των διαφόρων θεωριών της εγκληματικότητας αναφέρει ότι οι «μονιστικές» θεωρίες βασίζονται σε ένα απλό τύπο συμπεριφορικής παράστασης, οι «πλουραλιστικές» θεωρίες περιέχουν δυο ή περισσότερες χαρακτηριστικές παραστάσεις συμπεριφοράς και οι «γενικεύ-

ουσες» θεωρίες προσπαθούν να εντάξουν τις απόψεις των πλουραλιστικών θεωριών για την συμπεριφορά σε μία περίπλοκη παράσταση της συμπεριφοράς. (Glaser «Criminality Theories and Behavioral Images», 1956).

B. ΑΙΤΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

1. Το Ψευτοδίλημμα: κοινωνικές ή βιολογικές αιτίες;

Όπως αναφέρει ο Πανούσης (1985) το πρόβλημα της σχέσης του κοινωνικού και του βιολογικού στα αίτια του εγκλήματος είναι μεγάλης θεωρητικής και πρακτικής σημασίας. Το πρόβλημα της σχέσης ανάμεσα στο κοινωνικό και το βιολογικό έχει απασχολήσει πολύ τους ειδικούς των πιο ποικίλων τάσεων. Το σημείο εκκίνησης εδώ είναι το γεγονός ότι η φύση και η κοινωνία αλληλοσυμπληρώνονται αμοιβαία. Παρόλα αυτά στα διαφορετικά επίπεδα αλληλεπίδρασης αυτή η σχέση παίρνει διαφορετικούς και άκρως εναλλασσόμενους τύπους. Για παράδειγμα η φύση υπάρχει στους ανθρώπους ως βιοφυσική, βιοχημική και φυσιολογία και το κοινωνικό ως κοινωνικό και προσωπικό, ως τάξη, ομάδα και συλλογικότητα. Όσον αφορά την σχέση του κοινωνικού και βιολογικού στις αιτίες του εγκλήματος σημειώνονται τα εξής: Κατ' αρχάς το βιολογικό είναι το γενικό, κάθε τι που κληρονομείται στους ανθρώπους είναι βιολογικό αλλά δεν είναι όλα τα βιολογικά κληρονομικά. Το βιολογικό αφήνει τα σημάδια του στην ανθρώπινη προσωπικότητα και κατά συνέπεια, στην συμπεριφορά. Δεύτερον, το κοινωνικό είναι ό,τι έχει αναφανεί στα άτομα κατά την διαδικασία της ανθρώπινης ιστορίας και εμφανίζονται σαν αποτέλεσμα επαφής, κοινωνικών σχέσεων. Ο άνθρωπος «κοινωνικοποιείται» από την στιγμή της γέννησής του (σελ. 38-40).

Όπως αναφέρει ο ίδιος συγγραφέας η ανθρώπινη συμπεριφορά και κατ' επέκταση η αντικοινωνική συμπεριφορά είναι ζήτημα όχι βιολογικών αλλά κοινωνικών νόμων. Αυτό εξηγείται από το γεγονός ότι το βιολογικό και το κοινωνικό δεν στέκονται στην ίδια σειρά, δεν συνδέονται με οποιαδήποτε άμεση σχέση, με αυστηρούς προσδιορισμούς. Το βιολογικό εμφανίζεται στο κοινωνικό με ένα διαφορετικό τύπο: το πρώτο είναι διαλεκτικά υπο το δεύτερο. Οι άνθρωποι γεννιούνται χωρίς συνείδηση και έμφυτες ιδέες: Και τα δύο σχηματίζονται στην πορεία της ζωής τους. Στους ανθρώπους κάθε γενιάς ο σχηματισμός της κοινωνικής τους ουσίας γίνεται κάτω από την επίδραση του κοινωνικού προγράμματος. Καλύπτει ποικίλες χρονικές περιόδους με ποικίλη διαβάθμιση της επίδρασης του βιολογικού. Κάθε φυσικά υγιής και μορφωμένος άνθρωπος εναρμονίζεται με το κοινωνικό - φυσικό σύστημα και το κοινωνικό ανταποκρίνεται στο βιολογικό. Αν το ένα πραγματικά ανταποκρίνεται στο άλλο, ο άνθρωπος είναι ικανός να κανονίζει την συμπεριφορά του. (Πανούσης, 1985, σελ. 41-43).

2. Διάκριση αιτιών

Σύμφωνα με τον Πανούση (Αθήνα 1990) γίνεται διάκριση των αιτιών του εγκλήματος σε τρεις κατηγορίες: *Πρωτογενή αίτια, Δευτερογενή αίτια, Τριτογενή αίτια.*

i. Πρωτογενή αίτια: Κοινωνικές δυσλειτουργίες. Τα πρωτογενή αίτια προέρχονται από πηγές του εγκλήματος κύρια συνδεδεμένες με τις αντιφάσεις της κοινωνικής εξέλιξης. Κυρίως αναφέρονται σε παραβάσεις, δυσλειτουργίες και αρνητικές όψεις του κοινωνικού συστήματος. Αυτή η ομάδα αιτιών, αν και έχει έμμεση επίδραση στο έγκλημα, έχει ένα ευρύ κοινωνικό αποτέλεσμα, αναφέρει ο Avaneson. Τα αίτια του εγκλήματος παράλληλα, με την σύνδεσή τους με αντικειμενικές δυσκολίες,

καθορίζονται και από υποκειμενικούς παράγοντες. (Π.χ. οικογενειακές σχέσεις). Οι αιτίες λοιπόν του εγκλήματος πρέπει να αναζητηθούν σε κοινωνικά φαινόμενα και όχι έξω από την κοινωνία. (Πανούσης, 1990, σελ. 119-121).

ii. Δευτερογενή αίτια: Ψυχολογικά Προβλήματα: Τα δευτερογενή αίτια προέρχονται από την ίδια πηγή των πρωτογενών αιτιών. Η κοινή αυτή πηγή εκφράζει τις δύο ομάδες σαν μια και μόνη. Ωστόσο τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δευτερογενών αιτιών του εγκλήματος, βρίσκονται στο γεγονός ότι αυτά εξετάζονται τόσο στο γενικό κοινωνιολογικό όσο και στο κοινωνικοψυχολογικό επίπεδο. Τα αίτια αυτά ασκούν κύρια και άμεση επίδραση στο έγκλημα. Συνδέονται κυρίως με την συμπεριφορά των διαφόρων κατηγοριών ατόμων, με την σφαίρα των διανθρώπινων σχέσεων, το σύστημα απόψεων, ιδεών και δοξασιών, που υπάρχουν γύρω από τον άνθρωπο καθώς και με την κοινωνία και τις κοινωνικές αξίες. (Πανούσης, 1990, σελ. 121-122).

iii. Τριτογενή αίτια: Ατομική συνείδηση: Σύμφωνα με τον Avaneson, «η ομάδα των τριτογενών αιτιών συνδέεται με ένα συγκεκριμένο άτομο» (Πανούσης, 1990, σελ. 122).

Ο Πανούσης(1990) αναφέρει ότι δεν είναι δυνατόν να κατανοηθεί η ουσία του προβλήματος της εγκληματικότητας χωρίς το συγκεκριμένο άτομο που διέπραξε το έγκλημα. Χρειάζεται λοιπόν μελέτη των κοινωνικών προβλημάτων. Ο τύπος αυτός της ανάλυσης δεν αναφέρεται μόνο στο εγκληματικό άτομο αλλά και στην εγκληματική ενέργεια την οποία εκτελεί. Τα αίτια του εγκλήματος σε σχέση με ένα συγκεκριμένο άτομο είναι ουσιαστικό να ανακαλυφθεί ο μηχανισμός της συμπεριφοράς του ατόμου. Ο πρώτος σύνδεσμος στον μηχανισμό της συμπεριφοράς είναι η επίδραση του εσωτερικού περιβάλλοντος, ο

δεύτερος οι εσωτερικές καταστάσεις που δημιουργούνται από αυτές τις επιδράσεις και ο τρίτος η μετάβαση στην πράξη. (σελ. 122-123).

Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι οι εξωτερικοί παράγοντες που ωθούν το άτομο στο έγκλημα και που είναι ανεξάρτητοι από αυτό, αποκαλύπτονται μόνοι τους στο επίπεδο του ευρύτερου περιβάλλοντος και εκδηλώνονται στις οικονομικές, κοινωνικές πολιτισμικές και άλλες αντιθέσεις. Οι αντιθέσεις αυτές παίζουν σπουδαίο ρόλο για το σχηματισμό της σύγκρουσης ανάμεσα στο άτομο και την κοινωνία, μια σύγκρουση που εκτονώνεται στο έγκλημα. Οι ιδιότητες του ατόμου περιλαμβάνουν την εμπειρία της ζωής του, η οποία είναι γεμάτη με κοινωνικό περιεχόμενο και επίσης τα χαρακτηριστικά του ψυχικού του κόσμου, ο οποίος σε συγκρουόμενες καταστάσεις προσδιορίζει την επιλογή της κοινωνικά επικίνδυνης συμπεριφοράς. Οι εξωτερικές αιτίες δεν ενεργούν από μόνες τους αυτόματα. Μεταστρέφονται διαμέσω της προσωπικότητας του εγκληματία και των συνθηκών συμπεριφοράς του. (Πανούσης, 1990, σελ. 123-124).

3. Κυριότεροι παράγοντες της νεανικής εγκληματικότητας.

Ο Chazal (1967) τονίζει ότι οι στατιστικές υπογραμμίζουν την πρωταρχική σημασία των οικογενειακών, κοινωνικο-οικονομικών και συναισθηματικών παραγόντων της νεανικής εγκληματικότητας. Είναι αναμφισβήτητη η σημασία των βλαβερών παραδειγμάτων που ωθούν στην εγκληματικότητα, είτε αυτά προβάλλονται συνειδητά στο νέο είτε προέρχονται από άλλους παράγοντες όπως τις άθλιες συνθήκες κατοικίας, τους γονείς, τους συντρόφους των νέων, τα θεάματα του δρόμου, τους ήρωες του κινηματογράφου ή του περιοδικού. Ωστόσο οι

σπουδαιότεροι παράγοντες που ωθούν τους νέους στην εγκληματικότητα συνοψίζονται στους εξής: (σελ. 16).

α. Οικογένεια

Σύμφωνα με τον Κανάτσιου (1979) όταν η οικογένεια εθίζει τα άτομα σε μια τακτική υγιεινή, οικιακή και ηθική ζωή επιδρά προληπτικά κατά της εγκληματικότητας με την προϋπόθεση βέβαια ότι οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων είναι αρμονικές. Αυτή η αρμονία επιτυγχάνεται όταν υπάρχει οικονομική επάρκεια και οι γονείς αφιερώνουν τον απαραίτητο χρόνο για την ανατροφή και διαπαιδαγώγηση των παιδιών. Αντίθετα, η οικογένεια αδυνατεί να αποτρέψει το έγκλημα όταν οι σχέσεις μεταξύ των συζύγων είναι δυσαρμονικές. Ο όρος οικογένεια ως παράγοντας εγκληματικότητας λαμβάνεται στο πλαίσιο της εγκληματολογικής σκέψης και έρευνας με ευρεία έννοια εφόσον δεν περιλαμβάνει μόνο την οικογένεια στην στενή της έννοια, αλλά και όλα τα γεγονότα που συνδέονται στενά με την οικογένεια, όπως π.χ. ο γάμος, το διαζύγιο, ο δεύτερος γάμος, τα υιοθετημένα και νόθα παιδιά, η νόσος ενός γονέα, η οικογενειακή κατοικία κ.α. Γενικότερα πρέπει να σημειωθεί ότι η οικογένεια ασκεί ευμενή ή δυσμενή επίδραση, προς την εγκληματικότητα, με ποικίλες μορφές:

ι. Η αρμονική και ειρηνική συμβίωση των γονέων είναι καθοριστικής σημασίας στην διαμόρφωση της προσωπικότητας των παιδιών από την εμβρυακή κατάσταση μέχρι την παιδική και εφηβική τους ηλικία. Αποτρέπει την ροπή προς την εγκληματικότητα και την ανηθικότητα και έτσι επιδρά ευνοϊκά στην καταστολή της εγκληματικότητας. Αντίθετα η μη αρμονική συμβίωση των γονέων, το διαζύγιο, ο δεύτερος γάμος στερούν από τα παιδιά την απαραίτητη στοργή. Σημαντικό ποσοστό της εγκληματικότητας των ανηλίκων οφείλεται στην έλλειψη της α-

παιτούμενης μητρικής και πατρικής στοργής και φροντίδας. (σελ. 233-234).

Όπως σημειώνει και ο Chazal (1967) όλες οι στατιστικές συμφωνούν στην διαπίστωση ότι τα 70-80% των ανηλίκων εγκληματιών προέρχονται από διαλυμένες οικογένειες. Επίσης, από συναισθηματικής άποψης, δεν έχει μεγάλη σημασία αν οι γονείς δεν αγαπούν όσο πρέπει το παιδί ή αν αυτό νομίζει ότι δεν το αγαπούν αρκετά. Τα αποτελέσματα είναι τα ίδια. Αν άδικα νομίζει ότι του στερούν την αγάπη, μόνο η παιδαγωγική οξυδέρκεια των γονιών του - πράγμα πού σπάνιο στις οικογένειες νεαρών εγκληματιών - μπορεί να αποκαταστήσει την αρμονία (σελ. 24).

Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα: «Συχνά, η ανάγκη του νέου για ασφάλεια δεν έχει ικανοποιηθεί από το περιβάλλον του : παραίτηση των γονέων από την φυσική εξουσία τους, μεγάλη αδυναμία τους, ανικανότητα να επιβάλλουν, σταθερά και ήρεμα, εντολές και απαγορεύσεις, να φτιάξουν ένα στέρεο πλαίσιο ζωής · οικογενειακές διχόνοιες, εξ άλλου, που τις εκμεταλλεύεται το παιδί, αμηχανία του παιδιού μπρος σε γονείς που δεν μπορούν να αποτελούν γι' αυτό «πρότυπα» και το κάνουν να χάσει την εμπιστοσύνη του στα οικογενειακά ταμπού, φοβερή νευρική ταραχή που δοκιμάζει με τις αναστατώσεις της οικογένειας. Η φτώχεια, η χρηματική στενότητα ή η τροφική ανεπάρκεια, πολύ συχνά η αθλιότητα της κατοικίας, δεν το απογοητεύουν λιγότερο στην ανάγκη του για ασφάλεια. Λένε ότι ο νέος που ζει μέσα στην φτώχεια κλέβει από ανάγκη. Σωστά , κάτω, όμως, από το φανερό αυτό ελατήριο, υπάρχει κάποιος ισχυρότερος παράγοντας που το σπρώχνει στην εγκληματικότητα: η επιθετικότητα που έχει για στόχο τα υλικά αγαθά και , πολλές φορές, τα ανθρώπινα πρόσωπα αποτελεί την έκφραση

μιας έντονης συναισθηματικής διαμαρτυρίας για την θλιβερή του κατάσταση. Όμως το παιδί υποφέρει από ανάγκη αγάπης, αγάπης και ασφάλειας όταν οι γονείς του, για λόγους οικονομικούς που βάζουν σε κίνδυνο την ισορροπία της οικογενειακής εστίας, είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται σε ώρες διαφορετικές, πολλές φορές μάλιστα σε πολύ απομακρυσμένα εργοστάσια, έτσι που να συναντιούνται πολύ σπάνια γύρω από το οικογενειακό τραπέζι». (Chazal, 1967, σελ. 26).

Ο Chazal (1967) αναφέρει ότι η μελέτη των νεαρών εγκληματιών αποκαλύπτει κι ένα άλλο είδος οικογενειακής ευθύνης, την αδυναμία των γονέων για τα παιδιά τους. Οι γονείς πολλές φορές προσπαθώντας να κερδίσουν την ηρεμία τους, φοβούμενοι τις συγκρούσεις που θα μπορούσαν να γεννηθούν μεταξύ τους με αφορμή το παιδί τους, παραιτούνται από την άσκηση της φυσικής εξουσίας τους. Έτσι στο παιδί αναπτύσσεται ένας εγωκεντρισμός, που τον κάνει να θεωρεί τον εαυτό του το κέντρο του κόσμου; νομίζει πως έχει μόνο δικαιώματα, εκμεταλλεύεται την αδυναμία των γονιών του, χρησιμοποιεί μέσα πραγματικού εκβιασμού. Μπαίνει στο δρόμο της εύκολης ζωής και η κλεψιά του γίνεται ένα πρόχειρο μέσο για να αποκτήσει αυτό που θέλει (σελ. 23).

Όπως αναφέρει ο Herbert (1992) οι γονείς που υιοθετούν την μέθοδο της χαλαρής πειθαρχίας και της εχθρικής στάσης ενθαρρύνουν την έντονα επιθετική και ελάχιστα ελεγχόμενη συμπεριφορά των παιδιών τους. Όταν οι γονείς τιμωρούν τα παιδιά ενώ παράλληλα είναι απορριπτικοί και εχθρικοί τότε «δημιουργούνται» οι πιο επιθετικές συμπεριφορές. Οι γονείς επιδεικνύουν και κρατούν την εξουσία χρησιμοποιώντας σωματικές τιμωρίες, απειλές και στέρηση προνομίων. (σελ. 119).

ii. Ο θάνατος του ενός ή και των δυο γονέων. Σύμφωνα με τον Κανάτσιο (1979) ,«Η ορφάνια των παιδιών μπορεί να οδηγήσει στην ατομική και κοινωνική κατάπτωση και τέλος στο έγκλημα, γιατί προκαλεί την μείωση της οικογενειακής φροντίδας, την μειονεκτική αγωγή και παιδεία καθώς και την οικονομική κατάρρευσή τους». (σελ. 235).

iii. Η δυσμενής στέγαση. Ο ίδιος συγγραφέας σημειώνει ότι η μειονεκτική ανεπάρκεια και ανθυγιεινή κατοικία επηρεάζει αρνητικά την σωστή ανάπτυξη των ανήλικων παιδιών, ενώ αντίθετα διευκολύνει την ανηθικότητα και οδηγεί ενίοτε και στο έγκλημα (Κανάτσιος, 1979, σελ. 235).

iv. Η οικογενειακή αγωγή. Ο Κανάτσιος (1979) για την διαμόρφωση μιας υγιούς και ισχυρής προσωπικότητας θεωρεί ότι είναι απαραίτητη η σωστή αγωγή από την οικογένεια. Η μη παροχή προς τους ανηλίκους μιας σωστής οικογενειακής αγωγής συμβάλλει στην διαμόρφωση μιας μειονεκτικής και αντικοινωνικής προσωπικότητας, η οποία τους ωθεί στο έγκλημα. Η οικογενειακή αγωγή είναι δύσκολο έργο εφ' όσον προϋποθέτει την ύπαρξη ορισμένων γνώσεων. Έχει μεγάλη σημασία, οι γονείς να διαθέτουν βασικές γνώσεις της ψυχολογίας του παιδιού και των εφήβων έτσι ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στα προβλήματα που παρουσιάζει η κάθε ηλικία(σελ. 236-237).

β.Η παιδεία

Σύμφωνα με τον Κανάτσιο (1979), η σπουδαιότητα της παιδείας έγκειται στο γεγονός ότι συμβάλλει στην πρόληψη της εγκληματικότητας όταν έχει σαν σκοπό όχι μόνο να προσδώσει γνώση στους νέους, αλλά και να διαμορφώσει ηθικές και υγιείς προσωπικότητες. Για την επίτευξη αυτού του σκοπού, η παιδεία πρέπει να παρέχεται στον έφηβο εξατομικευμένα με βάση

τις ιδιαιτερότητες και ικανότητές του. Η παιδεία για τους νέους περιλαμβάνει την σχολική , εξωσχολική και μετασχολική αγωγή. Η δημιουργία αντικοινωνικών ατόμων αποτρέπεται:

i. όταν η σχολική αγωγή παρέχει στον νέο όχι μόνο γνώσεις αλλά και ηθοπλαστικά στοιχεία.

ii. όταν η εξωσχολική αγωγή οργανώνεται κατά τρόπο που ο ελεύθερος χρόνος του νέου εκμεταλλεύεται δημιουργικά και δεν αφήνεται να εκτεθεί σε κινδύνους και έντονους πειρασμούς.

iii. όταν η μετασχολική αγωγή παρακολουθεί και επηρεάζει του νέους οι οποίοι φοιτούν σε διάφορες σχολές (σελ. 238-239).

γ. Κοινωνία

Σύμφωνα με τον Herbert (1992), οι νέοι αντιμετωπίζουν δυσκολία να αποδεχθούν τους κοινωνικούς και ηθικούς κανόνες. Ειδικότερα οι ηθικοί κανόνες είναι θεμελιώδεις από την άποψη ότι είναι άμεσα συνδεδεμένη με την διατήρηση της εμπιστοσύνης και της δικαιοσύνης, στις ανθρώπινες σχέσεις. Αποτελούν το μέτρο σύγκρισης, μέσω του οποίου εκτιμούμε και αξιολογούμε τους κανόνες που διέπουν κάθε συγκεκριμένη κοινωνική δραστηριότητα. Είναι δύσκολο για τους εφήβους που δεν σέβονται αυτούς τους κανόνες να ενταχθούν απόλυτα στην κοινωνική ζωή. (σελ. 111-112).

Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι στην εφηβική ηλικία ο άνθρωπος αποκτά αυτή την διανοητική ικανότητα που είναι προϋπόθεση για την δημιουργία της ανώτερης ηθικότητας. Ωστόσο η ικανότητα αυτή από μόνη της δεν θεωρείται αρκετή εφόσον ο έφηβος δεν έχει διαμορφώσει ακόμα μια προσωπική

ταυτότητα, η οποία προϋποθέτει την παραδοχή ορισμένων βασικών ηθικών αρχών. Το πρόβλημα της εγκληματικότητας γενικά σχετίζεται με κοινωνικοπολιτικούς παράγοντες. Η ανεργία, η φτώχεια, η ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατοικίας καθώς και το αίσθημα ενός στηρίγματος στην κοινωνία, όλα αυτά παίζουν το δικό τους ρόλο στην δημιουργία ενός περιβάλλοντος που ενθαρρύνει την στροφή προς την παραβατική συμπεριφορά ή αντίθετα, την αποθαρρύνει. Οι νέοι με αποκλίνουσα συμπεριφορά δεν παρουσιάζουν προβλήματα μόνο στις δεξιότητες, που απαιτούνται για τα μαθήματα του σχολείου. Οι κοινωνικές τους δεξιότητες είναι επίσης, σε πολλές περιπτώσεις ελάχιστα ανεπτυγμένες. Έτσι τα αντικοινωνικά παιδιά είναι δέκτες περισσότερων αρνητικών μηνυμάτων απόρριψης σε σχέση με τον εαυτό τους. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι νέοι αυτοί έχουν χαμηλή αυτοεκτίμηση. Πολλοί έφηβοι όμως με αντικοινωνική συμπεριφορά επιθετικής μορφής, δεν χάνουν καθόλου την αυτοεκτίμησή τους, ούτε αισθάνονται μειονεκτικά σε σχέση με τους άλλους. Αυτό που ουσιαστικά αποκτούν με τα χρόνια, είναι μια υπερβολικά αρνητική εικόνα για την οικογένειά τους, τους συνομηλίκους τους και, με το πέρασμα του χρόνου, για την αστυνομία και την ίδια την κοινωνία καθώς και το σύστημα των ηθικών αξιών της. (Herbert, 1992, σελ. 113-117).

δ. Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης

Ο Herbert (1992) αναφέρει ότι «ορισμένα πειράματα έχουν δείξει ότι η συχνή προβολή επιθετικών - βίαιων φιλμ αυξάνει την επιθετικότητα στους εφήβους (αγόρια) παραβάτες τόσο κατά την διάρκεια μιας εβδομάδας, που γινόταν προβολή βίαιων φιλμ όσο και κατά την περίοδο που ακολούθησε. Μεγάλο μέρος της επιθετικότητας αυτής οφειλόταν καθαρά στην μί-

μηση των σκηνών του φιλμ. Οι συζητήσεις και οι διαφωνίες σχετικά με τις επιδράσεις της τηλεόρασης - και τώρα τελευταία των βίαιων βιντεοταινιών - σε προβλήματα συμπεριφοράς, όπως π.χ. η επιθετικότητα συνεχίζονται. Αυτό όμως που επισημαίνεται από τους περισσότερους ερευνητές είναι ότι η παρακολούθηση μερικών μορφών τηλεοπτικής βίας αυξάνει την πιθανότητα εμφάνισης βίαιων ενεργειών σε ήδη «ευάλωτους» νέους (π.χ. νέους με διαταραγμένη συμπεριφορά)» (σελ. 120).

Σύμφωνα με τον Chazal (1967) είναι αναμφισβήτητο το γεγονός ότι η κινηματογραφική εικόνα ασκεί στο νέο μια εξαιρετική υποβολή. Υποστηρίζεται ότι ο νεαρός θεατής μαθαίνει από τον κινηματογράφο τις διάφορες τεχνικές του εγκλήματος και ότι ορισμένες ταινίες εξάπτουν μέσα του την επιθετικότητα ή τον σεξουαλισμό. Είναι λοιπόν εύκολο να καταλάβει κανείς ότι ορισμένες ταινίες είναι ιδιαίτερα βλαβερές για νεαρούς θεατές. Είναι οι ταινίες οι ποτισμένες από ηθική νοσηρότητα ή υπερβολική πολυτέλεια και ευκολία ζωής. Είναι εκείνες στις οποίες κυριαρχούν οι σκηνές βίας, βασανισμού, σεξουαλικού ερεθισμού και κτηνωδίας, όπου η γυναίκα απαρνιέται την αξιοπρέπειά της και γίνεται παιχνίδι στα χέρια των εκμεταλλευτών της. Το διαρκώς ανανεωμένο όραμα τέτοιου είδους ταινιών παρασέρνει το νέο στον δρόμο της φυγής και του εγκλήματος. Η ψευδαίσθηση γίνεται γι' αυτόν πραγματικότητα και οι αντικοινωνικές παρορμήσεις, που μπορεί να έφερνε ήδη μέσα του ή να προκλήθηκαν από το περιβάλλον του, γίνονται εντονότερες. Η επίδραση αυτή που προέρχεται από την «διαπότιση» γίνεται ακόμα πιο βλαβερή όταν ο νέος έχει την τάση να «εξομοιωθεί» με ορισμένους κινηματογραφικούς ήρωες που ζουν αποκηρυγμένοι από την κοινωνία αλλά είναι συμπαθητικοί λόγω της δύναμης και της γενναιοδωρίας τους. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι ορισμένες ταινίες, ιδιαίτερα προσεγμένες και μελετημέ-

νες μπορούν να ασκήσουν ψυχοθεραπευτική επίδραση πάνω σε νεαρούς θεατές. Οι ψυχολογικοί μηχανισμοί που λειτουργούν στην περίπτωση του τύπου είναι παραπλήσιοι με τους μηχανισμούς που επιτρέπει να γίνεται φανερή η επίδραση του κινηματογράφου. (σελ. 18-21).

ε. Διαταραχές ψυχικών λειτουργιών

Σύμφωνα με τον Chazal (1967) τα αίτια της ανισορροπίας στην ατομικότητα ορισμένων εγκληματιών πρέπει να αναζητηθούν στην ανωμαλία που παρουσιάζει ο ψυχισμός τους. Η ψυχική ανωμαλία δεν είναι το ίδιο με την πνευματική γιατί δεν διασπά την προσωπικότητα. Εκδηλώνεται μόνο σαν ελαττωματικότητα του χαρακτήρα ή της διάνοιας καθιστώντας εύθραυστη ή αβέβαιη την κοινωνική ισορροπία του ατόμου που προσβάλλει. Οι οικογενειακές και κοινωνικές προϋποθέσεις ζωής έχουν μεγάλη σημασία και οι ψυχικά ανώμαλοι είναι πολύ ευαίσθητοι στην επίδραση του περιβάλλοντός τους. Μια ελαφρά διανοητική ατέλεια μπορεί να αποβεί πρόσφορο έδαφος για την νεανική εγκληματικότητα. Παρορμητικός, στην υπερβολική του ορμή για πράξη, στους εκρηκτικούς του θυμούς, στην δίψα του για απόλαυση, ο νέος παίρνει γρήγορα τον δρόμο του εγκλήματος (κλοπές, προσβολή ηθών, πράξεις καταστροφής κ.τ.λ.) Υπάρχουν νεαροί εγκληματίες που δείχνονται ανίκανοι να έρθουν σε κανονική επαφή με την πραγματικότητα της ζωής. Δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν όπως πρέπει τον εξωτερικό κόσμο, βρίσκονται σε μία επικίνδυνη πάντα κατάσταση ανισορροπίας. Στο γεγονός αυτό οφείλεται και η βαθύτερη αιτία της μειωμένης τους κοινωνικότητας, της τάσης τους για εσωστρέφεια, των ανήσυχων αντιδράσεων τους που φτάνουν ως την ψύχωση, των ατελείωτων ονειροπολήσεων τους, της αδιαφορίας για του γύρω τους. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ο συσχετισμός ανάμεσα

στην νεανική εγκληματικότητα και κάποια υπερτροφία του Εγώ, η οποία μαρτυρεί την ανάγκη αυτοπεποίθησης μπρος και ενάντια στο περιβάλλον και γίνεται αφορμή να διαμορφωθούν τύποι νεαρών εγκληματιών. Οι τύποι αυτοί διαπράττουν κλοπές, επιδίδονται σε καταγγελίες ή σε απίθανες φαντασιώσεις, με μοναδικό σκοπό να προκαλέσουν την προσοχή στο άτομό τους. Όλη του η προσωπικότητα χαρακτηρίζεται από ένα είδος ηθικού «επιδεικτισμού». Το νεαρό της ηλικίας τους επιτείνει ακόμα περισσότερο τις τάσεις τους για ηθικό επιδεικτισμό, για αντίθεση και συστηματικό ορθολογισμό. (σελ. 34-36).

Ο Δάρας (1973) σημειώνει ότι από νομικής άποψης οι συνέπειες των ψυχικών διαταραχών ως τελούμενες πράξεις δεν καταλογίζονται στον δράστη, διότι η νοσηρή διατάραξη των «πνευματικών» λειτουργιών του δράστη τον παρεμποδίζει να αντιληφθεί τον άδικο χαρακτήρα της πράξης του και να καθορίσει ανάλογα την συμπεριφορά του. (σελ. 46).

Ο Κανάτσος (1979) αναφέρει ότι κατά τον Aschaffenburg δεν υπάρχει ψυχική νόσος που να μην οδηγεί σε σύγκρουση με τους ποινικούς ορισμούς σε οποιοδήποτε στάδιο της εξέλιξής τους. Η ψυχική νόσος αποκλείει την χρήση του ελεύθερου λόγου γιατί το άτομο γίνεται έρμαιο ψευδών ιδεών, παραστάσεων και συναισθημάτων. Υπάρχουν κάποια συμπτώματα, τα οποία παρατηρούνται στις περισσότερες ψυχικές νόσους που αποτελούν τις πρωτεύουσες διαταραχές αυτών και είναι συγχρόνως αίτια, στα οποία συνήθως οφείλεται η τέλεση των περισσότερων εγκλημάτων των ψυχικά πασχόντων. Τα εγκληματογόνα αυτά συμπτώματα είναι τα εξής:

ι. Το παραλήρημα. Είναι η πεποίθηση προς κάποια εσφαλμένη ιδέα, η οποία μένει ανεπηρέαστη από την απόδειξη του αντίθετου. Είναι ζήτημα πίστης και όχι γεύσης.

ii. Ψευδαίσθηση. Είναι η αντίληψη που δημιουργείται χωρίς ερεθισμό των αισθητηρίων οργάνων. Είναι η απατηλή αντίληψη ανύπαρκτου αντικειμένου.

iii. Παραίσθηση. Είναι η δημιουργία ανύπαρκτων πραγμάτων, που προέρχεται από ανακριβείς αντιλήψεις εξωτερικών αντικειμένων.

iv. Παρόρμηση. Το σύμπτωμα αυτό είναι μία έντονη εσωτερική τάση προς τον έξω κόσμο. Παρατηρείται κυρίως σε όσους πάσχουν από μελαγχολία, επιληψία, σχιζοφρένεια (σελ. 137-140).

Ο ίδιος συγγραφέας υποστηρίζει ότι γενικότερα οι ψυχικές διαταραχές οφείλονται σε τρία αίτια: στην κληρονομικότητα ή προδιάθεση, στους αλληπάλληλους ψυχικούς κλονισμούς και σε οργανικές βλάβες του εγκεφάλου. (Κανάτσιος, 1979, σελ. 142).

Γ. ΠΡΟΛΗΨΗ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Σύμφωνα με τον Warren (1979) «η επικινδυνότητα είναι ένα κοινωνικό κατασκεύασμα το οποίο εμπεριέχει μια συγκεκριμένη ατομική συμπεριφορά, ένα κοινωνικό πλαίσιο για αυτή τη συμπεριφορά και ένα πρόσωπο ή ομάδα με αρκετή ισχύ ώστε να καθορίζει το παραβατικό άτομο ως επικίνδυνο» (Καλομοίρης, 1990, σελ. 543).

Όπως αναφέρει ο Δημηνάς (1990) «είναι γνωστό σε όλους ότι στην προσπάθεια καταπολέμησης και περιορισμού της εγκληματικότητας πρωταρχική σημασία και σπουδαιότητα έχει η πρόληψη. Όμως στον τόπο μας δεν δόθηκε μέχρι σήμερα η βαρύτητα που έπρεπε στον νευραλγικό αυτό τομέα της προλη-

πτικής πολιτικής, με συνέπεια να παρατηρείται στατιστικά αύξηση της νεανικής εγκληματικότητας» (σελ. 537).

Ο ίδιος συγγραφέας παραθέτει επιγραμματικά τα μέτρα που συμβάλλουν αποτελεσματικά στο καυτό πρόβλημα της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων στον Ελλαδικό χώρο. Αυτά είναι:

α) Η σύσταση ειδικού κεντρικού φορέα προστασίας της νεότητας από πάσης φύσεως ηθικούς κινδύνους, που θα απαρτίζεται από εκπροσώπους αρμόδιων Υπουργείων (Ν.Γενιάς, Δικαιοσύνης, Παιδείας, Κοιν. Πρόνοιας κ.α.).

β) Η σύσταση ανάλογων νομαρχιακών συλλογικών οργάνων που θα απαρτίζεται από εκπροσώπους αρμοδίων για την νεότητα τοπικών φορέων (Νομαρχιακές Υπηρεσίες, Τ.Α., εκπρόσωποι εκκλησίας, σύλλογοι γονέων και κηδεμόνων κ.α.).

γ) Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, θα μπορούσαν να συμβάλλουν στο έργο της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων με κατάλληλες εκπομπές και άρθρα, τα οποία θα ελέγχονται και θα εποπτεύονται από κατάλληλους εκπροσώπους του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

δ) Διεξαγωγή ομιλιών και συζητήσεων πάνω σε θέματα πρόληψης, αλλά και γενικότερα προβλημάτων της εφηβείας από ειδικούς (επιμελητές, Κοινωνικούς Λειτουργούς κ.λ.π.) στα σχολεία, με την συνεργασία, των Υπουργείων Δικαιοσύνης, Κοινωνικής Πρόνοιας και Παιδείας κ.λ.π.

ε) Το έργο των Εταιριών Προστασίας Ανηλίκων. (Δημηνάς, 1990, σελ. 537-539).

Σύμφωνα με την Παπάζογλου -Γαλετάκη (1990), οι Εταιρίες Προστασίας και Ανηλίκων εφαρμόζουν προγράμματα

πρόληψης και Προστασίας, τα οποία υλοποιούνται από την Κοινωνική Υπηρεσία. Η τελευταία ασχολείται με την οικογένεια όταν σε αυτή υπάρχουν παιδιά ηλικίας 7-18 ετών που δεν παρουσιάζουν μια έντονη παραπτωματική συμπεριφορά, οι συνθήκες όμως διαβίωσής τους είναι τέτοιες που ενδεχομένως να οδηγούν σε αυτή. Στις περιπτώσεις αυτές η υποστηρικτική και συμβουλευτική είναι αναγκαία (σελ. 506).

στ) Ο Δημηνάς (1990) ως μέτρο πρόληψης αναφέρει τον έλεγχο των δημόσιων θεμάτων, των κέντρων ψυχαγωγίας και του τύπου. Χρειάζεται κάποτε να ενεργοποιηθούν οι υπάρχοντες σχετικά νόμοι και να βελτιωθούν όπου υπάρχουν κενά. Παράλληλα να προσφερθούν υγιή κέντρα ψυχαγωγίας με την φροντίδα του Κράτους, των Δήμων, της Εκκλησίας και άλλων φορέων.

ζ) Η τοποθέτηση Κοινωνικών Λειτουργών και Ψυχολόγων στα σχολεία, κρίνεται σημαντική, για την αντιμετώπιση των προβλημάτων των νέων.

η) Δημιουργία Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων και Γονέων.

θ) Εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας και των Ιδρυμάτων Αγωγής και Σωφρονισμού Ανηλίκων (σελ. 540-541).

Ο ίδιος συγγραφέας τονίζει ότι το μεγαλύτερο βάρος στον αγώνα της πρόληψης της παραβατικότητας των ανηλίκων πέφτει στους γονείς, τους εκπαιδευτικούς και όλους όσους ασχολούνται, λόγω επαγγέλματος, με τους νέους. Επιτακτικό λοιπόν αίτημα της εποχής είναι η γεφύρωση του χάσματος των γενεών, να δοθούν στους νέους ιδανικά και ιδεολογίες που θα καλύψουν τις ενδότερες πνευματικές ανησυχίες και να προβλη-

θεί το μοντέλο του πνευματικά και αξιοκρατικά καταξιωμένου σύγχρονου νέου. (Δημηνάς, 1990, σελ. 541-542).

Δ. ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ

Ανάλογα με το υποκείμενο ή με το είδος της συμπεριφοράς ή ανάλογα με την ύπαρξη ή όχι αντικειμένου ή με τις περιστάσεις ή με την ποινή που επισύρουν, τα εγκλήματα διακρίνονται σε διάφορες κατηγορίες.

Σύμφωνα με τον Ραφτόπουλο (1985), στην βάση της απειλούμενης από τον νόμο ποινής, τα εγκλήματα διαιρούνται σε τρεις βασικές κατηγορίες:

α) Κακουργήματα: Κακούργημα είναι οποιοδήποτε έγκλημα απειλείται από τον νόμο με την ποινή του θανάτου ή της κάθειρξης (ισόβιας ή πρόσκαιρης) , όπως π.χ. η ανθρωποκτονία εκ προθέσεως, η έσχατη προδοσία κ.λ.π.

β) Πλημμελήματα: Πλημμέλημα είναι κάθε έγκλημα το οποίο απειλείται με φυλάκιση ή χρηματική ποινή , όπως π.χ. η ανθρωποκτονία εξ αμελείας, η εξύβριση κ.λ.π. Ως πλημμέλημα χαρακτηρίζεται επίσης, και το έγκλημα το οποίο απειλείται με περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα, όπως π.χ. συμβαίνει με τα εγκλήματα, τα οποία διαπράττουν οι έφηβοι (ηλικίας 13-17 ετών).

γ) Πταίσματα: Πταίσμα είναι κάθε έγκλημα το οποίο απειλείται με κράτηση ή πρόστιμο, όπως π.χ. η διατάραξη της ησυχίας, η υπερβολική ταχύτητα αυτοκινήτου κ.λ.π.

Από τα παραπάνω ανάγεται το συμπέρασμα ότι τα Κακουργήματα είναι τα βαρύτερα εγκλήματα, τα Πλημμελήματα είναι μέσης βαρύτητας και τα Πταίσματα ελαφρά (σελ. 15).

Η Σπινέλλη (1990) αναφέρει τις κυριότερες πρακτικές συνέπειες αυτής της λεγόμενης «τριχοτόμησης» των εγκλημάτων:

α. Για τα κακουργήματα δεν προβλέπεται τιμωρία όταν τελούνται από αμέλεια, για τα πλημμελήματα μόνο κατ' εξαίρεση, όταν αυτό προβλέπεται ρητά, ενώ για τα πταίσματα προβλέπεται τιμωρία και όταν τελούνται από αμέλεια, εκτός αν προβλέπεται ρητά ότι τιμωρούνται μόνο όταν τελούνται με δόλο.

β. Η απόπειρα τιμωρείται μόνο στις περιπτώσεις κακουργημάτων και πλημμελημάτων και όχι των πταισμάτων.

γ. Ο χρόνος της παραγραφής κάθε μιας από τις τρεις κατηγορίες διαφέρει (σελ. 59).

Ο Ραφτόπουλος (1985) διακρίνει και άλλες κατηγορίες εγκλημάτων, όπως:

α) Εγκλήματα ενέργειας και γνήσια παραλείψεως: Έγκλημα ενέργειας είναι εκείνο, το οποίο διαπράττεται με μια ορισμένη πράξη του δράστη όπως π.χ. η ανθρωποκτονία. Ενώ έγκλημα γνήσιο παραλείψεως είναι εκείνο, το οποίο διαπράττεται με μια ορισμένη παράλειψη του δράστη όπως π.χ. η μη αναγγελία εξεύρεσης νεκρού.

β) Τυπικά και ουσιαστικά: Τυπικό έγκλημα είναι εκείνο το οποίο θεωρείται τετελεσμένο μόλις τελειώσει η ενέργεια του δράστη χωρίς να απαιτείται να επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα. Αντίθετα στο ουσιαστικό έγκλημα απαιτείται εκτός των ενεργειών του δράστη και η επέλευση ορισμένου αποτελέσματος.

γ) Στιγμιαία και διαρκή: Στιγμιαίο είναι το έγκλημα το αποτέλεσμα του οποίου επέρχεται αμέσως μόλις τελειώσει η ε-

νέργεια του δράστη, π.χ. κλοπή. Διαρκές είναι το έγκλημα η τέλεση του οποίου, εξακολουθεί και μετά την παραγωγή της παράνομης κατάστασης επί μακρό χρονικό διάστημα , όπως π.χ. η παράνομη κράτηση.

δ) Εγκλήματα βλάβης: (π.χ. ανθρωποκτονία) και διακινδυνεύσεως: (π.χ. εμπρησμός).

ε) Εγκλήματα απλά τελούμενα με μία μόνο πράξη και εγκλήματα σύνθετα τελούμενα με δύο πράξεις.

στ) Εγκλήματα κοινά και ιδιαίτερα: Κοινά είναι τα εγκλήματα που μπορούν να διαπραχθούν από οποιοδήποτε πρόσωπο ενώ τα ιδιαίτερα είναι εκείνα που μπορούν να διαπραχθούν από μια ιδιαίτερη κατηγορία προσώπων, π.χ. στρατιωτικοί. (σελ. 17-18).

Ε. ΜΟΡΦΕΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΗΣ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑΣ

Ο Κουράκης (1991) αναφέρει ότι είναι αναμφισβήτητη η ύπαρξη ορισμένων περιθωριακών ομάδων τα χαρακτηριστικά στοιχεία των οποίων δημιουργούν το πλαίσιο του περιθωρίου. Οι περιθωριακές αυτές ομάδες συχνά υιοθετούν εγκληματικές συμπεριφορές που στρέφονται ενάντια στο κοινωνικό σύνολο. Συγκεκριμένα αναφέρει τις εξής ομάδες περιθωρίου:

α. Τοξικομανείς. Έρευνες αποδεικνύουν ότι στατιστικά η αιχμή (από άποψη ηλικίας) είναι η κατηγορία νέων ατόμων. Τα άτομα αυτά βρίσκουν σαν λύση την φυγή από την κοινωνική πραγματικότητα με τον αρνητισμό. Υιοθετούν δηλαδή, αυτή την μορφή αντικοινωνικής συμπεριφοράς για να νιώθουν την ψευδαίσθηση ότι δίνουν διέξοδο στα προβλήματά τους. Αλλά η τοξικομανία αντίθετα τους αναισθητοποιεί απέναντι στα προβλήματα, οδηγώντας τους στην μείωση του ελέγχου και της αυτο-

κυριαρχίας τους. Κύριος παράγοντας που οδηγεί τους νέους στην χρήση των ναρκωτικών ουσιών είναι η πίεση των συνομηλίκων τους, δηλαδή η επίδραση της ώθησης της ομάδας. Ωστόσο, δεν πρέπει να ξεχνάμε το τεράστιο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό κόστος από την εμπορία των ναρκωτικών. Από εγκληματολογική άποψη είναι σίγουρη η αύξηση των εγκλημάτων με κλοπές, σωματικές βλάβες, ανθρωποκτονίες, εκτός από τις απώλειες και την μείωση της κοινωνικής παραγωγικότητας. Η κακή χρήση του δικαιώματος της ελευθερίας οδηγεί τους νέους από την φυσική, νομική και ηθική εξάρτηση σε άλλου είδους νοσηρές εξαρτήσεις, παραβλέποντας την ηθική αξία του «ευ ζην». Το Σύνταγμα προστατεύει τους νέους με κανόνες διεθνούς δικαίου και με ειδική προστασία που αποτελεί κοινωνικό δικαίωμα του συνόλου. (σελ. 90-91).

β. Αναρχικοί - Τρομοκράτες. Όπως αναφέρει ο Κουράκης (1991) ιστορικά παρουσιάστηκαν για πρώτη φορά το 1870. Οι πεπειθήσεις τους είναι ότι το καλό από την στιγμή που επιβάλλεται γίνεται κακό. Σήμερα οι ομάδες αυτές εμφανίζονται με τις μορφές διαφόρων μικροκινημάτων, νεαρών ατόμων που εκδηλώνουν την αντίθεσή τους προς την σημερινή κρατική εξουσία χωρίς προτάσεις υποκατάστασης. Τα μέσα που χρησιμοποιούν οι τρομοκράτες για να εκδηλώσουν την αντίθεση τους είναι συνήθως βομβιστικές επιθέσεις, καταστροφή περιουσιών, δολοφονίες και γενικότερα βίαια και εγκληματικά μέσα. Στην Ελλάδα με συμμετοχή σε συγκεντρώσεις και πορείες, με εξεγέρσεις και συγκρούσεις, οι αναρχικοί προσπαθούν να δείξουν την παρουσία τους. Γενικά πρόκειται για μια κοινωνική ομάδα που δεν δίνει εύκολα το στίγμα της αλλά στην φιλελεύθερη και δημοκρατική εποχή μας αφήνεται χώρος και για τους αναρχικούς. Ωστόσο η τρομοκρατία αντιμετωπίζεται με διεθνείς συμβάσεις. (σελ. 91-92).

γ. Hooligans (βία στα γήπεδα). Ο Κουράκης (1991) σημειώνει ότι η ομάδα αυτή εμφανίστηκε στην Αγγλία στα μέσα της δεκαετίας του '70. Οι ταραξίες - οπαδοί γηπέδων είναι κυρίως νεαρά άτομα. Η ανάλυση του φαινομένου οδηγεί στην καταγραφή κοινωνικοοικονομικών και ψυχολογικών παραγόντων. Οι Hooligans βιώνουν τις επιτυχίες και τις νίκες της ομάδας. Η ταύτιση αυτή με την ομάδα ικανοποιεί την τάση του ατόμου να αντισταθμίσει τα αισθήματα μειονεξίας τους. Με την αιτιολογία υποτιθέμενων αδικιών σε βάρος της ομάδας οι φανατικοί οπαδοί οδηγούνται σε αντικοινωνική συμπεριφορά. Η αφορμή της εκτόνωσης από κάθε μορφή καταπίεσης έχει ως συνέπεια την επιθετικότητα εναντίον ενός συμβατικού στόχου (την αντίπαλη ομάδα). Εκτός από την εκτόνωση και την αυτεπιβεβαίωση των οπαδών παράγεται με εσωτερικές διεργασίες και η βία, που εκδηλώνεται με στοιχεία μαζικής εξέγερσης και διαμαρτυρίας. Πολύ συχνά η βία φτάνει μέχρι και τον βανδαλισμό. Με την αντιμετώπιση του προβλήματος ασχολήθηκε το Διεθνές Συνέδριο του Στρασβούργου. Στην Ελλάδα, η προσπάθεια γίνεται με την νομοθετική ρύθμιση του Ν. 1646/1986. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι η βία φέρνει βία γι' αυτό και είναι απαραίτητη η ενίσχυση του αυτοελέγχου των οπαδών και η ειδική εκπαίδευση και διαπαιδαγώγησή τους. (σελ. 92-93).

Ο Τσουραμάνης (1988) αναφέρει ότι για άτομα που εκδηλώνουν βία όπως οι Hooligans, είναι αναγκαίο να εξετασθούν το κοινωνικοοικονομικό τους στάτους, η οργάνωσή τους σε ομάδες, η συμπεριφορά τους στο γήπεδο και στους γύρω από αυτό χώρους πριν, κατά την διάρκεια και μετά την λήξη των αγώνων καθώς και οι γνώσεις τους για τους κανονισμούς των αγώνων. (σελ. 18).

ΣΤ. ΠΑΡΕΚΚΛΙΝΟΥΣΑ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑ

Όπως αναφέρει η Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1984) «η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά είναι παράβαση κανόνα συμπεριφοράς που ορισμένη κοινωνική ομάδα θεωρεί ως τηρητέο από τα μέλη της, παράβαση που προκαλεί αντιδράσεις αποδοκιμασίας. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά προσκρούει στις αξίες μιας κοινωνίας, αντίθετα με την σωστή συμπεριφορά της οποίας αποτελεί παρέκκλιση... Η έννοια της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς δημιουργείται από την κοινωνία, αφού η κοινωνία ορίζει τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς, των οποίων η παράβαση αποτελεί παρέκκλιση. Αλλά ακόμα, η ίδια η κοινωνία σε συνδυασμό με την προσωπικότητα του κάθε ατόμου αποτελούν την πηγή των παραγόντων που γεννούν συγκεκριμένη παραβατική πράξη». (σελ. 33-34).

Ο Lemert (1951) κάνει τον διαχωρισμό μεταξύ πρωτογενούς και δευτερογενούς παρέκκλισης. Σύμφωνα με τον συγγραφέα οι αλλαγές στον τρόπο που κάποιος βλέπει τον εαυτό του γίνονται ξαφνικά. Μπορεί κάποιος άνθρωπος για μια χρονική περίοδο να έχει εμπλακεί σε παρεκκλίνουσα συμπεριφορά και να εξακολουθεί να αντιμετωπίζεται από τους άλλους ως «φυσιολογικός». Ο Lemert ονομάζει αυτή την δραστηριότητα πρωτογενή παρέκκλιση. Ωστόσο όταν κάποιος χαρακτηριστεί από την κοινωνία και τον εαυτό του ως «παρεκκλίνων», τότε λόγω του ότι έχει δημόσια χαρακτηριστεί σαν μη φυσιολογικός είναι πολύ πιθανόν να αναλάβει τον παρεκκλίνοντα ρόλο του σαν βάση οργάνωσης της ζωής τους. Στο σημείο αυτό η παρέκκλιση του έχει γίνει δευτερογενής. (σελ.32).

Σύμφωνα με τον Πανούση, (1985), τα σημαντικότερα μέσα ρύθμισης της ανθρώπινης συμπεριφοράς είναι οι ηθικοί κοινωνικοί, νομικοί κανόνες κ.τ.λ. Με τον όρο κανόνες εννοού-

νται αυτοί που έχουν εξελιχθεί μέσα στην κοινωνία, ορίζουν την κοινωνική συμπεριφορά των ανθρώπων και στοχεύουν στην επίτευξη των στόχων της κοινωνίας. Οι κοινωνικοί κανόνες είναι τα πιο σπουδαία μέσα που διαπλάθουν την ανθρώπινη συμπεριφορά και συνεπώς την ανθρώπινη προσωπικότητα. (σελ. 122-124).

Σύμφωνα με την Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (1984), «από τους κανόνες σωστής συμπεριφοράς που μία κοινωνία θέτει, μερικοί θεωρούνται απαραίτητοι για την ύπαρξη και την συνέχιση της λειτουργίας της κοινωνικής αυτής ομάδας, άλλοι θεωρούνται αναγκαίοι και πολύ χρήσιμοι γι αυτήν, άλλοι τέλος θεωρούνται απλώς επωφελείς. Επομένως και οι παραβάσεις τους θεωρούνται ως διαφόρων βαθμών. Έτσι υπάρχουν παραβάσεις (ελαφρότερες) που γίνονται ανεκτές, με αντίχτυπο απλώς κάποια περισσότερο ή λιγότερο σοβαρή αποδοκιμασία, ακόμη και κάποια μείωση της κοινωνικής υπόληψης του δράστη τους, ενώ υπάρχουν άλλες που ο νόμος ρυθμίζει ρητά τις συνέπειές τους, διαφόρων βαθμών αυστηρότητας...

...Οι παρεκκλίνουσες συμπεριφορές διακρίνονται στις εξής κατηγορίες: *παραβατικές, αντικορφομιστικές, επαναστατικές*.

Παραβατικές είναι οι συμπεριφορές που παραβαίνουν έναν κανόνα χωρίς η παράβαση αυτή να περιέχει αμφισβήτηση, ενδιαφέρον του δράστη για την ανατροπή του κανόνα. Οι περισσότερες περιπτώσεις εγκλημάτων του κοινού Ποινικού Δικαίου ανήκουν σε αυτή την κατηγορία.

Αντικορφομιστικές είναι οι συμπεριφορές που ο δράστης τους θέλει με αυτές να εκφράσει την έμπρακτη απόρριψη του

κανόνα, την αντίθεσή του σε αυτόν, τον οποίο με την πράξη του προσπαθεί να ανατρέψει.

Επαναστατικές , τέλος, είναι οι συμπεριφορές που ο δράστης τους εκφράζει όχι μόνο την αντίθεσή του με το συγκεκριμένο κανόνα που επηρεάζει, αλλά με το όλο σύστημα της έννομης τάξης και των οργάνων που την εκφράζουν. Πρόκειται για πράξεις αμφισβητιών του όλου κοινωνικού συστήματος». (σελ. 34-36).

Σύμφωνα με την ίδια συγγραφέα η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά μπορεί να αποτελέσει απειλή της κοινωνικής οργάνωσης. Δεν μπορεί να υπάρξει συλλογική συμβίωση αν δεν τηρούνται οι κανόνες του παιχνιδιού. Όμως κάθε μορφή παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς δεν εκθέτει οπωσδήποτε σε κίνδυνο την κοινωνική συνοχή. Η παρεκκλίνουσα συμπεριφορά , όταν δεν υπερβαίνει ορισμένο μέτρο, συντελεί στην συσπείρωση των κοινωνιών γύρω από τις προστατευόμενες αξίες και στην σύσφιξη της κοινωνικής συνοχής. Επίσης μπορεί να προκαλέσει μια κοινωνική αλλαγή και έτσι δεν αποκλείεται να είναι προάγγελος προοδευτικών αλλαγών. Η κοινωνική αντίδραση στην παρεκκλίνουσα συμπεριφορά μπορεί να είναι άτυπη ή τυπική. Άτυπη θεωρείται όταν υπάρχουν θεσμικές κυρώσεις, π.χ. περιφρόνηση , ενώ τυπική όταν κατά τον δράστη της παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς προβλέπονται κυρώσεις από νόμους του Κράτους, ανάμεσα σε αυτές σημαντική θέση έχει η ποινή. Το έγκλημα είναι παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που χαρακτηριστικό της έχει το ότι κατά το κοινωνικό αίσθημα πρέπει να απειλείται από το νόμο με επιβολή ποινής. Η ποινή χαρακτηρίζει μόνο το έγκλημα σαν ιδιότυπη μορφή κοινωνικής αντίδρασης. Συμπερασματικά λοιπόν το έγκλημα αποτελεί παρεκκλίνουσα συμπεριφορά που προσβάλλει τις αξίες μιας κοινωνίας , οι κοι-

νωνικο πολιτικές αντιλήψεις της οποίας τις καθιστούν βασικές για την συνέχιση της ύπαρξής της. Έτσι επιζητούνται από την κοινωνία επιβολές κυρώσεων που θίγουν σοβαρά μέχρι και θεμελιώδη αγαθά του δράστη. (Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου, 1984, σελ. 36-41).

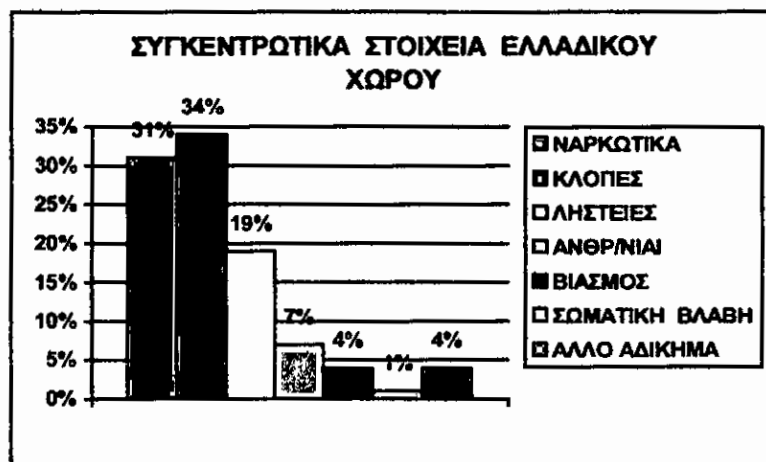
ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Α. ΕΓΚΛΗΜΑΤΑ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΔΙΑΠΡΑΧΘΕΙ ΑΠΟ ΑΝΗΛΙΚΟΥΣ ΠΟΥ ΕΚΤΙΟΥΝ ΤΗΝ ΠΟΙΝΗ ΤΟΥΣ ΣΤΑ ΤΡΙΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ) ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΦΥΛΑΚΕΣ	ΝΑΡΚΩ- ΤΙΚΑ	ΚΛΟΠΕΣ	ΛΗ- ΣΤΕΙΕΣ	ΑΝΘΡ/ΝΙΑΙ	ΒΙΑΣΜΟΣ	ΣΩΜΑΤΙ- ΚΗ ΒΛΑΒΗ	ΑΛΛΟ Α- ΔΙΚΗΜΑ
ΑΥΛΩΝΟΣ	89	101	59	26	9	2	10
ΒΟΛΟΥ	46	35	22	7	4	3	10
ΚΑΣΣΑΒΕ- ΤΕΙΑΣ	23	37	18	3	5	1	3
ΣΥΝΟΛΟ	158	173	99	36	18	6	23
ΠΟΣΟΣΤΟ %	31%	34%	19%	7%	4%	1%	4%
ΣΥΝΟΛΟ							513

ΠΙΝΑΚΑΣ 1

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ 1

Όπως προκύπτει από τα συγκεντρωτικά στοιχεία του Ελλαδικού χώρου - που παραθέτονται στον πίνακα και στο διάγραμμα που προηγήθηκε- και που συγκεντρώθηκαν από τα τρία σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων (αρρένων) , δύο από τα κυριότερα εγκλήματα των οποίων η έκταση χρήζει ιδιαίτερης προσοχής, είναι α) αυτό που σχετίζεται με την χρήση και την διακίνηση ναρκωτικών ουσιών και β) αυτό που σχετίζεται με παραβάσεις κατά της ξένης ιδιοκτησίας (κλοπή - ληστεία).

1. Ναρκωτικά

Σύμφωνα με τον Κουράκη (1991) στις αρχές του 1970 οι χρήστες ναρκωτικών ήταν κυρίως «χασικλήδες» μέση ηλικίας 30-40 ετών και «άτομα του υποκόσμου» Το σκηνικό όμως άλλαξε ριζικά τα επόμενα χρόνια και το φαινόμενο της διάδοσης των ναρκωτικών πήρε μεγάλες διαστάσεις. Η Ελλάδα έπαψε να είναι απλώς ένας διαμετακομιστικός σταθμός ναρκωτικών από την Τουρκία προς την Ευρώπη και έγινε κέντρο κατανάλωσης.

Αρχίζουν να εμφανίζονται διαφοροποιήσεις ως προς την ηλικία των χρηστών. Σε έρευνα που διεξήχθη την δεκαετία του 1970 ο αριθμός των ανηλίκων χρηστών, εμπόρων και κατόχων ναρκωτικών ουσιών που συνελήφθησαν από 156 άγγιξε 742 ετησίως. Ιδιαίτερο δε ενδιαφέρον παρουσιάζει στα πλαίσια αυτής της έρευνας ο βαθμός εξάπλωσης των ναρκωτικών μεταξύ των σπουδαστών και μαθητών. (σελ. 108-112).

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Σύμφωνα με την Εισηγητική έκθεση του Νομοσχεδίου από 24.10.86, «οι ρυθμίσεις που θεσπίστηκαν με τον ισχύοντα νόμο 1729/1987 προδίδουν πνεύμα μιας ακόμα αυστηρότερης αντιμετώπισης των εμπόρων και των συνεργών τους και μιας επιεικέστερης μεταχείρισης των χρηστών ή τοξικομανών , με παράλληλη λήψη γι' αυτούς θεραπευτικών μέτρων. (Κουράκης, 1991, σελ. 123).

Σύμφωνα με τον Ποινικό Κώδικα, όπως αναφέρει στο σύγγραμμά του ο Ρούμπας (1989) τα βασικά εγκλήματα που σχετίζονται με τα ναρκωτικά τιμωρούνται ως εξής:

Με κάθειρξη τουλάχιστον (10) ετών και με χρηματική ποινή εκατό (100.000) χιλιάδες μέχρι εκατό εκατομμύρια (100.000.000) δρχ. τιμωρείται όποιος:

α. Εισάγει στην επικράτεια ή εξάγει από αυτή ή διαμετακομίζει ναρκωτικά.

β. Πωλεί, αγοράζει, ή διαθέτει σε τρίτους ή μεσολαβεί για τις πράξεις αυτές.

γ. Καλλιεργεί ή συγκομίζει οποιαδήποτε ποικιλία ινδικής κάνναβης, υπνοφόρους μύκωνος *Erythroxylum Coca* και λοιπόν φυτών από τα οποία παράγονται ναρκωτικές ουσίες.

δ. Κατέχει ή μεταφέρει ναρκωτικά.

ε. Διαθέτει σε άλλους οποιοδήποτε χώρο ναρκωτικών ή διευθύνει κατάστημα στο οποίο γίνεται κατά σύστημα ή νοθευμένη ιατρική.

στ. Χρησιμοποιεί πλαστή ή νοθευμένη ιατρική σύνταξη χορήγησης ναρκωτικών ουσιών.

ζ. Παρασκευάζει ναρκωτικές ουσίες ή κατέχει αναγκαίες πρώτες ύλες , όργανα ή σκεύη για τον σκοπό αυτό. (σελ. 55-56).

Σύμφωνα με το άρθρο 12 παρ. 1 του ιδίου Νόμου (Ν. 1738/87) τιμωρείται με την ποινή της φυλάκισης, όποιος για δική του αποκλειστικά χρήση προμηθεύεται ή κατέχει ναρκωτικά σε μικρή ποσότητα ή κάνει χρήση τους. Η ποινή εκτελείται σε ειδικό σωφρονιστικό κατάστημα θεραπευτικού χαρακτήρα. Κατά τους όρους του νόμου αυτού, υποβάλλονται σε ειδική μεταχείριση όσοι απέκτησαν την έξη της χρήσης ναρκωτικών και δεν μπορούν να την αποβάλλουν με τις δικές τους δυνάμεις. Αυτό διαπιστώνεται από το δικαστήριο ύστερα από πραγματογνωμοσύνη που διεξάγεται από ειδικό κέντρο αποτοξίνωσης ή από τον αρμόδιο τομέα, ανώτατου εκπαιδευτικού ιδρύματος ή από την ιατροδικαστική υπηρεσία (Ρούμπας, 1989, σελ. 60-61).

Ο Ρούμπας (1989) μελετώντας τον Ποινικό Κώδικα στα άρθρα που σχετίζονται με τους ανήλικους δράστες αναφέρει ότι στους ανήλικους που δεν έχουν συμπληρώσει το 17^ο έτος της ηλικίας τους και τέλεσαν πράξεις προβλεπόμενες στο νόμο αυτό, επιβάλλονται θεραπευτικά μέτρα. Αν δηλαδή η κατάσταση του ανήλικου απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση και του έχει γίνει έξη η χρήση ναρκωτικών ουσιών και δεν μπορεί να την αποβάλ-

λει με δικές του δυνάμεις, το δικαστήριο διατάζει παραπομπή σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάσταση. Αν ο ανήλικος είναι χρήστης και ιδίως του έχει γίνει έξη, τα θεραπευτικά μέτρα διατάσσονται ύστερα από γνωμοδότηση σύμφωνα με το άρθρο 13, που προαναφέρθηκε. (σελ. 63-64).

Ο Κουράκης (1991) κάνοντας λόγο για τις νομοθετικές ρυθμίσεις που αφορούν την εξωποινική μεταχείριση των χρηστών αναφέρει ότι «μόνο κατά τα τελευταία χρόνια παρατηρείται εξέλιξη και βελτίωση σε αυτές. Ο κύριος φορέας για την σωματική και ψυχική απεξάρτηση των τοξικομανών στην Ελλάδα είναι το Κέντρο Θεραπείας Ατόμων (ΚΕ.ΘΕ.Α.) στο οποίο λειτουργούν Κέντρα Αποτοξίνωσης για άτομα σε προχωρημένο στάδιο εξάρτησης και πέντε Θεραπευτικές Κοινότητες για αγωγή ψυχολογικής απεξάρτησης. Όσον αφορά τους καταδικαζόμενους τοξικομανείς εγκληματίες, η μόνη δυνατότητα σήμερα είναι να εισαχθούν και να κρατηθούν στο Ψυχιατρείο Κρατούμενων της Φυλακής Κορυδαλλού ή στην Κλινική για τοξικομανείς και Αλκοολικούς του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αττικής στο Δαφνί» (σελ. 126).

Ο Ρούμπας (1989) εντοπίζει ότι «οι νέοι σήμερα, με το ανήσυχο πνεύμα και την οργή, αποπροσανατολισμένοι πνευματικά και απογυμνωμένοι ηθικά, προσπαθούν να σταθούν σε μία κοινωνία που αισθάνονται ότι τους έχει απορρίψει, που λίγο ενδιαφέρεται γι' αυτούς και που όχι μόνο δεν μπορεί να δώσει διέξοδο στα προβλήματά τους, αλλά με τις δομές και τις διαρθρώσεις της αποτελεί τις περισσότερες φορές εμπόδιο για την προσωπική τους ανέλιξη και την κοινωνική τους προκοπή. Από αυτούς οι πολλοί κατορθώνουν να ξεπερνούν το πρόβλημα. Αυτοί που υποκύπτουν, όπως λένε οι ψυχολόγοι, είναι οι νέοι με ψυχολογικά προβλήματα και άλλοτε με το στοιχείο της

ανωριμότητας. Και στο στοιχείο αυτό εμπίπτει η χρήση από περιέργεια ή μίμηση» (σελ. 95).

Ο Κουράκης (1991) επισημαίνει ότι για να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση, πρέπει να ληφθούν ορισμένα μέτρα. Τα μέτρα αυτά πρέπει να έχουν ένα γενικότερο κοινωνικό χαρακτήρα και να ενισχύσουν τους παραδοσιακούς κοινωνικοποιητικούς θεσμούς. Τα μέτρα αυτά θα πρέπει να περιλάβουν ρυθμίσεις όπως η κατάρτιση ενός λιγότερου πειστικού και περισσότερο συγχρονισμένου σχολικού προγράμματος, η ορθολογικότερη οργάνωση του επαγγελματικού προσανατολισμού, η ενίσχυση της οικογένειας ως φορέα διαλόγου και η στροφή προς μια παιδεία με ανθρωπιστικότερο χαρακτήρα και ιδεώδη. Τέλος, για την αποτροπή του εθισμού των νέων στα ναρκωτικά, θα ήταν χρήσιμη η δημιουργία κέντρων νεότητας με αληθινές δυνατότητες για ψυχαγωγία και για ανάπτυξη ποικίλων δραστηριοτήτων, η επιστημονική ενημέρωση των μαθητών και του κοινού, ότι τα ναρκωτικά τελικά οδηγούν στην χειρότερη μορφή εξάρτησης και υποδούλωσης, ασυμβίβαστης με την προσωπικότητα οποιουδήποτε ελεύθερου ανθρώπου. (σελ. 136).

2. Ληστείες

Σύμφωνα με τον Τσουραμάνη (1992) «όταν μιλάμε για ληστεία δεν αναφερόμαστε σε μια ομοιογενή εγκληματική συμπεριφορά αλλά σε ένα σύνολο πράξεων ή καταστάσεων που διακρίνεται για την ετερογένειά του...» (σελ. 143).

Ο Τσουραμάνης (1992) συνεχίζοντας αναφέρει ότι «οι ληστείες στον Ποινικό Κώδικα με κριτήρια, i) την ολοκλήρωσή τους ή μη διακρίνονται - όπως και όλα τα άλλα εγκλήματα - σε: α) τετελεσμένες και β) απόπειρες - άρ. 45 Π.Κ. - και ii) τον τρόπο τέλεσής τους σε: ληστείες με στενή έννοια, ληστρικές

εκβιάσεις και ληστρικές κλοπές - άρ. 380 Π.Κ. Από εγκλημα-
τολογική άποψη οι ληστείες θα μπορούσαν να διακριθούν :

i. με κριτήριο τον τρόπο τέλεσης , σε εκείνες που τελού-
νται με την άσκηση βίας και σε εκείνες που τελούνται με την
απειλή της άσκησης βίας.

ii. με κριτήριο το μέσο τέλεσης, σε ληστείες με όπλο (έ-
νοπλες) και σε ληστείες χωρίς όπλο.

iii. με κριτήριο τον τόπο τέλεσης, ληστείες που γίνονται
μέσα και έξω από την πόλη, εκ των οποίων οι πρώτες προη-
γούνται ποσοτικά.

iv. με κριτήριο τον σκοπό που επιδιώκει ο δράστης με
την ληστεία, οι ληστείες διακρίνονται σε ιδιοτελείς και σε ανι-
διοτελείς. Με τις πρώτες ο δράστης επιδιώκει την προσωπική
του οικονομική ωφέλεια, ενώ στις δεύτερες τα κίνητρά του είναι
αλτρουϊστικά.

v. με κριτήριο τον βαθμό προετοιμασίας του δράστη, οι
ληστείες διακρίνονται σε οργανωμένες ή επαγγελματικές και σε
ανοργάνωτες ή ευκαιριακές.» (σελ. 143-146).

α) Η αιτιολογία

Ο Τσουραμάνης (1992) αναλύοντας τους βασικούς πα-
ράγοντες στους οποίους θα μπορούσε να αποδοθεί η αύξηση
των κρουσμάτων ληστειών στην Ελλάδα, αναφέρει ότι είναι:

i. Η εισδοχή της επιστήμης και της τεχνολογίας τόσο
στην σχεδίαση, όσο και στην διάπραξη του σύγχρονου εγκλή-
ματος.

ii. Ο ίδιος ο συγγραφέας ως δεύτερο παράγοντα θεωρεί: «το γεγονός ότι στην εποχή μας η βία έχει μεταβληθεί σε τρόπο έκφρασης, σε σύμβολο που υποδηλώνει την «αντίδραση» των ατόμων κατά των πραγμάτων και κυρίως εκείνων που δεν μπορούν να αποκτηθούν με νόμιμα μέσα».

iii. Η καταναλωτική μανία, στην Ελλάδα, προσκρούει στην οικονομική και κοινωνική ανισότητα που διακρίνει μεγάλα τμήματα του πληθυσμού, με συνέπεια, άτομα που ανήκουν στις κατώτερες κοινωνικοοικονομικές τάξεις και δεν μπορούν να ικανοποιήσουν τα καταναλωτικά τους «οράματα», να καταφεύγουν σε παράνομα μέσα.

iv. Η τάση μιμητισμού ξένων προτύπων - αρνητικών ή μη- η οποία, αποτελεί , συνήθως, χαρακτηριστικό των υποανάπτυξη χωρών, όπως η ελληνική.

v. Το αναμφισβήτητο γεγονός ότι οι νέες μορφές εγκληματικότητας βρίσκουν πρόσφορο έδαφος ανάπτυξης εκεί όπου είναι άγνωστες. Οι πιθανότητες επιτυχίας τους είναι αυξημένες εκεί όπου πρωτοεμφανίζονται, γιατί δεν έχουν ληφθεί τα μέτρα που απαιτούνται για την πρόληψή της. (σελ. 189-192).

β) Γενικά μέτρα αντιμετώπισης των ληστειών

Ο Τσουραμάνης (1992) αναφέρει ότι λαμβάνοντας υπόψη την δομή της ελληνικής κοινωνίας, τα ακόλουθα γενικής υφής προληπτικά μέτρα θα μπορούσαν να συμβάλουν σημαντικά σε μία αντεγκληματική πολιτική κατά των ληστειών:

i. Συνεργασία «ατόμου / κοινωνικού περιγύρου» και «αστυνομίας / κράτους». Το αποτέλεσμα της συνεργασίας αυτής θα είναι η εμπιστοσύνη των πολιτών προς την αστυνομία

και κατά συνέπεια η υπακοή στις οδηγίες για την πρόληψη των ληστειών.

ii. Εξυγίανση του τρόπου λειτουργίας των Μ.Μ.Ε., έτσι ώστε να περιοριστούν, μέσα στα πλαίσια της έντονης προβολής, κάθε είδους πράξεις βίας.

iii. Εξάλειψη ή αισθητός περιορισμός της μεγάλης αξίας που δίνεται στην αδιάκοπη απόκτηση υλικών αγαθών, η οποία δεν είναι εφικτή με θεσμοθετημένα μέσα. (σελ. 199-200).

Ο ίδιος συγγραφέας τονίζει ότι σημαντικά ωστόσο μειονεκτήματα των μέτρων αυτών αποτελούν αφενός μεν το μεγάλο χρονικό διάστημα που απαιτείται για την πλήρη εφαρμογή τους, αφετέρου δε οι πολύπλοκες διαδικασίες που πρέπει να ακολουθηθούν για την πραγματοποίησή τους. (Τσουραμάνης, 1992, σελ. 200).

B. ΤΥΠΟΛΟΓΙΑ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΩΝ

Ο Πανούσης (1990) αναφέρει ότι η κατάταξη των εγκληματιών σε κατηγορίες έχει μεγάλη σημασία αν και μεταβάλλεται συχνά λόγω της επιστημονικής εξέλιξης και διαφοροποιείται λόγω των προσωπικών απόψεων του κάθε ερευνητή. Τα κριτήρια της τυπολογίας αυτής αποτελούν ο νόμος, η προσωπικότητα, η κοινωνική δράση και η δυνατότητα κοινωνικής επανένταξης του εγκληματία (σελ. 129-130).

α. Νομικά κριτήρια.

Ο Πανούσης (1990) αναφέρει ότι σύμφωνα με την κλασική αρχή «εγκληματίας είναι αυτός ο οποίος διέπραξε ένα έγκλημα. Ο Ελληνικός Ποινικός Κώδικας διακρίνει τους εγκληματίες στις εξής κατηγορίες: εγκληματίες εγκλημάτων κατά της

ζωής, εγκληματίες εγκλημάτων κατά των ηθών, της ιδιοκτησίας κ.λ.π.(σελ. 130)

β. Ψυχολογικά κριτήρια.

Ο ίδιος συγγραφέας σημειώνει ότι εδώ προέχει η προσωπικότητα του δράστη. Με βάση λοιπόν το κριτήριο της προσωπικότητας η τυπολογία του FERRI περιλαμβάνει τις εξής κατηγορίες:

i. Ψυχοπαθείς. Σε πολλούς από αυτούς το έγκλημα αποτελεί εκδήλωση της ψυχοπαθολογική τους κατάστασης, ενώ σε άλλους η αντικοινωνική ροπή αποτελεί τον πυρήνα της ίδιας της ψυχοπάθειάς τους. Ψυχικά ασθενής είναι αυτός που έχει προσβληθεί την στιγμή της διάπραξης του εγκλήματος, από μία ψυχική διαταραχή που εξάλειψε την ικανότητα διάκρισης του, ενώ ψυχικά ανώμαλος είναι αυτός που έχει προσβληθεί από μια ψυχική διαταραχή που δεν εξαλείφει την ικανότητα διάκρισης. Τα άτομα με ψυχοπαθολογική προσωπικότητα διαπράττουν αποτρόπαια εγκλήματα ή εγκλήματα κατά της ιδιοκτησίας και των ηθών , ενώ τα άτομα με κοινωνικοπαθολογική προσωπικότητα χαρακτηρίζονται από έντονες αντικοινωνικές τάσεις.

ii. Εκ γενετής: Στην κατηγορία αυτή η αντικοινωνική ροπή εμφανίζεται σαν συνέπεια την ακαθόριστων κληρονομικών καταβολών που συσσωρεύονται με τις γενιές. Παρόλο που έχουν ροπή στο έγκλημα, τα άτομα αυτά μπορεί να μην περάσουν ποτέ στην πράξη αν δεν τους δοθεί η καθοριστική ευκαιρία.

iii. Κατά συνήθεια ή επαγγελματίες: Τα άτομα αυτά διαπράττουν σε πολύ νεαρή ηλικία το πρώτο τους έγκλημα και αποκτούν χρόνια συνήθεια με αποτέλεσμα να μετατρέπονται σε επαγγελματίες εγκληματίες.

iv. Εκ πάθους: Στην κατηγορία αυτή εντάσσονται νευρώδεις τύποι, οι οποίοι έχουν παραπλήσια ιδιοσυγκρασία με τους ψυχοπαθείς. Τα άτομα αυτά παρασύρονται από βίαιο πάθος και εγκληματούν χωρίς προφυλάξεις.

v. Περιστασιακοί. Πρόκειται για άτομα που οδηγούνται στο έγκλημα από εξωτερικές συνθήκες χωρίς να έχουν ροπή προς το κακό. Μπορούν να διακριθούν σε εγκληματοειδείς (με διαταραχές συγκινησιακής μορφής) και ψευδοεγκληματίες (π.χ. δράστες τροχαίων δυστυχημάτων). (Πανούσης, 1990, σελ.130-133).

γ. Κοινωνικά κριτήρια

Σύμφωνα με τον Πανούση (1990), η κοινωνικοποίηση αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην τυπολογία του εγκληματία. Ο περιστασιακός εγκληματίας κοινωνικοποιείται σχετικά εύκολα, ο επαγγελματίας εγκληματίας συνειδητά αρνείται την διαδικασία κοινωνικής ένταξης ενώ ο ψυχοπαθής εγκληματίας λόγω της πνευματικής του κατάστασης αδυνατεί να υπακούσει τους κανόνες της κοινωνικής συμπεριφοράς. (σελ. 133-134).

δ. Σωφρονιστικά κριτήρια

Ο Πανούσης (1990) τονίζει ότι η τυπολογία αυτή αναφέρεται στην μεταχείριση που υποβάλλονται οι εγκληματίες των διαφόρων κατηγοριών. Κατά συνέπεια στους ψυχικά ασθενείς εγκληματίες επιβάλλονται μέτρα ασφαλείας, στους ψυχικά ανώμαλους είτε τους επιβάλλεται μειωμένη ποινή είτε εισάγονται σε ιδιαίτερο ψυχιατρικό κατάστημα. Στους κατά συνήθεια εγκληματίες εάν είναι υπότροποι, τους επιβάλλεται η αόριστη κάθειρξη, εάν όχι επαυξάνεται η ποινή που προβλέπεται για το δικαζόμενο έγκλημα. (σελ. 134-135).

Γ. Η ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΛΛΟ- ΔΑΠΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Ο Καρύδης (1996) αναφέρει ότι μια αριθμητικά σημαντική κοινότητα μεταναστών υπάρχει εκ των πραγμάτων στο σώμα της ελληνικής κοινωνίας. Οι συνέπειες αυτής της συνύπαρξης είναι ήδη μέρος της κοινωνικής μας ιστορίας. Το εγκληματικό φαινόμενο όμως δεν είναι δυνατόν να νοηθεί και να κατανοηθεί εκτός του συγκεκριμένου κοινωνικού, ιστορικού και πολιτισμικού πλαισίου και των συνθηκών που εκδηλώνεται. Η παραμονή της πλειοψηφίας των μεταναστών στη χώρα είναι σε καθεστώς παρανομίας. Στην πλειοψηφία τους επίσης είναι «άνθρωποι σε παρένθεση». Αυτό σημαίνει ότι οι άθλιες υλικές συνθήκες διαβίωσης και ο πλήρης κοινωνικός αποκλεισμός επηρεάζουν τους δείκτες εγκληματικότητας λόγω διάπραξης εγκλημάτων επιβίωσης. (σελ. 201-203).

Σύμφωνα με τη Νόβα - Καλτσούνη «το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών δραστήριων αποτελούν οι Αλβανοί πράγμα που υποδηλώνει ότι οι Αλβανοί συνιστούν περίπου το 60% του συνόλου των γνωστών ανηλίκων παραβατών (Καρύδης, 1996, σελ. 95).

Οι βασικές κατηγορίες εγκλημάτων που διέπραξαν οι ανήλικοι για το έτος 1999 - όπως προκύπτει από τους καταλόγους του τμήματος ανηλίκων των Δικαστικών Φυλακών Βόλου-είναι καταρχής οι παραβάσεις του Νόμου περί Ναρκωτικών , οι οποίες αγγίζουν το 36% του συνόλου των αδικημάτων. Με μικρότερο ποσοστό (28%) ακολουθεί το αδίκημα της κλοπής, ενώ με 17% το αδίκημα της ληστείας. (Δ/ντής Δικαστικών Φυλακών Βόλου, 24/11/1999).

Ο Καρύδης (1996) επισημαίνει ότι στην ύπαρξη εγκληματικής συμπεριφοράς από αλλοδαπούς και κυρίως από Αλβανούς στον Ελλαδικό χώρο, συμβάλλει σημαντικά η επιρροή μιας δρακόντειας και μυωπικής νομοθεσίας, η οποία σε τελική ανάλυση δεν ανέκοψε το μεταναστευτικό ρεύμα (σελ. 201-203).

Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα η κοινωνική κατασκευή ενός εγκληματικού στερεότυπου συμβάλλει διαλεκτικά στην περαιτέρω περιθωριοποίηση και ένταση της εγκληματικής συμπεριφοράς των εθνικών ομάδων και στη δημιουργία ενός φαύλου κύκλου εγκληματοποίησης και εγκληματικότητας. Ο φόβος του εγκλήματος και η ρατσιστική στάση επιδεικνύουν το φαινόμενο, δημιουργούν νέες πηγές κοινωνική έντασης και διαμορφώνουν συνθήκες διάπραξης και άλλων εγκλημάτων. Τέλος, η Εθνική Ομάδα των Αλβανών μεταναστών ταυτίζεται κυρίως με το εγκληματικό στερεότυπο, αλλά ταυτόχρονα εμφανίζει αυξημένη συμμετοχή σε ορισμένα σοβαρά εγκλήματα, η οποία διαφοροποιεί την περίπτωση της από άλλες εθνικές ομάδες και οφείλεται σε συγκεκριμένες κοινωνικές και κοινωνικο - ψυχολογικές αιτίες. (σελ. 206).

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΣΩΦΡΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Α. ΠΡΟΤΥΠΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

Τα σωφρονιστικά συστήματα διακρίνονται στα εξής: α. Κοινοβιακό, β. Απομονωτικό γ. Μεικτό, δ. Προοδευτικό, ε. Σωφρονιστικό -Παιδαγωγικό.

α. Κοινοβιακό Σύστημα

Σύμφωνα με τον Πανούση (1990) «κοινοβιακό είναι το σύστημα όπου όλοι οι κατάδικοι βρίσκονται νύχτα - μέρα σε συνεχή επαφή και επικοινωνία (κοιμούνται όλοι μαζί, τρώνε, εργάζονται όλοι μαζί)» (σελ. 137).

Ο Κανάσιος (1979) κάνει την διάκριση μεταξύ του κοινόβιου και κοινοβιακού σε στενή έννοια. Το κοινόβιο σύστημα αρκείται στην κοινή κράτηση και δεν απαιτεί τίποτε άλλο. Το μειονέκτημα αυτού του συστήματος είναι ότι αντί για την βελτίωση επέρχεται η χειροτέρευση των κρατουμένων λόγω της αποχής από την εργασία και την συναναστροφή με χειρότερους από αυτούς εγκληματίες. Αντίθετα το κοινοβιακό σύστημα σε στενή έννοια δεν περιορίζεται μόνο στην κοινή κράτηση των κρατουμένων αλλά συμβάλλει στην βελτίωσή τους με την συμμετοχή τους στην εργασία. Το σύστημα αυτό εφαρμόζεται σε αγροτικές φυλακές. (σελ. 143-144).

β. Απομονωτικό σύστημα

Ο Πανούσης (1990) ορίζει ως «το σύστημα όπου ο κατάδικος ζει απομονωμένος μέρα και νύχτα, σε ένα κελί» (Πανούσης, 1990, σελ. 137).

Σύμφωνα με τον Κανάτσιο, (1979), τα πλεονεκτήματα αυτού του συστήματος είναι ότι ο κατάδικος λόγω της πλήρους απομόνωσης αποφεύγει την διαφθορά που προέρχεται από την συναναστροφή με άλλους κατάδικους και αισθάνεται βαθύτερα την ποινή εφόσον έχει την δυνατότητα να αυτοσυγκεντρωθεί και να διαλογισθεί. Τα μειονεκτήματα του συστήματος συνίστανται κυρίως στον ψυχισμό του ατόμου, το οποίο γίνεται άβουλο, σκληρό με τάσεις προς την αυτοκτονία. Εξασθενεί το νευρικό σύστημα και βλάπτεται η ψυχική υγεία με αποτέλεσμα να προκαλούνται βαριές ψυχικές διαταραχές, όπως ψυχώσεις (σελ. 145-147).

γ. Μεικτό Σύστημα

Σύμφωνα με τον Πανούση (1990) «μεικτό είναι το σύστημα όπου ο κατάδικος την ημέρα εργάζεται και τρώει σε (απόλυτη σιωπή) με τους άλλους κρατούμενους, αλλά την νύχτα απομονώνεται σε ατομικό κελί» (σελ. 137).

Ο Κανάτσιος (1979) αναφέρει ότι πρόκειται για ένα κράμα του κοινοβιακού συστήματος και του απομονωτικού συστήματος. Το μειονέκτημα του συστήματος έγκειται στο γεγονός ότι η απόλυτη σιωπή δημιουργεί ενοχλητικές συνέπειες. Οι κατάδικοι συνεννοούνται με άλλους τρόπους και υπάρχουν πλήθος πειθαρχικών ποινών. Τα πλεονεκτήματα αυτού του συστήματος είναι ότι ο κατάδικος εκτίθεται σε πειρασμούς και έτσι του παρέχεται η δυνατότητα να αναπτύξει την αυτοκυριαρχία του. Επίσης ενισχύεται η σωματική και ψυχική υγεία και οι ψυχικές λειτουργίες ισχυροποιούνται καθώς το άτομο δεν γίνεται άβουλο και πνευματικά ανίκανο. (σελ. 148-149).

δ. Προοδευτικό σύστημα

Όπως αναφέρει ο Πανούσης (1990) «προοδευτικό είναι το σύστημα, όπου σε μία πρώτη περίοδο υπάρχει απομόνωση μέρα και νύχτα, σε μία δεύτερη περίοδο εργάζεται μαζί με τους άλλους την ημέρα και απομονώνεται την νύχτα και σε μία τρίτη περίοδο απολαμβάνει μέτρων πιο ελεύθερης μεταχείρισης» (σελ. 138).

Σύμφωνα με τον Κανάτσιο (1979) ως βελτίωση, που μπορεί να επιφέρει αυτό το σύστημα, νοείται η επιδεικνυόμενη αγάπη προς την εργασία και η καλή διαγωγή. Η πρώτη περίοδος, η οποία χρονικά δεν ξεπερνάει τους εννέα μήνες, σκοπό έχει τον εκφοβισμό και την ανάπτυξη αυτοσυγκέντρωσης και αυτοελέγχου των κρατουμένων. Η δεύτερη περίοδος περιλαμβάνει τέσσερις τάξεις σε καθεμία από τις οποίες πρέπει να επιδειχθεί καλή διαγωγή και στην τρίτη περίοδο είτε χαρίζονται το 1/3 ή 1/4 της ποινής είτε απολύεται ο κρατούμενος με την προϋπόθεση ότι έχει δείξει καλή διαγωγή. (σελ. 150-152).

ε. Σωφρονιστικό παιδαγωγικό σύστημα

Ο Κανάτσιος, (1979), αναφέρει ότι το σύστημα αυτό στηρίζεται στις βάσεις του προοδευτικού έχοντας ως κεντρική ιδέα την περιστασιακή χρήση της απομόνωσης, την βαθμιαία αρχή του αριθμού των στερήσεων και την απόλυση του κρατουμένου με την επίδειξη καλής διαγωγής και ικανότητας κοινωνικής προσαρμογής. Πρέπει να σημειωθεί ότι το σύστημα αυτό δεν θεωρεί την απομόνωση ως ουσιώδες στοιχείο (σελ. 153).

Β. ΣΥΓΧΡΟΝΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΤΑΣΕΙΣ ΜΕΤΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

Σύμφωνα με την Πιτσελά (1990), Διεθνείς διακυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί οργανισμοί (όπως τα Ηνωμένα Έθνη και η Διεθνής Ένωση Ποινικού Δικαίου αντίστοιχα) συνεργάζονται για μια ορθολογική και ανθρωπιστική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας, η οποία χαρακτηρίζεται από μία έντονη ανοδική πορεία και εμφάνιση νέων μορφών εγκληματικής δραστηριότητας. Τα Ηνωμένα Έθνη που αποσκοπούν στον σεβασμό και προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών, έχουν αναλάβει διεθνείς προσπάθειες και πρωτοβουλίες για την πρόληψη και τον έλεγχο του εγκλήματος όχι μόνο σε επίπεδο συστάσεων αλλά και διεθνών συμβάσεων. Προστατευτικές διατάξεις της ανηλικότητας, όπως η Οικουμενική Διακήρυξη των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, η Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Παιδιού κ.α., περιέχονται σε διεθνή νομικά κείμενα των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι διεθνή κείμενα για ανηλίκους που υιοθετήθηκαν από τα Ηνωμένα Έθνη, δεν ήταν δεσμευτική νομική ισχύ στην ελληνική εσωτερική έννομη τάξη. (σελ. 27-29).

Όπως αναφέρει η ίδια συγγραφέας «σε διεθνές επίπεδο η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική για ανηλίκους προσπαθεί κατά κανόνα να περιορίσει τον επίσημο κοινωνικό έλεγχο (ποινική νομοθεσία και εφαρμογή της) για να αποτρέψει αρνητικές παρεπόμενες συνέπειες (Πιτσελά 1998, σελ. 93).

Η Πιτσελά (1998), αναφέρει ότι πέρα από έναν κοινό παρονομαστή για τις νομοθετικές τροποποιήσεις και τα μεταρρυθμιστικά σχέδια, που έχουν υιοθετήσει πολλές χώρες, υπάρχουν και διαφορετικές τάσεις όπως συμβαίνει στις ΗΠΑ, όπου δεν παρατηρείται μια ενιαία τάση αλλά αντιφατικές εξελίξεις.

Έτσι ενώ σημειώνεται μια αυξομειωμένη αποιδρυματοποίηση και απεγκληματοποίηση των παραβάσεων στάτους, υπάρχει μια σκληρή πολιτική απέναντι στα εγκλήματα βίας, που επιτρέπει (σε ορισμένες πολιτείες) να εκδικάζονται εγκλήματα ανηλίκων βαριάς μορφής, από κοινά πάντα δικαστήρια. Η συνεχής αύξηση της εγκληματικότητας των ανηλίκων κατέστησε επιτακτική την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις στην αντεγκληματική πολιτική της Αμερικής, οι συνέπειες της οποίας είναι καταστροφικές κυρίως για τις πτωχές μειονότητες και είναι άξιο απορίας το γεγονός ότι η πιο εύπορη χώρα της υφηλίου δεν εγγυάται στους πολίτες της θεμελιώδη ανθρώπινα δικαιώματα και παροχές. (σελ. 93-95).

Η Πιτσελά (1998) αναφέρει ότι «τις τελευταίες δεκαετίες επιδιώκεται στον ευρωπαϊκό χώρο η ανανέωση του ποινικού δικαίου ανηλίκων, η οποία προσανατολίζεται στην πρόληψη των εγκλημάτων με την διευθέτηση και επίλυση των κοινωνικών συγκρούσεων δίνοντας σε μεγάλο βαθμό έμφαση στην παράκαμψη της ποινικής διαδικασίας (λ.χ. μεσολάβηση, αποκατάσταση της ζημίας) στην ανάπτυξη της ιδέας της υπευθυνότητας, στην εμπέδωση της συνείδησης του Δικαίου, των νεαρών κοινωνιών, με δίκες και ανθρωπιστικές εξωιδρυματικές κυρώσεις και με την κοινωνική επανένταξη του νεαρού δράστη του εγκλήματος μέσω ενός πλέγματος μέτρων διαπαιδαγώγησης και αρωγής, περιορίζοντας στο ελάχιστο τις στερητικές της ελευθερίας κυρώσεις. Στην εγκληματοπροληπτική των Σκανδιναβικών χωρών κυριαρχεί η τάση να υποβάλλονται οι νεαροί παραβάτες σε εξωιδρυματικά μέτρα διαπαιδαγώγησης, πρόνοιας και μέριμνας. Η στρατηγική αυτή αντιστοιχεί με την κατάργηση της ειδικής - σχετικά αόριστης διάρκειας - ποινής φυλάκισης για ανηλίκους και συνακόλουθα των ειδικών σωφρονιστικών καταστημάτων κράτησης.» (σελ. 96).

Σύμφωνα με την Πιτσελά (1998) οι σύγχρονες βασικές τάσεις αντιμετώπισης ανήλικων δραστών εγκλημάτων είναι οι εξής:

α. Η αξιολόγηση της πράξης έχει προτεραιότητα από την αξιολόγηση της προσωπικότητας του δράστη.

β. Η διαπαιδαγώγηση έχει προτεραιότητα από την ποινή.

γ. Οι εξωιδρυματικές κυρώσεις της πολιτείας έχουν προτεραιότητα από τις ιδρυματικές ή τις στερητικές της ελευθερίας κυρώσεις.

δ. Οι άτυπες κυρώσεις έχουν προτεραιότητα από ότι οι τυπικές.

ε. Η μέριμνα της πολιτείας για απόλυτο σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα είναι αναγκαία.

στ. Η αφύπνιση και ενδυνάμωση του συναισθήματος ευθύνης του ανήλικου δράστη πρέπει να αποτελεί τον κύριο στόχο.

ζ. Η ιδέα της αγωγής πρέπει να αποτελεί την αποκλειστική κατευθυντήρια αρχή για τον καθορισμό του στόχου και την διαμόρφωση των βασικών αρχών του περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα. (σελ. 102-105).

Γ. Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΙΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με την Χαΐδου (1991), ο ανήλικος εγκληματίας αποτελεί αντικείμενο διαφόρων καταναγκασμών επιβολής. Αν και στους ενήλικους εγκληματίες κατοχυρώνονται κάποιες εγ-

γυήσεις για την προστασία των δικαιωμάτων του, στα πλαίσια του σταδίου απονομής ποινικής δικαιοσύνης, ο ανήλικος είναι απροστάτετος ακόμα και από άποψη νομοθετικών ρυθμίσεων. Επίσης στερείται την ελευθερία κίνησης και όλων των δικαιωμάτων που απορρέουν από αυτή. (σελ. 421).

Η ίδια συγγραφέας σημειώνει ότι κατά το στάδιο της κράτησης τα δικαστήρια ανηλίκων δεν λειτουργούν ως αυτόφωρα, με αποτέλεσμα σε περιπτώσεις που θεωρούνται αυτόφωρα περιστατικά, ο ανήλικος να κρατείται σε κοινά κρατητήρια έναν ανήλικο εγκληματία εφόσον βέβαια το έγκλημα που έχει διαπράξει τιμωρείται από τον νόμο με κάθειρξη πάνω από 10 χρόνια. Μέχρι την ηλικία των 15 ετών οι ανήλικοι κρατούνται, σύμφωνα με τον νόμο, σε ίδρυμα αγωγής, ενώ από 13 ετών και άνω, σε σωφρονιστικό κατάστημα ανηλίκων. Αν ο ανήλικος αθωωθεί έχει το δικαίωμα της αποζημίωσης για την αποκατάσταση της ζημιάς από την προσωρινή κράτηση. Ωστόσο τίποτα από τα παραπάνω δεν συμβαίνει στην πράξη, αν και ο στιγματισμός του ανηλίκου έχει ήδη επέλθει. Στο στάδιο λοιπόν της «προδικασία» γίνονται «παρατυπίες» που συνιστούν παραβιάσεις ακόμα και δικονομικών δικαιωμάτων. Έτσι το δικαστήριο ανηλίκων δεν διορίζει υποχρεωτικά συνήγορο στους ανήλικους εγκληματίες με αποτέλεσμα αποφασιστικό ρόλο να παίζει ο νόμιμος αντιπρόσωπος του ανηλίκου, ο οποίος πολλές φορές δεν υπάρχει και οι ανήλικοι εκτίθενται στην ενδεχόμενη αυθαιρεσία των αρμοδίων υπευθύνων. Επίσης πολλές φορές παρατηρείται το φαινόμενο, ανήλικοι κάτω των 19 ετών να εγκλείονται ως προσωρινά κρατούμενοι σε σωφρονιστικό κατάστημα και όχι σε ίδρυμα αγωγής. (Χαΐδου 1991, σελ. 421-423).

Η Χαΐδου (1991) αναφέρει σχετικά με τον εγκλεισμό ανηλίκου σε ίδρυμα αγωγής με διάρκεια παραμονής έως 6 μή-

νες, ότι μπορεί να μετατραπεί σε ένα πολύ μεγαλύτερο σε διάρκεια εγκλεισμό, σε περιπτώσεις στις οποίες οι ανήλικοι δεν μπορούν να κάνουν χρήση των δοκιμαστικών αδειών εφόσον δεν υπάρχει πρόσφορο κοινωνικό περιβάλλον και εφόσον οι περισσότεροι από τους ανήλικους στερούνται ενός κατάλληλου οικογενειακού περιβάλλοντος. Ιδιαίτερα ανησυχητικό είναι το γεγονός τοποθέτησης των ανηλίκων σε κατάσταση αγωγής, με απόφαση της διοίκησης (του αρμόδιου τμήματος) και χωρίς την ύπαρξη δικαστικής απόφασης, λόγω του ότι παρουσιάζει «σοβαρές ενδείξεις ηθικής παρεκτροπής» βρίσκεται δηλαδή, σε «ηθικό κίνδυνο». Είναι απαράδεκτο η αλητεία, η πορνεία και η χρήση ναρκωτικών ουσιών να οδηγούν σε εγκλεισμό λόγω «ηθικού κίνδυνου». Επίσης το δικαίωμα άσκησης έφεσης από τον ανήλικο για εγκλεισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα μέχρι ένα χρόνο, αποτελεί βασική αρχή σε όλες τις χώρες που διαθέτουν ειδική διαδικασία για τους ανηλικούς, αλλά αγνοείται από την ελληνική νομοθεσία. Οι παρατηρήσεις αυτές αποτελούν σαφείς ενδείξεις της ανυπαρξίας πρόνοιας και μέριμνας της πολιτείας (σελ. 424-425).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙ

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Α. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Σύμφωνα με τον Κουράκη (1985) στην αρχαία Ελλάδα ο δικαστικός αγώνας, στο αττικό δίκαιο έμεινε πάντα στα χέρια της ιδιωτικής πρωτοβουλίας. Στα ομηρικά έπη την απονομή της δικαιοσύνης, στις ιδιωτικές διαφορές αναλάμβαναν οι δύο αντιμαχόμενες μεριές που μπορούσαν να αποφασίσουν είτε να ανταποδώσουν την βλάβη που έγινε, είτε να εξορίσουν τον δράστη είτε και να υπάρξει συμβιβασμός με αντίτιμο κάποιο χρηματικό ποσό. Η ένωση των συνοικισμών σε πόλεις κράτη ισχυροποίησε την θέση κάποιων επιφανών αρχόντων, οι οποίοι ενώ αρχικά είχαν διαιτητικές αρμοδιότητες στην συνέχεια συγκέντρωσαν στα χέρια τους την νομοθετική, δικαστική και εκτελεστική εξουσία. Στην συνέχεια η νομοθετική και δικαστική εξουσία μετατοπίζεται από τους άρχοντες στα ευρύτερα λαϊκά στρώματα. Στην αθηναϊκή πολιτεία ο σταθμός στην εξέλιξη της σημειώθηκε με την νομοθεσία του Σόλωνα το 594 π.Χ. Ο Σόλων χωρίς να περιορίσει τις πολιτικές και δικαστικές εξουσίες του Αρείου Πάγου, συγκρότησε λαϊκό δικαστήριο αστικής και ποινικής αρμοδιότητας, την Ηλιαία, όπου εκδικαζόταν οι εφέσεις με αποφάσεις των αρχόντων ή των δημοσίων οργάνων. Οι κύριες ποινές, που μπορούσαν να επιβληθούν κατά το κλασικό αττικό δίκαιο για δημόσια αδικήματα, χωριζόταν σε αυτές που έθιγαν το πρόσωπο του καταδικαζόμενου όπως θάνατος και εξορία και σε αυτές που έθιγαν την περιουσία του, όπως το χρηματικό πρόστιμο (σελ. 28-37).

Ο ίδιος συγγραφέας σημειώνει ότι κατά την περίοδο του Βυζαντίου και λόγω της επίδρασης του Χριστιανισμού, παρατηρούνται κάποιες προσπάθειες για ανθρωπιστικότερη μεταχείριση των καταδίκων. Επίσης λόγω της ανάμειξης της Εκκλησίας στην απονομή δικαιοσύνης είχε δημιουργηθεί μία σύγχυση του δικαίου με την ηθική. Με την νομοθεσία του Ιουστινιανού οι ποινές εξακολουθούν να διατηρούν τον σκληρό και αυθαίρετο χαρακτήρα που είχαν αποκτήσει κατά την εποχή της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας. Έτσι η θανατική ποινή δεν απορρίφθηκε παρά τις αντίθετες απόψεις του χριστιανισμού ενώ ενισχύθηκε ο θεσμός του ακρωτηριασμού και της φυλάκισης. (Κουράκης 1985, σελ. 60-67).

Ο Κουράκης (1985) αναφέρει ότι στην Μεταβυζαντινή Ελλάδα μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης και την κατάληψη της από τους Οθωμανούς οι επιδράσεις από την Δύση στην διαμόρφωση των ποινικών θεσμών υπήρξαν ελάχιστες ως την εποχή του Διαφωτισμού. Την περίοδο αυτή ποινική δικαιοδοσία μπορούσαν να ασκούν μόνο οι τουρκικές αρχές κυρίως για αδικήματα που έθιγαν άμεσα την κρατική κυριαρχία και τα οικονομικά συμφέροντα του κατακτητή. Ωστόσο σε άλλα εγκλήματα η απονομή δικαιοσύνης και η εκτέλεση των ποινών καθιερώθηκε σε πολλές περιοχές να γίνεται από τις ελληνικές εκκλησιαστικές και τοπικές αρχές, με την σιωπηρή έγκριση ή ανοχή του Οθωμανού κατακτητή. Οι ποινές που επιβαλλόταν δεν μπορούσαν να φτάσουν ως τον θάνατο γιατί κάτι τέτοιο θα αντιστρατεύοταν την κυριαρχική εξουσία των Οθωμανών και θα εξασθένιζε την συνοχή του υπόδουλου γένους. Οι ποινές που επιβαλλόταν ανάλογα με την βαρύτητα της ποινής ήταν επίπληξη, ολιγοχρόνια κράτηση ή πρόστιμο, μηνιαία φυλάκιση και σφράγιση του σπιτιού του δράστη, έως ραβδισμό. Για τα εγκλήματα των ηθών υπήρχε ο θεσμός της διαπόμπευσης με την

οποία ο δράστης αποκλειόταν από κάθε κοινωνική εκδήλωση και αναγκαζόταν να αυτοεξοριστεί, για τους τραυματισμούς προβλέπονταν η χρηματική αποζημίωση του παθόντος ενώ για τον φόνο χρηματική ικανοποίηση των συγγενών, εξορία ή και κατεδάφιση της οικίας (σελ. 161-172).

Σύμφωνα με τον Κουράκη (1985), στο προσωρινό Πολίτευμα του 1822 προβλήθηκε η σύσταση επιτροπής για την σύνταξη Κωδικών Νόμων. Ο νόμος που συντάχθηκε από την επιτροπή ονομάστηκε «απάνθισμα των Εγκληματικών» και είχε αρκετές ατέλειες νομοτεχνικής και ουσιαστικής φύσεως, όπως επίσης δεν περιέλαβε αναλυτική απαρίθμηση των επιμέρους εγκλημάτων. Οι ποινές που προβλεπόταν στο «απάνθισμα» ήταν ο θάνατος, η φυλάκιση και η χρηματική ποινή. Η θανατική ποινή επιβαλλόταν μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, για εγκλήματα κατά της εξωτερικής και εσωτερικής ασφάλειας του Κράτους ή για σοβαρά εγκλήματα κατά της προσωπικής ασφάλειας των πολιτών. (π.χ. φόνος εκ προμελέτης). Το «Απάνθισμα» ίσχυσε ως νόμος κατά την περίοδο 1824 - 1834. Ωστόσο πρέπει να σημειωθεί ότι η απονομή της δικαιοσύνης κατά την Περίοδο της Επανάστασης αλλά και αργότερα χαρακτηρίστηκε από πνεύμα ηπιότητας. Οι αποφάσεις των δικαστηρίων, περιοριζόταν σε μικρές ποινές (σελ. 170-179).

Συνεχίζοντας ο Κουράκης (1985) αναφέρει ότι το 1833 κυρώθηκε ο Ελληνικός Ποινικός νόμος η δομή για το περιεχόμενο του οποίου φανερώνουν μια τάση συγκεντρωτισμού και εκτεταμένου ελέγχου όλων των πτυχών της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής. Από νομοτεχνικής πλευράς εντυπωσιάζει η προσπάθεια του νομοθέτη για εξαντλητική ρύθμιση θυμάτων μικρής σημασίας. Το ίδιο πνεύμα αυταρχικότητας και σχολαστικισμού διέπει και τις ρυθμίσεις του ποινικού νόμου για τις ποινές. Ως

εγκληματικές ποινές ορίζονται ο θάνατος, τα ισόβια ή πρόσκαιρα δεσμά, και η απώλεια πολιτικών δικαιωμάτων. Επανορθωτικές ποινές είναι η φυλάκιση και η χρηματική ποινή και πταισματικές ποινές είναι η κράτηση και το πρόστιμο. Στην διάρκεια της Τουρκοκρατίας οι φυλακές γίνονταν αντικείμενο εκμετάλλευσης από τον τοπάρχη. Επι Καποδίστρια επιδιώχθηκε κάποιος εξανθρωπισμός των φυλακών. Έτσι προβλέπεται η ίδρυση τριών ξεχωριστών τμημάτων σε κάθε φυλακή αντίστοιχα, για χρεοφειλότες, υπόδικους και κατάδικους, όπου οι κατάδικοι είναι υποχρεωμένοι να εργάζονται σε εργασίες ανάλογες προς το μέγεθος της ποινής. Ωστόσο δεν λείπουν και δημόσιες διακηρύξεις για την ανάγκη βελτιώσεως και «διορθώσεως» του εγκληματία, αν και κύριος σκοπός δεν είναι η παροχή βοήθειας στον εγκληματία αλλά η προστασία της κοινωνίας. Το πνεύμα που κυριαρχούσε τήν εποχή εκείνη ως προς τους σκοπούς της ποινής οδήγησαν τις φυλακές σε άθλια κατάσταση. Στην Οθωμανική Ελλάδα ειδικότερα, υπήρχαν πέντε «ποινικές» φυλακές, που στεγάζοταν σε παλιά ενετικά κτίσματα. (σελ. 180-191).

Ο ίδιος συγγραφέας συνεχίζει ότι οι επιδράσεις των σωφρονιστικών ιδεών από τις χώρες της Ευρώπης μετά το 1876 οδήγησαν στην δημιουργία ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάληψη σωφρονιστικών μεταρρυθμίσεων και στην χώρα μας, καθώς και για βελτίωση της κατάστασης των φυλακών. Εκείνος που συνέβαλε δραστικά στην μεταρρύθμιση της κατάστασης των ελληνικών φυλακών ήταν ο Αριστείδης Οικονόμου, ο οποίος επισκεπτόταν συχνά τις φυλακές, εξέταζε το ψωμί που έδιναν στους κρατούμενους, φρόντισε για την μόρφωση του προσωπικού των φυλακών και κατέταξε τους εγκληματίες σε κατηγορίες ανάλογα με το είδος των εγκλημάτων τους. Η σωφρονιστική μεταρρύθμιση που θεσπίστηκε με νόμο του 1884 ήταν η διάκριση των φυλακών σε εξεταστικές, ή φυλακές υποδίκων και

σε εισαγωγικά σωφρονιστήρια και άλλες ποινικές φυλακές, καθώς και φυλακές γυναικών. Ωστόσο την περίοδο αυτή πρέπει να σημειωθεί και η συμβολή της ιδιωτικής πρωτοβουλίας μέσω των εθνικών ευεργετών όπως την δωρεά του Ανδρέα Συγγρού και του Γεωργίου Αβέρωφ, με την δωρεά του οποίου δημιουργήθηκαν μία φυλακή ανηλίκων και μια γυναικεία φυλακή. (Κουράκης 1985, σελ. 204-212).

Ο Κουράκης (1985) σημειώνει ότι όταν το 1910 κατά την πρώτη κυβέρνηση του Βενιζέλου ανέλαβε ο Υπουργός Δικαιοσύνης ο Νικόλαος Δημητρακόπουλος εισήγαγε για πρώτη φορά στην χώρα μας κάποιους προοδευτικούς θεσμούς, όπως η μετατροπή μικρών ποινών κράτησης σε χρηματικές, η απόλυση προφυλακισμένων με εγγύηση και άλλα. Με το σχέδιο νόμου «Περί Οργανώσεως των φυλακών του κράτους» ο Δημητρακόπουλος πέτυχε την βαθμιαία και συστηματική ανέγερση νέων κτιρίων φυλακών καθώς και εισαγωγή σε αυτές και λειτουργία ενός νέου σωφρονιστικού συστήματος και μιας νέας διοίκησης. Στα σχέδια του 1924 / 1933 περιέχονταν ειδικές διατάξεις ως προς τον τρόπο έκτισης των ποινών, αλλά οι σοβαρότερες τροποποιήσεις έγιναν στις διατάξεις σχετικά με τα μέτρα ασφαλείας. Έτσι προβλέπεται η εισαγωγή σε ειδικό θεραπευτικό κατάστημα των αλκοολικών και τοξικομανών εγκληματιών και περιορισμός των ανηλίκων εγκληματιών σε σωφρονιστικό κατάστημα (σελ. 212-227).

Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει ότι κατά την μεταπολεμική περίοδο το σύστημα των ποινών και των μέτρων ασφαλείας του Ποινικού Κώδικα διαμορφώνεται ως εξής: στις κύριες ποινές εντάσσεται η θανατική ποινή και οι στερητικές ποινές της ελευθερίας (κάθειρξη, φυλάκιση, κράτηση, περιορισμός αόριστης διάρκειας σε ψυχιατρικό κατάστημα, και ποινές σε χρή-

μα). Τα μέτρα ασφαλείας που προβλέπονται είναι η φυλάκιση των επικίνδυνων εγκληματιών σε δημόσιο θεραπευτικό κατάστημα, η εισαγωγή σε θεραπευτικό κατάστημά, των αλκοολικών και τοξικομανών και η παραπομπή σε κατάστημα εργασίας. Την ίδια περίοδο θεσπίζονται μέτρα για τους ανήλικους παραβάτες οι οποίοι αργότερα είχαν την ίδια αντιμετώπιση με τους ενήλικους εγκληματίες. Προβλέπονται επίσης μέτρα αναμορφωτικά (επιμέλεια ανηλίκων), θεραπευτικά (παραπομπή σε κατάλληλο κατάστημα για τους ψυχικά νοσούντες) και περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα για εφήβους 12-17 ετών που είναι ποινικά υπεύθυνοι. Ιδρύονται για αυτούς ειδικά «δικαστήρια ανηλίκων» για την εκδίκαση των παραπτωμάτων τους ενώ οριστικοποιούνται τα πιο πάνω ειδικά μέτρα μεταχείρισης των ανηλίκων, σκοπός των οποίων δεν είναι πλέον η τιμωρία αλλά η βελτίωση και επανένταξη των ανηλίκων στην κοινωνία. (Κουράκης 1985, σελ. 228-232).

Σήμερα στον Ποινικό Κώδικα υπάρχουν ειδικά άρθρα που αναφέρονται στους Ποινικά υπεύθυνους - ανεύθυνους ανηλίκους.

B. ΑΝΗΛΙΚΟΙ ΠΟΙΝΙΚΑ ΑΝΕΥΘΥΝΟΙ - ΥΠΕΥΘΥΝΟΙ

Σύμφωνα με το άρθρο 126 του Ποινικού Κώδικα που αναφέρεται στους ανήλικους ποινικά ανεύθυνους καταγράφεται ότι «η αξιόποινη πράξη που τελέστηκε από παιδί δεν καταλογίζεται σ' αυτό· εφαρμόζονται μόνο αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα και ότι ο έφηβος που τέλεσε αξιόποινη πράξη υποβάλλεται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα, αν δεν υπάρχει περίπτωση να υποβληθεί σε ποινικό σωφρονισμό κατά τις διατάξεις του επόμενου άρθρου» (Χαϊδού, 1988, σελ. 127).

Ο Αλέξης (1979) στην προσπάθειά του να ερμηνεύσει την πρώτη παράγραφο του παραπάνω άρθρου γράφει ότι η διάρκεια των αναμορφωτικών ή θεραπευτικών μέτρων που διατάσσονται από το δικαστήριο είναι αορίστου διάρκειας, ορίζεται δε μόνο το κατώτατο και ανώτατο όριο. Τα μέτρα αυτά αίρονται όταν επιτευχθεί ο σκοπός για τον οποίο επιβλήθηκαν και παύουν αυτοδικαίως με την συμπλήρωση του 21^{ου} έτους του παραβάτη. Με το άρθρο λοιπόν αυτό νομοθετείται το ποινικώς ανεύθυνος των ανηλίκων, των οποίων η ηλικία κυμαίνεται από 7-12 ετών, Ομοίως και οι έφηβοι 13 έως και 17 ετών, οι οποίοι τέλεσαν αξιόποινες πράξεις υποβάλλονται σε αναμορφωτικά ή θεραπευτικά μέτρα εφόσον δεν συντρέχει λόγος ποινικού σωφρονισμού και περιορισμού σε κατάσταση κράτησης. (σελ. 295).

Σύμφωνα με το άρθρο 127 του Ποινικού Κώδικα που αναφέρεται στους ανήλικους ποινικά υπεύθυνους καταγράφεται ότι «αν το δικαστήριο ερευνώντας τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και την όλη προσωπικότητα του δράστη κρίνει ότι είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός του εφήβου για να συγκρατηθεί από την τέλεση νέων αξιόποινων πράξεων, τον καταδικάζει σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα. Στην απόφαση του δικαστηρίου ορίζεται το ελάχιστο και το μέγιστο όριο της παραμονής του εφήβου στο κατάστημα μέσα στα όρια που προβλέπει το άρθρο 54. Για την απόλυση του καταδικασμένου από το σωφρονιστικό κατάστημα αφού λήξει το ελάχιστο όριο που καθορίζεται στην απόφαση και προτού λήξει το ανώτατο όριο, αποφασίζει το δικαστήριο με αίτηση της διεύθυνσης του καταστήματος ή με αίτηση του εισαγγελέα και αφού πάντοτε ακούσει και την γνώμη της διεύθυνσης του καταστήματος. (Χαΐδου, 1988, σελ. 127).

Έχοντας υπόψη του το άρθρο που προηγήθηκε, ο Αλέξης (1979) κάνει λόγο για τις προϋποθέσεις της σωφρονιστικής μεταχείρισης του εφήβου. Συγκεκριμένα αναφέρει τα εξής:

α) Λαμβάνεται υπόψη το χρονικό διάστημα που εκδηλώθηκε η βούληση του εφήβου ο οποίος τέλεσε κακούργημα η πλημμέλημα και όχι τη χρονική στιγμή που επήλθε το εγκληματικό αποτέλεσμα.

β) Να μην συντρέχει λόγος που να αποκλείει το άδικο της πράξεως π.χ. να μην πρόκειται για παράφρονα ή να είναι σε νόμιμη άμυνα ή σε κατάσταση ανάγκης κ.λ.π.

γ) Κατόπιν έρευνας των περιστάσεων του εγκλήματος και της προσωπικότητας του εγκληματία, κρίνεται από τον δικαστή ότι ο ποινικός σωφρονισμός είναι αναγκαίος για την αποτροπή μελλοντικών ανάλογων αξιόποινων πράξεων (σελ. 296).

Όταν συντρέχουν οι ανωτέρω προϋποθέσεις, τονίζει ο Αλέξης,(1979), τότε ο έφηβος καταδικάζεται σε ποινικό σωφρονισμό. Η μεταχείρισή του ωστόσο είναι ανάλογη της προσωπικότητάς του και όχι της διαπραχθείσας πράξης του και επιλέγεται το προσφορότερο μέτρο για την διαπαιδαγώγηση και την σωτηρία του εφήβου. Όσον αφορά την διάρκεια του περιορισμού του σε σωφρονιστικό κατάστημα, δεν ορίζεται έπ' ακριβεία, αλλά σχετικά με ανώτατο και κατώτατο όριο. (σελ. 296-297).

Γ. ΠΟΙΝΙΚΗ ΑΝΗΛΙΚΟΤΗΤΑ

Η Ζιμπουλάκη (1985) υποστηρίζεται ότι ο Ποινικός Κώδικας ορίζει αρνητικά την ικανότητα καταλογισμού, δηλαδή δεν καθορίζει την έννοια του όρου, αλλά ορισμένους λόγους (οι ο-

ποίοι αναφέρονται στο πρόσωπο του δράστη) για τους οποίους αποκλείεται ή μειώνεται η ικανότητα αυτή. Ένας από αυτούς τους λόγους θεωρείται η ποινική ανηλικότητα. (σελ. 92).

Η Χαΐδου (1988) αναφερόμενη στην ποινική ανηλικότητα επισημαίνει ότι σύμφωνα με την ποινική νομοθεσία οι ανήλικοι κάτω των 17 ετών δεν διαπράττουν εγκλήματα, είναι με άλλα λόγια ποινικά αδιάφορα άτομα. Γιατί, όπως ορίζεται από τον ποινικό κώδικα, ως πράξη ανθρωπίνη-κοινωνική θεωρείται η πράξη ανθρώπου από την στιγμή που διανύει το 7^ο έτος της ηλικίας του (σελ. 50).

Ο Μανωλεδάκης (1981) γράφει πως : «τα παιδιά 7-12 ετών (στην κυριολεξία 6 και μίας ημέρας έως 11 και 364 ημερών) δεν υπέχουν ποινική ευθύνη, διότι κατά αμάχητο τεκμήριο, ανεξάρτητα από την συνειδησιακή τους ωριμότητα, αποκλείεται η ικανότητα για καταλογισμό». (σελ. 189).

Ο ίδιος συγγραφέας αναφέρει για τα παιδιά που εγκληματούν, ότι προβλέπεται η επιβολή ειδικών μέτρων. Αν αναλογιστεί κανείς ότι μεταξύ των μέτρων που μπορεί να επιβληθούν είναι και ο εγκλεισμός του παιδιού σε ίδρυμα, τότε αντιλαμβάνομαστε πόσο χαμηλή είναι η οριοθέτηση της ηλικίας και θα πρέπει οπωσδήποτε με νομοθετική ρύθμιση να ανυψωθεί. (Μανωλεδάκης, 1981, σελ. 190).

Ο Αλεξιάδης (1985) θεωρεί «τους εφήβους 13-17 ετών (στην κυριολεξία 12 και μίας έως 16 και 364 ημερών) ποινικά υπεύθυνους, αν είναι επικίνδυνος» (σελ. 229).

Η Χαΐδου (1988) υποστηρίζει ότι «κάτι τέτοιο σημαίνει ότι του καταλογίζεται η αξιόποινη πράξη, αν κρίνει το δικαστήριο , μετά από έρευνα των περισσοτέρων κάτω από τις οποίες τελέστηκε η πράξη και της προσωπικότητας του εφήβου , ότι

είναι ικανός στο μέλλον να διαπράξει εγκλήματα. Με άλλα λόγια ο δικαστής κάνει μια πρόβλεψη της μελλοντικής συμπεριφοράς του ανηλίκου, εκτιμώντας τον βαθμό επικινδυνότητάς του. Αν η διάγνωση αποβεί «θετική», ο έφηβος καταδικάζεται σε περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα». (σελ. 51).

Η ίδια συγγραφέας συνεχίζει λέγοντας ότι: «η ποινική ευθύνη έχει πολύ χαμηλό όριο έναρξης σύμφωνα με το ελληνικό δίκαιο. Οι ποινικές συνέπειες της διάπραξης ενός εγκλήματος στην ηλικία αυτή θα είναι καθοριστικές για την υπόλοιπη ζωή του ατόμου. Το γεγονός ότι η ελληνική κοινωνία ακολούθησε από το β΄ Παγκόσμιο πόλεμο και μετά μια εξελικτική πορεία από κάθε άποψη και τα μέλη της, ανεξάρτητα από ηλικίες, παρουσιάζουν δείγματα όλο και μεγαλύτερου εκσυγχρονισμού και προόδου σε όλους τους τομείς, δεν πρέπει να μας παρασύρει ως προς το θέμα της ωριμότητας των νεαρών κοινωνιών της. Η προσωπικότητα ενός ατόμου δεν είναι δυνατόν να ολοκληρωθεί με την συμπλήρωση του 12^{ου} έτους της ηλικίας». (Χαϊδου, 1988, σελ. 51-52).

Τέλος, η Χαϊδου (1988), κάνει λόγο για τους μετέφηβους 18-21 ετών που θεωρούνται ενήλικοι σύμφωνα με το ελληνικό ποινικό δίκαιο υπέχουν πλήρη ποινική ευθύνη, η μεταχείρισή τους όμως διαφοροποιείται από εκείνη των ενηλίκων ως προς ορισμένα σημεία. Υπάρχει η δυνατότητα, σε περίπτωση διάπραξης ενός εγκλήματος, να επιβληθεί στο μετέφηβο ελαττωμένη ποινή (άρθρο 133 ΠΚ) και κατά την διάρκεια του εγκλεισμού να κρατηθεί χωριστά από τους ενηλίκους κατάδικους. Στην περίπτωση που το όριο της ποινικής ανηλικότητας θα ανέβει και στην Ελλάδα, όπως συμβαίνει και σε άλλες χώρες του εξωτερικού, τότε η μεταχείριση των μετεφήβων θα πρέπει να

ενσωματωθεί στο γενικό πλαίσιο της νομοθεσία για τους ανήλικους. (σελ. 53).

Η ποινική καταστολή για τους ανηλίκους - με την ισχύουσα μορφή της - προβλέπει κάποια μέτρα στα οποία υπόκεινται οι ανήλικοι με σκοπό τη βελτίωσή τους και την κοινωνική τους επανένταξη.

Δ. ΑΝΑΜΟΡΦΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Όπως αναφέρει ο Αλέξης (1979) «οι ανήλικοι υποβάλλονται σε αναμορφωτικά και θεραπευτικά μέτρα και σε ποινικό σωφρονισμό» (σελ. 292).

α) Αναμορφωτικά μέτρα

ι. Επίπληξη: όπως αναφέρουν οι Σπινέλλη και Τρωϊάνου, «η επίπληξη είναι το πιο ήπιο από τα αναμορφωτικά μέτρα που προβλέπονται στον Ποινικό Κώδικα. Απαγγέλεται από το δικαστήριο σε περιπτώσεις κυρίως ελαφρών παραπτωμάτων (Χαΐδου, 1988, σελ. 121).

Ο σκοπός του μέτρου αυτού, υποστηρίζει η Χαΐδου (1988), «είναι να κατανοήσει ο ανήλικος το άδικο της πράξης του και να αποτραπεί από το να τελέσει κάτι ανάλογο της πράξης του και να αποτραπεί από το να τελέσει κάτι ανάλογο στο μέλλον».(σελ. 121).

Σχετικά με την επίπληξη ο Αλέξης (1979), κάνει λόγο για την μορφή της, η οποία πρέπει να είναι ανάλογη προς την ηλικία, το χαρακτήρα, την διάνοια και την ευαισθησία του παιδιού, δηλαδή άλλοτε αυστηρή ή απειλητική, άλλοτε συμβουλευτική και καθοδηγητική και άλλοτε ταπεινούσα την ματαιοδοξία του παιδιού (σελ. 292).

ii. Ανάθεση της υπεύθυνης επιμέλειας του ανήλικου στους γονείς τους επιτρόπους ή τους κηδεμόνες του.

Οι Σπινέλλη και Τρωϊάννου υποστηρίζουν ότι η επιβολή του μέτρου αυτού «προϋποθέτει ένα κατάλληλο οικογενειακό περιβάλλον, πρόσωπα δηλαδή, που από τον Νόμο είναι αστικά και ποινικά υπεύθυνα για τους ανηλίκους. Με την επίταση της υπευθυνότητας τους αυτής από το δικαστή ανηλίκων, αποσκοπείται τελικά η κοινωνική προσαρμογή του ανήλικου δράστη» (Χαΐδου 1988, σελ. 121)

Ο Μανωλεδάκης αναφέρει ότι ισχύουν κυρώσεις για τους γονείς σε περίπτωση που παραμελούν την εποπτεία του ανηλίκου αλλά κατά κανονα δεν τιμωρούνται για τις πταισματικές παραβάσεις ανηλίκων. (Χαΐδου, 1988, σελ. 54).

Αλλά και σε περίπτωση που παραπεμφθούν αυτεπάγγελτα οι γονείς για τέτοια παράβαση, υποστηρίζει ο Δ. Δημηνάς, πολύ δύσκολα αποδεικνύεται ο δόλος ή η αμέλεια και κατά συνέπεια απαλάσσονται (Χαΐδου, 1984, σελ. 55).

Η Χαΐδου (1988) τονίζει ότι για τον λόγο αυτό ο Ποινικός Κώδικας προβλέπει «την άσκηση της προστατευτικής επίβλεψης από επιμελητές, των ανηλίκων εκείνων, στους οποίους έχει επιβληθεί το αναμορφωτικό μέτρο της επίπληξης ή της ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειά τους στους γονείς τους. Η διάρκεια της επίβλεψης είναι εξάμηνη μετά από την επιβολή του πρώτου μέτρου και ενός έτους, μετά την επιβολή του δεύτερου. Ο επιμελητής ενημερώνει το σχετικό φάκελο του ανήλικου και σε περίπτωση δυσμενούς εξέλιξής του υποβάλλει πρόταση στο δικαστή ανηλίκων για λήψη κατάλληλων μέτρων ή για μεταβολή εκείνων που έχουν επιβληθεί (άρθρο 10 παρ. 3 του π.δ. 49/1979). Θα μπορούσε επομένως να επιληφθεί του θέμα-

τος για αυτεπάγγελτη δίωξη των γονέων ή λοιπών προσώπων, στα οποία έχει ανατεθεί η υπεύθυνη επιμέλεια του προσώπου του ανηλίκου». (σελ. 55).

Η Χαΐδου (1988) αξιολογώντας την εφαρμογή αυτού του μέτρου όπως αποδεικνύεται και στην πράξη το θεωρεί ακατάλληλο. Υποστηρίζει ότι «σπάνια ο ανήλικος επηρεάζεται από την ατμόσφαιρα του δικαστηρίου. Τις περισσότερες φορές δεν συνειδητοποιεί την βαρύτητα της πράξης του, διότι ο δικαστής ανηλίκων, λόγω του σωρού των υποθέσεων δεν διαθέτει τον απαραίτητο χρόνο να απευθύνει συμβουλές στον ανήλικο και να του επιστήσει την προσοχή να μην ξαναπέσει σε παράπτωμα. Ο ανήλικος δεν αντιλαμβάνεται ότι το μέτρο που του επιβάλλεται είναι ένα είδος ποινικής κύρωσης» (σελ. 55).

Ο Δημηνάς (1984) κάνει λόγο και για την «περίπτωση που απουσιάζει ο ανήλικος κατά την δικάσιμη, να εκδοθεί ερήμην του απόφαση που να επιβάλλει το μέτρο της ανάθεσης της υπεύθυνης επιμέλειας στους γονείς. Αυτό έχει ως συνέπεια να περάσει η απόφαση απαρατήρητη, αφού ούτε ο ανήλικος παρευρίσκεται, ούτε κοινοποιείται η απόφαση στους γονείς του. Μια λύση θα ήταν να συμπαραπέμπονται υποχρεωτικά οι γονείς ως μάρτυρες στην δίκη του ανηλίκου» (Χαΐδου, 1988, σελ. 56).

iii. Ο Σταθόπουλος (1995) αναφέρει ότι «το τρίτο αναμορφωτικό μέτρο είναι ο διορισμός επιμελητή ανηλίκου από το δικαστήριο, ο οποίος αναλαμβάνει την ευθύνη για την επιμέλεια του ανηλίκου. Ο ανήλικος είναι υποχρεωμένος να συνεργάζεται με τον επιμελητή, ο οποίος και ενημερώνει το δικαστήριο για την συμπεριφορά και την τήρηση των όρων της επιμέλειας από τον ανήλικο. Το μέτρο επιβάλλεται σε περιπτώσει α-

ντικοινωνικής συμπεριφοράς ή οικογενειακών προβλημάτων» (σελ. 285).

Η Τρωϊάννου - Λουλά (1987) γράφει ότι το μέτρο αυτό παλαιότερα ίσχυε και για τις προστατευτικές εταιρίες και τα ιδρύματα ανηλίκων. Μετά όμως από την λειτουργία της Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων, η διάταξη αυτή εφαρμόζεται μόνο, ως προς την ανάθεση της επιμέλειας στους επιμελητές ανηλίκων. (σελ. 31).

Η ίδια συγγραφέας συνεχίζει λέγοντας ότι «ο επιμελητής ανηλίκων αναλαμβάνει την ευθύνη να καθοδηγήσει και βοηθήσει τον ανήλικο σε κάθε του πρόβλημα. Βρίσκεται σε συνεχή επαφή μαζί του και με τους οικείους του. Συνήθως ανατίθεται η επιμέλεια στον ίδιο επιμελητή που είχε ερευνήσει τα σχετικά με την ζωή του ανηλίκου και είχε συντάξει την σχετική έκθεση πριν από την δικάσιμη που τον ορίζει ως υπεύθυνο. Μάλιστα, κατά κάποιο τρόπο, προτείνει ο ίδιος την επιβολή αυτού του μέτρου, ώστε να εξακολουθεί να είναι σε θέση να παρακολουθεί τον ανήλικο» (Τρωϊάννου - Λουλά, 1987, σελ. 31).

iv. Η τοποθέτηση του ανήλικου σε κατάλληλο κρατικό, δημοτικό, κοινοτικό ή και ιδιωτικό κατάστημα αγωγής.

Σύμφωνα με την Χάϊδου (1988) «το μέτρο αυτό αποτελεί το πιο σκληρό μέτρο αντίδρασης της πολιτείας στα παιδιά 7 έως 12 ετών. Η τοποθέτηση του ανηλίκου σε κατάστημα αγωγής αποτελεί αναμφίβολα μέτρο που συνεπάγεται στέρηση της ελευθερίας. Η αποτελεσματικότητα του μέτρου αυτού δεν είναι βέβαια γνωστή, η πιθανότερη όμως συνέπεια είναι να αποτελέσει την αρχή για μια «σταδιοδρομία» του ατόμου αυτού, που μπαίνει σε ένα κατάστημα αγωγής σε τόσο μικρή ηλικία, στο σωφρονιστικό κατάστημα αγωγής και κατόπιν στις φυλακές. Αν

είναι τυχαίο το γεγονός ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των τροφίμων των σωφρονιστικών καταστημάτων είχε προηγουμένως εισαχθεί σε ίδρυμα αγωγής» (σελ. 58).

Η ίδια συγγραφέας θεωρεί ότι «ευτυχώς τα δικαστήρια καταφεύγουν στην πράξη στην επιβολή αυτού του μέτρου, όταν δεν έχουν άλλη δυνατότητα (λόγου χάρη δεν υπάρχει κατάλληλο οικογενειακό έδαφος για την εφαρμογή των προηγουμένων αναμορφωτικών μέτρων) ή όταν έχουν εξαντλήσει ήδη τα εξωιδρυματικά μέτρα, πρόκειται δηλαδή για υπότροπους ανηλίκους» (Χαΐδου, 1988, σελ. 59).

Συνεχίζοντας, η Χαΐδου (1988) αναφέρει ότι ως ελάχιστη διάρκεια παραμονής καθορίζεται από τον νόμο ένα διάστημα 6 μηνών. Μετά από αυτό μπορεί ο ανήλικος, αρχικά με δοκιμαστικές άδειες, να απολυθεί. (σελ. 60).

β) Θεραπευτικά μέτρα

Ο Αλέξης (1979) κάνει αναφορά στις τρεις προϋποθέσεις επιβολής των θεραπευτικών μέτρων όπως προκύπτουν από τον ΠΚ.

i. Ορισμένη κατάσταση του ανηλίκου, δηλαδή η κατάσταση του ψυχικά νοσούντος, η διατάραξη των πνευματικών λειτουργιών, η τυφλότητα, η κωφλαλία, η επιληψία, ο αλκοολισμός και η νοητική καθυστέρηση.

ii. Η ανωτέρω κατάσταση των ανηλίκων να απαιτεί ιδιαίτερη μεταχείριση.

iii. Η αξιόποινη πράξη που διέπραξε ο κρατούμενος να χαρακτηρίζεται ως πλημμέλημα ή κακούργημα.

Βασική προϋπόθεση για να επιβάλει θεραπευτικά μέσα το δικαστήριο είναι να έχει προηγηθεί γνωμοδότηση ειδικού γιατρού. (σελ. 293-294).

Όπως αναφέρει η Χαΐδου (1988) εκτέλεση δικαστικής απόφασης που επιβάλει θεραπευτικά μέτρα σημαίνει στην πράξη εισαγωγή στο Κρατικό Θεραπευτήριο Ψυχικών Παθήσεων (Δημόσιο Ψυχιατρείο). Τα παιδιά εισάγονται σε ιδιαίτερο τμήμα, ενώ οι έφηβοι σε τμήματα ανηλίκων. Για τους εξαρτημένους από ναρκωτικές ουσίες, η παραπομπή του ανηλίκου σε θεραπευτικό ή άλλο κατάλληλο κατάστημα δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί, καθώς δεν υπάρχει ανάλογο κατάστημα με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εκτελεστεί η δικαστική απόφαση. (σελ. 60-61).

Ε. ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΣ ΣΕ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ

Σύμφωνα με την Πιτσελά (1998) «ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα αποτελεί την πιο δριμύια παρέμβαση του ποινικού δικαίου ανηλίκων στον τρόπο ζωής του εφήβου που επιβάλλεται από το δικαστήριο, όταν δεν υπάρχει πλέον άλλη πρόσφορη, κατάλληλη αντίδραση για την πράξη που τέλεσε και ο ποινικός σωφρονισμός του κρίνεται αναγκαίος. Ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα είναι το έσχατο μέσο στο οποίο θα προσφύγει το δικαστήριο» (σελ. 167).

Η ίδια συγγραφέας επισημαίνει ότι ο περιορισμός σε σωφρονιστικό κατάστημα, η μοναδική «εγκληματική» ποινή για ποινικά υπεύθυνους εφήβους, συνδέει το ποινικό δίκαιο ενηλίκων. (Πιτσελά 1990, σελ. 168).

Η Χαΐδου (1990) αναφέρει ότι «σε γενικά πλαίσια η μεταχείριση των ανηλίκων στα σωφρονιστικά καταστήματα δεν διαφέρει από εκείνη των ενηλίκων. Παρά τις νομοθετικές προ-

βλέψεις και τις εξαγγελίες, ακολουθείται και για τους ανηλίκους παραβάτες του νόμου η χάραξη της ίδιας αντεγκληματικής πολιτικής. Στόχος του σωφρονισμού είναι η επανένταξη του ανηλίκου στο κοινωνικό περιβάλλον με μέτρα καταναγκαστικού χαρακτήρα, με μακροχρόνια στέρηση της ελευθερίας του. Οι όροι διαβίωσης δε των ανηλίκων δεν διακρίνεται από ιδιαιτερότητες που θα άρμοζαν στο νεαρό της ηλικίας των έγκλειστων αυτών ατόμων» (σελ. 47).

Η Πιτσελά (1998) κάνει λόγο για την νομική φύση του περιορισμού σε σωφρονιστικό κατάστημα, ο οποίος συγκαταλέγεται ανάμεσα στις κύριες ποινές της στερητικής της ελευθερίας (αρ. 5 παρ. 1 ΠΚ) Ωστόσο δεν υπάρχει ομοφωνία ανάμεσα στους θεωρητικούς των ποινικών και εγκληματολογικών επισημημών για το εάν πρόκειται για ποινή ή για μέτρα ασφαλείας. Η κρατούσα γνώμη στην ελληνική θεωρία και την πάγια νομολογία είναι ότι πρόκειται για ιδιόμορφη στερητική της ελευθερίας κύρια ποινή. Δεν αμφισβητείται βέβαια ότι προσομοιάζει με μέτρο ασφαλείας και ότι στοχεύει προεχόντως στην ειδική πρόληψη (ποινή διαπαιδαγώγησης και προστατευτική ποινή) (σελ. 170-173).

Σύμφωνα με το άρθρο 127 παρ. 1 του Ποινικού Κώδικα το δικαστήριο επιβάλλει περιορισμό σε σωφρονιστικό κατάστημα εφόσον κρίνει ότι είναι αναγκαίος ο ποινικός σωφρονισμός κατόπιν έρευνας των περιστάσεων υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη και της όλης προσωπικότητας του δράστη (Πιτσελά, 1998, σελ. 173).

Όσον αφορά τις προϋποθέσεις της επιβολής του σωφρονιστικού περιορισμού, η Πιτσελά (1998) αναφέρει τα εξής: «α. Η τέλεση κακούργηματος ή πλημμελήματος, όχι πταισματος β. Από άτομο που βρίσκεται στην εφηβική ηλικία κατά τον

χρόνο τέλεσης πράξης γ. Η πράξη να είναι τελικά άδικη, δηλαδή να μην συντρέχει λόγος που να αίρει τον άδικο χαρακτήρα της πράξης, δ. Και (τελικά) καταλογιστή, δηλαδή να μην συντρέχει λόγος που να αίρει τον καταλογισμό και ε. Ο ποινικός σωφρονισμός να κρίνεται αναγκαίος για την συγκράτηση του εφήβου από την τέλεση νέων εγκλημάτων στο μέλλον». (σελ. 174).

Η Χαϊδου (1991) τονίζει ότι «ο ποινικός σωφρονισμός, που αποτελεί το σκληρότερο μέτρο αντίδρασης για τους εφήβους, έχει απαράδεκτα μεγάλα όρια χρονικής διάρκειας: 5-20 χρόνια, αν για την πράξη που τελέστηκε, ο νόμος απειλεί στερητική της ελευθερίας πάνω από 10 χρόνια ή από 6 μήνες μέχρι 10 χρόνια για τις άλλες περιπτώσεις. (σελ. 425).

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 54 του Ποινικού Κώδικα ο νομοθετικός προσδιορισμός του κατώτατου και ανώτατου ορίου του σωφρονιστικού περιορισμού προσδιορίζονται με βάση την βαρύτητα του τελεσθέντος εγκλήματος και καθορίζονται από το αντικειμενικό άδικο της πράξης. (Χαϊδου, 1991, σελ. 427).

Ο σωφρονιστικός περιορισμός των αρρένων ανηλίκων στην Ελλάδα επιβάλλει τον εγκλεισμό τους στα τρία υπάρχοντα σωφρονιστικά καταστήματα, τα οποία αναφέρονται αναλυτικά στα επόμενα κεφάλαια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΙΙΙ

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ (ΑΡΡΕΝΩΝ) ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Τα σωφρονιστικά καταστήματα αρρένων ανηλίκων στην Ελλάδα είναι τρία: του Αυλώνα, του Βόλου και της Κασσαβέτειας.

A. ΑΥΛΩΝΑΣ

Το κατάστημα ονομάζεται Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων. Ιδρύθηκε το έτος 1998 και στεγάζεται σε κτίρια του Στρατού, όπου προηγουμένως λειτουργούσαν Στρατιωτικές Φυλακές.

Περιλαμβάνει μόνο ένα τμήμα, το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων. Στο τμήμα αυτό κρατούνται ανήλικοι Ελληνικής καταγωγής, αλλά και αλλοδαποί, οι οποίοι στην πλειοψηφία τους είναι Αλβανοί. Όπως λοιπόν προκύπτει από τα στοιχεία που δόθηκαν από τις φυλακές του Αυλώνα, το 50% σχεδόν είναι κρατούμενοι Αλβανικής καταγωγής. (Στατιστική Σωφρ. Καταστήματος Αυλώνα).

B. ΒΟΛΟΣ

Οι φυλακές ονομάζονται Δικαστικές Φυλακές Βόλου. Ιδρύθηκαν το έτος 1975 από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Περιλαμβάνει το Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων και το τμήμα Ενηλίκων. Στις Δικαστικές Φυλακές Βόλου κρατούνται, τα τελευταία χρόνια, κατεξοχήν αλλοδαποί κρατούμενοι (99%) . Από αυτούς το μεγαλύτερο ποσοστό (90%) είναι άτομα Αλβανικής καταγωγής, ενώ μόνο το 1% είναι Έλληνες. (Στατιστική Σωφρ. Καταστήματος Βόλου 24-11-99).

Γ. ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑ

Για το Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας γίνεται εκτεταμένη αναφορά σε επόμενο κεφάλαιο.

Δ. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΑΝΕΝΤΑΞΗ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ

1. ΑΓΩΓΗ ΣΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 39 του Κώδικα Βασικών Κανόνων για την μεταχείριση των Κρατουμένων (Ν. 1851/1989), η αγωγή των κρατουμένων αποβλέπει στην ομαλή επανένταξή τους στο επαγγελματικό, κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό επιδιώκεται με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, την κατάλληλη εκπαίδευση και την μείωση των αρνητικών επιδράσεων της στέρησης της ελευθερίας, για να καταστούν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα. (Σπινέλλη-Κουράκης, 1992, σελ. 138-139).

α. Εκπαίδευση

Σύμφωνα με την Σπινέλλη (1997) η βασική εκπαίδευση, ως μέσο αγωγής, των νέων κρατουμένων θεωρείται υποχρέωση της πολιτείας και δικαίωμά τους, το οποίο δεν χάνουν με τον εγκλεισμό τους σε κάποιο κατάστημα κράτησης. Έτσι, στα Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων, μπορούν να παρακολουθήσουν το σχολικό πρόγραμμα του Δημοτικού (πρωτοβάθμια εκπαίδευση). Αν έχουν ολοκληρώσει τις έξι τάξεις του δημοτικού σχολείου, μπορούν να συνεχίσουν το Γυμνάσιο και το Λύκειο (Δευτεροβάθμια εκπαίδευση) στα πλησιέστερα σχολεία του τόπου κράτησης παίρνοντας εκπαιδευτικές άδειες. Οι άδειες αυτές δίνουν την δυνατότητα στους κρατουμένους να α-

πουσιάζουν από το κατάστημα κράτησης καποιες ώρες την ημέρα για να συμπληρώσουν τις γνώσεις τους. Η πρώτη άδεια χορηγείται μετά από απόφαση μιας επιτροπής, αποτελούμενη από το Εισαγγελέα, τον Διευθυντή του Καταστήματος Κράτησης και έναν Κοινωνικό Λειτουργό. Ενώ οι επόμενες από τον Διευθυντή μετά από εισήγηση του κοινωνικού Λειτουργού (σελ. 13-14).

Σχετικά με την εκπαίδευση των κρατουμένων, το άρθρο 56 του Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείρηση των Κρατουμένων αναφέρει ότι προβλέπεται και η παροχή εκπαιδευτικού υλικού και η επιδότησή τους, όσο κάνουν χρήση εκπαιδευτικής άδειας, από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων. (Σπινέλλη - Κουράκης 1992, σελ. 151-152).

β. Επαγγελματική Κατάρτιση

Όσον αφορά τα επιδοτούμενα προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης η Σπινέλλη (1997) σημειώνει ότι τα τελευταία χρόνια υλοποιούνται τέτοια προγράμματα που στοχεύουν στην καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού από την αγορά εργασίας. Στόχος τους είναι να αποτελέσουν ζωογόνο κρίκο σύνδεσης των κρατουμένων με την κοινωνία. Φορείς που υλοποιούν τέτοια προγράμματα είναι μεταξύ άλλων η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοια (ΕΟΠ) , τα Τεχνολογικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΤΕΙ) και τα Πανεπιστήμια Αθήνας και Θεσσαλονίκης. Ενώ το περιεχόμενο των προγραμμάτων σχετίζεται με βιβλιοδεσία, κεραμική, ταπητουργία, ξυλογλυπτική, επισκευή αυτοκινήτων κ.α. (σελ. 15).

γ. Ψυχαγωγία

Οι Σπινέλλη – Κουράκης (1992), αναφερόμενοι στα ωφελήματα συμμετοχής σε κάποιο πρόγραμμα παρατηρούν ότι:

- i. Επιδοτούνται οι κρατούμενοι ανα ώρα κατάρτισης
- ii. Πραγματοποιείται ευεργητικός υπολογισμός ημερών κατάρτισης και
- iii. Χορηγείται πιστοποιητικό παρακολούθησης και κατάρτισης (σελ. 16-17).

Όπως αναφέρεται στο άρθρο 45 του Νόμου 1851 από 11/16.5.1989 ΦΕΚ 122, η ψυχαγωγία των κρατουμένων αποσκοπεί μεταξύ άλλων στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους με τρόπο δημιουργικό και με παράλληλη ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος, της συνεργασίας και της άμιλλας. Επίσης, οι κρατούμενοι συμμετέχουν σε καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, σε οργάνωση θιάσου, χορωδίας, έκθεσης ζωγραφικής κ.α. για να εξασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ψυχαγωγία, καλλιτεχνική έκφραση και αυτοσχεδιασμό. (Σπινέλλη - Κουράκης 1992, σελ. 143).

δ. Εργασία

Ο Πανούσης (1989) επισημαίνει ότι η εργασία των κρατουμένων θεωρείται βασική για την κοινωνική προσαρμογή του κατάδικου και κατά συνέπεια γίνεται εμφανής ο ρόλος που καλείται να παίξει. Η εργασία ως κοινωνικοδιαπλαστική σωφρονιστική δραστηριότητα θεμελιώνεται στην αρχή ότι όσο περισσότερο δουλεύουν οι άνθρωποι τόσο λιγότερα ελαττώματα έχουν κα έχει οικονομικό (αποζημίωση θύματος), νομικό (ακριβές ρυθμίσεις) και παιδαγωγικό (κοινωνικοποίηση και καλλιέργεια νέων συνηθειών ζωής) περιεχόμενο. (σελ. 41).

Η Σπινέλλη (1997) αναφέρει ότι «η εργασία δεν αποτελεί υποχρέωση, αλλά δικαίωμα στο οποίο πρέπει να έχουν όλοι οι κρατούμενοι ισότιμη πρόσβαση» (σελ. 19).

Σύμφωνα με το Σύνταγμα της Ελλάδος (άρθρο 22, παρ. 3) «οποιαδήποτε μορφή αναγκαστικής εργασίας απαγορεύεται» (Σπινέλλη 1997, σελ. 19).

Όσον αφορά τα είδη εργασίας με τα οποία μπορούν να σχοληθούν οι κρατούμενοι, η Σπινέλλη (1997) αναφέρει ενδεικτικά την εργασία στην γραμματεία, στην βιβλιοθήκη, στο μαγειρείο, αποθήκη, καθαριότητα, διάφορα Τεχνικά εργαστήρια, εργασίες σε αγροτικές ή κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις. Η εργασία των κρατουμένων διακρίνεται σε εργασία για λογαριασμό του κράτους, σε εργασία για λογαριασμό τρίτων προσώπων και εργασία για ίδιο λογαριασμό. Για τις παραπάνω εργασίες αμείβονται οι κρατούμενοι και τα αντίστοιχα ποσά κατατίθενται στον ατομικό τους λογαριασμό που διατηρείται στο κατάστημα κράτησης τους. Το 1/3 της αμοιβής κατατίθεται στο Κράτος ως συμμετοχή στις δαπάνες διαβίωσής τους στην φυλακή και κατατίθεται στο λογαριασμό «Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων»(ΚΕΚ). Όσον αφορά την ασφάλιση υπάρχουν ειδικές διατάξεις που μεταξύ άλλων αναφέρονται και στους ανήλικους που παρακολουθούν τεχνικές ή επαγγελματικές σχολές στο ΣΚΑ Κορυδαλλού (Υ.Α.Φ. 56599/54/22.12.1954). Οι κρατούμενοι ασφαλίζονται στο ΙΚΑ το οποίο τους καλύπτει σε περίπτωση ατυχήματος ή επαγγελματικής ασθένειας. Τέλος, σχετικές διατάξεις αναφέρονται και στον ενεργητικό υπολογισμό των ημερών εργασίας. (σελ. 19-22).

Σχετικά με την εργασία στις φυλακές, ο Πανούσης (1989) αναφέρει ότι έχουν προβληθεί διαφορετικές και αλληλοσυγκρουόμενες γνώμες από τις οποίες οι κυριότερες είναι οι ακόλουθες:

i. Η εργασία ως ποινή

Αναφορικά με αυτό, η σωφρονιστική εργασία είναι τμήμα της ποινής ως τιμωρία, γι' αυτό και δεν νοείται να αμείβεται ο κρατούμενος, αφού εκπληρώνει την προς την πολιτεία «οφειλή του»

ii. Η εργασία ως ωφέλεια

Η δεύτερη άποψη παραδέχεται ότι η εργασία επιτρέπει στον κατάδικο να συγκεντρώσει κάποια χρήματα για να αποζημιώσει τον παθόντα ή το θύμα, καθώς επίσης και να αποτελέσει οικονομική στήριξη των μελών της οικογένειας του κρατούμενου. Οι οικονομικοί πόροι επίσης, που θα αποκτήσει ο κρατούμενος μπορούν να συμβάλλουν στην βελτίωση των συνθηκών ζωής του στο σωφρονιστικό κατάστημα. Τέλος, η κατάρτιση που πιθανότατα θα λάβει ο κρατούμενος μέσα στην φυλακή, θα του επιτρέψει μετά την απόλυσή του να βρεί ένα επάγγελμα και να αποφύγει την υποτροπή.

iii. Η εργασία ως «διέξοδος»

Πολλοί υποστηρίζουν ότι η εργασία συντελεί στην ευκολότερη πειθαρχία των κρατουμένων, οι οποίοι λόγω κούρασης και ανάγκης απόκτησης προνομίων, υπακούουν στη σωφρονιστική διοίκηση και ξεχνάνε την αποστέρηση (π.χ. σεξουαλική) (σελ.41-43).

ε. Άλλα προγράμματα που αναφέρονται στην φυσική, πνευματική και θρησκευτική αγωγή

Σύμφωνα με το άρθρο 42 παράγραφος 2 του Νόμου 1851 (Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατουμένων, 1989,) προβλέπεται στις φυλακές πρόγραμμα σωματικής αγωγής, που εφαρμόζεται από γυμναστές. Στο επόμενο

άρθρο (43) αναφέρεται ότι ο κρατούμενος έχει δικαίωμα να επιμορφώνεται με βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, σεμινάρια κ.α. και γι' αυτό το σκοπό προβλέπεται δανειστική βιβλιοθήκη διαρκώς εμπλουτισμένη. Τέλος στο άρθρο 44 γίνεται αναφορά στην θρησκευτική αγωγή, η οποία είναι προαιρετική για τους κρατούμενους. (Σπινέλλη - Κουράκης, 1992, σελ. 140-141).

2. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ

Ενεργό μέρος στην αγωγή των ανηλίκων κρατουμένων λαμβάνει μέρος ο Κοινωνικός Λειτουργός. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 113 του Νόμου 1851/1989 του Κώδικα Βασικών Κανόνων για την Μεταχείριση των Κρατουμένων, τα καθήκοντα του Κοινωνικού Λειτουργού στα σωφρονιστικά καταστήματα είναι τα εξής:

« α. Έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφαλείας.

β. Λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής εργασίας.

γ. Τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας καθώς και στατιστικά στοιχεία με ενέργειες και αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας.

δ. Ενημερώνει τον Διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του κρατου-

μένου και υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείρισή του.

ε. Συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους κρατούμενους των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό.

στ. Μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με τους κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.

ζ. Προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξή του και παρακολουθεί μετά την αποφυλάκιση όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο.

η. Εφαρμόζει τις μεθόδους Κοινωνικής Εργασίας με άτομα ή Ομάδα» (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 1989 σελ. 3448)

Αναφορικά με τους Κοινωνικούς Λειτουργούς ο Αλεξιάδης (1982) επισημαίνει ότι «ο αριθμός τους σε κάθε κατάσταση κυμαίνεται ανάλογα με το πλήθος των κρατουμένων. Έργα τους είναι να προπαρασκευάζουν ευνοϊκούς όρους περιβάλλοντος, οικογενειακού, επαγγελματικού, φιλικού, να παρέχουν βοήθεια στους αποφυλακιζομένους προς εξεύρεση έντιμης βιοποριστικής εργασίας και καταλύματος, να τον προφυλάσσουν από επιβλαβείς συναναστροφές, να ομαλύνουν το έδαφος από προστριβές και διενέξεις με την οικογένεια και γενικότερα να κάνουν το πάν που να συντελεί στην ηθική και κοινωνική αποκατάσταση του απολυθέντος.» (σελ. 75).

Όσον αφορά στην οργάνωση και στην λειτουργία του θεσμού της μετασωφρονιστικής μέριμνας από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς, ο ίδιος συγγραφέας εντοπίζει τουλάχιστον δύο προβλήματα:

α. Ο αριθμός των Κοινωνικών Λειτουργών, που υπηρετούν στα σωφρονιστικά καταστήματα. Μέχρι πρότινος, εκτός από τις φυλακές Κορυδαλλού όπου υπηρετούσε συγκριτικά μεγάλος αριθμός Κοινωνικών Λειτουργών σε κάθε σωφρονιστικό κατάστημα ήταν τοποθετημένος ένας Κοινωνικός Λειτουργός. Από αυτό προκύπτει εύλογα πως ήταν αδύνατο να αντεπεξέλθει και να καλύψει όλες τις ανάγκες των κρατουμένων.

β. Η τοποθέτηση Κοινωνικών Λειτουργών υπο τον έλεγχο και την εποπτεία του διευθυντού του καταστήματος. Το καθεστώς αυτό καθιστά τους Κοινωνικούς Λειτουργούς όργανα της εσωτερικής υπηρεσίας του καταστήματος, γεγονός που ενισχύει το ρόλο τους στην σωφρονιστική μεταχείριση των κρατουμένων, όμως ελάχιστα διευκολύνει την προσφορά τους στον μετασωφρονιστικό τομέα, που απαιτεί δράση έξω από το κατάστημα. (Αλεξιάδης 1982, σελ. 75-76).

Ο Σταθόπουλος (1995), αναφέρει ότι «ο κοινωνικός λειτουργός συμμετέχει και σε Συμβούλια και διαδικασίες που αφορούν την μεταχείριση των κρατουμένων και είναι μέλος του Επιστημονικού Συμβουλίου. Το Συμβούλιο αυτό αποφασίζει για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαβίωσης και μεταχείρισης του κρατουμένου» (σελ. 289).

Στο άρθρο 9 του Νόμου 2298/95, γίνεται αναφορά στην ύπαρξη και τις αρμοδιότητες του συμβουλίου της φυλακής, μέλος του οποίου είναι και ο Κοινωνικός Λειτουργός. Το συμβούλιο αυτό αποφασίζει για όλα τα θέματα που σχετίζονται με : την αγωγή των κρατουμένων και με την επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον (Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, 1995).

Ο Σταθόπουλος (1995) επισημαίνει ότι ο Κοινωνικός Λειτουργός, μαζί με τον Διευθυντή της Φυλακής και τον δικα-

ΚΕΦΑΛΑΙΟ IV

Η ΜΕΡΙΜΝΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΜΕΤΑ ΤΗΝ ΑΠΟΛΥ- ΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

A. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο Αλεξιάδης (1982) αναφέρει ότι: «σήμερα αποτελεί κοι-νά αποδεκτή επιστημονική θέση, ότι η μέριμνα της Πολιτείας δεν πρέπει να σταματά με την απόλυση του κρατουμένου από το σωφρονιστικό κατάστημα. Η συνέχισή της, μάλιστα, είναι αναγκαία όχι μόνο στην περίπτωση της απόλυσης υπο όρο, οπότε παρίσταται ως αναπόσπαστο μέρος της σωφρονιστικής μεταχείρισης, αλλά και στην περίπτωση της οριστικής απόλυσης, οπότε και πάλι είναι αναγκαία για την ομαλή επάνοδο του ατόμου στην κοινωνική ζωή. Το διαφορετικό για κάθε μια από τις πιο πάνω περιπτώσεις καθεστώς του ατόμου που απολύθη-κε, δικαιολογεί ή ίσως επιβάλλει διαφορετική οργάνωση της εν λόγω μέριμνας της Πολιτείας.» (σελ. 71).

Ο ίδιος ο συγγραφέας πιο κάτω αναφέρει ότι πρίν από το σωφρονιστικό Κώδικα ή μετά την απόλυση του κρατουμένου μέριμνα της Πολιτείας είχε την μορφή αφενός της «εποπτείας» των απολυομένων υπο όρο και αφετέρου της «προστασίας» των οριστικά αποφυλακιζομένων. Η εποπτεία των απολυομέ-νων από το άρθρο 110 παρ. 3 του Π.Κ. σε ειδικές εποπτεύου-σες τον υφ' όρο απολυθέντα αρχές, στην συνέχεια όμως, οι διατάξεις αυτές τεμαχίστηκαν και ουδέποτε οργανώθηκε ειδική αρχή για την άσκηση της πιο πάνω εποπτείας. Τούτο οφείλεται κατά μεγάλο μέρος στην παρ. 4 άρθρο 110 Π.Κ. που επέτρεψε την ανάθεση της εποπτείας και «εις προστατευτικήν εταιρεία αποφυλακιζομένων». Παρόλο που υπήρχαν όμως τέτοιες εται-

ρείες, ούτε σ' αυτές ανατέθηκε ποτέ η άσκηση της εποπτείας. (Αλεξιάδης 1982, σελ. 72).

Ο Αλεξιάδης (1982), αναφέρει ότι οι προστατευτικές εταιρείες αποφυλακιζομένων ιδρύθηκαν στην Ελλάδα με τον α.ν. 869/22-27 Σεπτ. 1937 «Περι ιδρύσεως Γενικής Εταιρείας Φυλακών και προστατευτικών εταιρειών αποφυλακιζομένων, οργανώσεως ποινικού μητρώου και τροποποιήσεως διατάξεων περι φυλακών και σωφρονιστικού προσωπικού». Ο α.ν. 869/1937 προσέδωσε στις προστατευτικές εταιρείες αποφυλακιζομένων νομική προσωπικότητα (άρθρο 5, παρ. 3), αλλά το Β.Γ. της 5/19 Απριλίου 1938 υπήγαγε την λειτουργία τους υπο την εποπτεία και τον έλεγχο του Υπουργείου Δικαιοσύνης, ο οποίος διορίζει τα μέλη του διοικητικού συμβουλίου τους, δημόσιους ή διοικητικούς υπαλλήλους και ιδιώτες αμφοτέρων των φύλων διακεκριμένους δια την ειδική αυτών μόρφωσιν ή την κοινωφελή αυτών δράσιν, αξίωμα τιμητικόν και άμισθον. Παράλληλα με τους αμισθί και εθελοντικώς εργαζομένους προστίθενται και οι Κοινωνικοί Λειτουργοί, έμμισθα όργανα Κοινωνικής Πρόνοιας. (σελ. 73-74).

Για την αποτελεσματικότητα αυτού του συστήματος πολλές αμφιβολίες άρχισαν να γεννιούνται. Ο Μπακατσούλας όμως προσπαθώντας να διασκεδάσει τις αμφιβολίες αυτές γράφει: «Άλλωστε τούτο πράττουσι και χώραι με μακράν σωφρονιστική παράδοση, οίαν η Αγγλία... και η Γαλλία... Η ακολουθούμενη υπο του ελληνικού σωφρονιστικού κώδικα γραμμή, δεν υφίσταται διεθνώς υποδεικνυόμενων λύσεων...». (Αλεξιάδης, 1982, σελ. 80).

Η Τρωιάννου-Λουλά (1977) επισημαίνει ότι: « η προστασία των ανηλίκων οργανώθηκε πολύ πιο συστηματικά από το ν. 2724/21-27 Δεκεμβρίου 1940 περι οργανώσεως και λει-

τουργίας αναμορφωτικών καταστημάτων ανηλίκων, με το άρθρο 12 του οποίου ιδρύθηκαν οι «Εταιρείες Προστασίας Ανηλίκων». Ακολούθησαν το δ. της 3/31 Ιουλίου 1943 «περι οργάνωσης και λειτουργίας εταιρείας προστασίας ανηλίκων» και ο ν. 2793/27-29 Μαρτίου 1954 «Περί οργάνωσης παρα τοις Δικαστηρίοις Ανηλίκων Υπηρεσίας Επιμελητών Ανηλίκων» (σελ. 43).

B. ΜΕΤΑΙΔΡΥΜΑΤΙΚΗ ΑΡΩΓΗ

Σύμφωνα με το άρθρο 7 του Νόμου 1851 (Κώδικας Βασικών Κανόνων για την μεταχείριση των κρατουμένων, 1989), η πολιτεία έχει καθήκον να μεριμνά πριν αλλά και μετά την αποφυλάκιση, για την κοινωνική επανένταξη των κρατούμενων. Ως αποτέλεσμα αυτού του άρθρου προκύπτει το άρθρο 95 του ίδιου Νόμου, όπου αναφέρεται στην πρώτη παράγραφο ότι ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισομένων, σκοπός του οποίου είναι να μεριμνά για την επαγγελματική αποκατάσταση, να βοηθά οικονομικά και να συμπαρίσταται στην ομαλή κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισομένων. Συνεργάζεται με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (ΟΑΕΔ), την Τοπική Αυτοδιοίκηση και άλλους κοινωνικούς φορείς και εθελοντές. (Σπιννέλη - Κουράκης, 1992, σελ. 114, 186-187).

α) Επαγγελματική Κατάρτιση

Όπως αναφέρει η Σπιννέλη (1997), βασικούς φορείς υλοποίησης επιδοτούμενων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης αποφυλακισομένων είναι μεταξύ άλλων, τα Πανεπιστήμια Αθηνών και Θεσσαλονίκης, η Γενική Γραμματεία Λαϊκής Επιμόρφωσης, το ΕΛΚΕΠΑ, ο Εθνικός Οργανισμός Πρόνοιας, ο Δήμος Αθηναίων. Πληροφόρηση για τα προγράμματα αυτά πα-

ρέχεται από το Γραφείο Νομικής και Κοινωνικής Αρωγής όπου Πανεπιστημίου Αθηνών, από το γραφείο Υποδοχής και Στήριξης Αποφυλακισμένων των Πρωτοδικείων, από Θεραπευτικές Κοινότητες. Παρόμοια προγράμματα ισχύουν και για ανηλίκους παραβάτες στους οποίους περιλαμβάνονται όσοι έχουν έρθει σε επαφή με το Δικαστήριο ή την Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων και σε όσους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός. (σελ. 23-24).

β) Εργασία

ι. Προγράμματα Νέων Θέσεων Εργασίας από τον ΟΑΕΔ

Σύμφωνα με την υπ' αριθμ. 33771/24.8.99 Απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, λειτουργούν προγράμματα εργασίας για την απασχόληση αποφυλακισμένων και νεαρών παραβατικών ατόμων. Το πρώτο τρίμηνο από την πρόσληψη του ατόμου θεωρείται περίοδος προκατάρτισης και προσαρμογής. Η διακοπή του προγράμματος (απόλυση, αποχώρηση εργαζομένου) για αποφυλακισμένους, απεξαρτημένους και για νεαρά άτομα (που τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός) δεν επιφέρει καμία κύρωση στην επιχείρηση (Εγκύκλιος υπουργείου Εργασίας για ΟΑΕΔ, και Υπηρεσίες Ειδικών Κοινωνικών Ομάδων, 26.8.99., σελ. 1-4).

Στην ίδια εγκύκλιο αναφέρεται ότι «για την καλύτερη προώθηση των προγραμμάτων Απασχόλησης, την στήριξη και ένταξη - επανένταξη στην αγορά εργασίας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων, ο ΟΑΕΔ αναπτύσσει, για πρώτη φορά, σε όλες τις Υπηρεσίες Απασχόλησης, γραφεία Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών (Σ.Υ.Υ.) με εξειδικευμένο Επιστημονι-

κό Προσωπικό : Κοινωνικούς Λειτουργούς, Κοινωνιολόγους, Ψυχολόγους», (σελ. 6).

Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (24 Αυγούστου 1999) δημιουργούνται 500 θέσεις εργασίας πλήρους και μερικής απασχόλησης. Από αυτές τις θέσεις, οι τριάντα (30), καλύπτονται από άτομα στα οποία τους έχουν επιβληθεί αναμορφωτικά μέτρα ή ποινικός σωφρονισμός , ηλικίας 16-24 ετών (για πλήρη απασχόληση). Δημιουργούνται παράλληλα είκοσι (20) θέσεις εργασίας μερικής απασχόλησης για ώρες ίσες με το ήμισυ των ωρών της υποχρεωτικής απασχόλησης για άτομα που τους έχουν επιβληθεί οι προαναφερθείσες ποινές και για απεξαρτημένα άτομα από τοξικές ουσίες, ηλικίας 18-65 ετών. Επίσης επιχορηγούνται επιχειρήσεις για την δημιουργία εβδομήντα (70) θέσεων με σύμβαση ορισμένου χρόνου, με ελάχιστο όριο τους πέντε μήνες. (Εγκύκλιος Ελληνικής Δημοκρατίας, Υπουργείου Εργασίας Και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενικής Διεύθυνσης Εργασίας και Απασχόλησης, 24 Αυγούστου 1999, σελ. 28-31).

ii. Επιχορήγηση Νέων Ελεύθερων Επαγγελματιών από ΟΑΕΔ.

Σύμφωνα με την απόφαση του Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων (24 Αυγούστου 1999) , καταρτίζεται πρόγραμμα επιχορήγησης Νέων Ελευθέρων Επαγγελματιών. Επιχορηγούνται εκατόν πενήντα (150) απεξαρτημένα άτομα από τοξικές ή άλλες ουσίες , ηλικίας από 18-65 ετών και εκατόν είκοσι (120) αποφυλακισμένα άτομα ηλικίας από 18-65 ετών. (Εγκύκλιος Ελληνικής Δημοκρατίας, Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενική Διεύθυνση Εργασίας και Απασχόλησης, 24 Αυγούστου 1999, σελ. 19).

γ. Βοηθήματα - Οικονομική ενίσχυση

Υπάρχουν διάφοροι οργανισμοί και υπηρεσίες που συμπαραστέκονται στους αποφυλακισμένους που χρήζουν οικονομικής ενίσχυσης. Σύμφωνα με την Σπινέλλη, (1997), ειδικό βοήθημα αποφυλακισμένων δίνει:

i. Ο ΟΑΕΔ

Για να πάρει κάποιος το βοήθημα αυτό πρέπει να έχει κρατηθεί σε φυλακή τουλάχιστον για 2 μήνες, να μην έχει κριθεί ως «υπότροπος» ή «καθ' έξιν» εγκληματίες, να μην έχει αποφυλακιστεί με χρηματική εγγύηση ή μετά από μετατροπή της ποινή και να καταθέσει τα δικαιολογητικά στα γραφεία του ΟΑΕΔ μέσα σε 2 μήνες από την αποφυλάκιση.

ii. Εταιρείες Προστασίας Αποφυλακισμένων

Οι Εταιρίες αυτές λειτουργούν υπό την Εποπτεία του Υπουργείου Δικαιοσύνης και βρίσκονται σε κάθε πρωτοδικείο, είναι σε αναδιοργάνωση στο πλαίσιο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης

iii. Πρόνοια

Το έκτακτο χρηματικό βοήθημα που δίνει η Πρόνοια (του τύπου κατοικίας του αποφυλακισμένου) 20000-50000 δρχ. ανάλογα με την περίπτωση, ενώ τα απαραίτητα δικαιολογητικά είναι έντυπη αίτηση (που παρέχεται από την αντίστοιχη υπηρεσία Πρόνοιας), αποφυλακιστήριο, βεβαίωση ύπαρξης εξαρτημένων μελών (Σπινέλλη, 1997, σελ. 29).

iv. Λοιποί υποστηρικτικοί θεσμοί.

Η Σπινέλλη (1997) αναφέρει ότι για οποιαδήποτε βοήθεια νομικής, κοινωνικής ή ψυχολογικής φύσεως, οι ανήλικοι αποφυλακιζόμενοι μπορούν να απευθυνθούν στους ακόλουθους υποστηρικτικούς φορείς:

- Γραφείο Νομικής και Κοινωνικής Αγωγής, το οποίο προσφέρει δωρεάν νομικές πληροφορίες αλλά και πληροφορίες που αφορούν την επαγγελματική απασχόληση, την επαγγελματική κατάρτιση κ.α.

- Πρόγραμμα Νομικής Βοήθειας Δικηγορικού Συλλόγου Αθηνών (Δ.Σ.Α.) το οποίο ξεκίνησε το 1997 και παρέχει νομική βοήθεια από εθελοντές δικηγόρους.

- Γραφείο Υποστήριξης αποφυλακισμένων της Γενικής Γραμματείας Λαϊκής Επιμόρφωσης, το οποίο παρέχει πληροφορίες για θέματα εκπαίδευσης, εργασίας, επιδομάτων, υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική και ψυχολογική υποστήριξη. (σελ. 30-31).

- Σύμφωνα με τη Λάβδα (1996) υπάρχει ακόμα το γραφείο Υποδοχής και Στήριξης Αποφυλακισμένων στο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης, το οποίο προσφέρει ενημέρωση για θέματα επαγγελματικής κατάρτισης, νομικά, κοινωνική και ψυχολογική στήριξη (σελ. 9).

- Η ίδια συγγραφέας κάνει λόγο και για τον Εθνικό Οργανισμό Πρόνοιας, που προσφέρει άμεση υποστηρικτική βοήθεια, στον τηλεφωνικό αριθμό 197. Επίσης προσφέρει συμβουλευτική στήριξη σε ζευγάρια και οικογένειες κατόπιν ραντεβού και δίνει πληροφορίες για υπηρεσίες που μπορούν να δώσουν κατάλληλη βοήθεια για κάθε πρόβλημα (Λάβδα, 1996, σελ. 10).

ΜΕΡΟΣ Γ΄

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ

A. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Ο χώρος του Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας ήταν αρχικά κτήμα της αρχοντικής οικογένειας Κασσαβέτη. Το επώνυμό της είχε την καταγωγή του στην Ήπειρο και εμφανίστηκε στην Ζαγορά Πηλίου το 1650. Μεταξύ των σπουδαιότερων μελών της οικογένειας ήταν και ο Αλέξανδρος Κασσαβέτης, ο οποίος δώρισε από κοινού με την μητέρα του Όλγα, το αγρόκτημα αυτό, των 3000 στρεμμάτων, στο δημόσιο, το 1887. Ο δωρητής Αλέξανδρος γεννήθηκε στην Αλεξάνδρεια (1871) και διετέλεσε Υπουργός Συγκοινωνιών στην προσωρινή κυβέρνηση του Ελευθερίου Βενιζέλου της Θεσσαλονίκης (1926-1917) και μετά ως Πρόεδρος του Κόμματος των Φιλελευθέρων στην Αθήνα. Η ιστορική αυτή οικογένεια δώρισε το αγρόκτημα στο Υπουργείο Γεωργίας το 1887, όπου ιδρύθηκε και λειτούργησε Γεωργική Σχολή μέχρι το 1924. Το 1925 μεταβιβάστηκε το αγρόκτημα στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, όπου λειτούργησε κατ' αρχήν ως Αγριτική Φυλακή Ενηλίκων και αργότερα ως Αγροτικό Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων. (Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

B. ΔΟΜΗ - ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Οι Φυλακές Κασσαβέτειας περιλαμβάνουν:

- α) Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων (Ε.Κ.Κ.Ν.).
- β) Κλειστό Τμήμα Ενηλίκων
- γ) Πρόγραμμα Κοινοφελούς Εργασίας.

(Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999).

Οι κρατούμενοι, κατά την παραμονή τους στο κατάστημα υπόκεινται σε περιορισμούς που αναφέρονται στην κατάταξη και κατανομή των ανηλίκων, στην διαδικασία εισαγωγής στο Κατάστημα, στην υγιεινή, στην διατροφή, στον ιματισμό, στην εργασία, στην εκπαίδευση, στην συμμόρφωση, στην πειθαρχία και γενικά στην διαβίωση εντός του καταστήματος. Όλα αυτά υπαγορεύονται από σχετικά άρθρα της σωφρονιστικής Νομοθεσίας, που ισχύουν για όλα τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων. (Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999).

Γ. ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Το προσωπικό που ασχολείται στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας είναι:

α. Τακτικές θέσεις μόνιμου Προσωπικού

i) Επτά (7) άτομα κλάδου Δ.Ε. Διοικητικού - Λογιστικού.

ii) Εβδομήντα τρεις (73) κλάδου Δ.Ε. Φύλαξης.

iii) Τρεις (3) κλάδου Δ.Ε. Γεωργικού - Κτηνοτροφικού:

Ειδικότητες: - Φυτικής παραγωγής (2)

- Ζωϊκής παραγωγής (1).

iv) Δύο (2) κλάδου Δ.Ε. Τεχνικού:

Ειδικότητες: - Ηλεκτρολόγων (1)

- Ξυλουργικών εργασιών (1)

v) Πέντε (5) κλάδου Τ.Ε. Υγείας και Πρόνοιας:

Ειδικότητες: - Κοινωνικοί Λειτουργοί (2)

- Νοσηλευτές (3)

β. Προσωρινοί Κλάδοι μόνιμου προσωπικού

i) Ένας (1) κλάδου Τ.Ε. Τεχνολόγων - Μηχανολόγων

ii) Ένας (1) κλάδου Τ.Ε. Υδραυλικών - Συγκοινωνιών
(Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος , 25/11/1999).

Στο σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας λειτουργεί αγροτικό ιατρείο, με ιατρό και επισκέπτες υγείας, που έρχονται από τον Βόλο. Σε περίπτωση σοβαρής ασθένειας των κρατουμένων, γίνονται παραπομπές στο Κέντρο Υγείας Αλμυρού, στο Νοσοκομείο του Βόλου και σε έκτακτες περιπτώσεις στο Νοσοκομείο Κρατουμένων Κορυδαλλού. Για τις περιπτώσεις που σχετίζεται με ψυχικές νόσους γίνεται συνεργασία με το Κέντρο Ψυχικής Υγείας Βόλου, όπου διενεργούνται παραπομπές στο Κέντρο Ψυχικής Υγείας Βόλου. (Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999).

Δ. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Το Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας είναι αγροτικό - βιοτεχνικό, όπου κρατούνται ανήλικοι εφηβικής και μετεφηβικής ηλικίας 17-21 ετών. Επίσης, κρατείται και ένας σχετικά μικρός αριθμός τροφίμων 22 έως 25 ετών, επειδή αυτοί έδειξαν ασφαλή δείγματα βελτιώσεως κατά την παραμονή τους. Παλαιότερα κανείς δεν κρατούνταν εδώ ως υπόδικος ή χρεοφειλέτης, σε αντίθεση με σήμερα που υπάρχει ένας μικρός αριθμός υποδίκων. Οι εισερχόμενοι ανήλικοι εκτίουν την ποινή του Ποινικού Σωφρονιστικού (οι έφηβοι 13-17 ετών) και την ποινή φυλακίσεως και καθειρξεως (οι μετέφηβοι 17-21 ετών). (Διευθυντής Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999).

Ε. ΑΓΩΓΗ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ

Η αγωγή των κρατουμένων γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό και με προγράμματα σε ατομικό και ομαδικό επίπεδο, στα οποία η συμμετοχή και συνεργασία των κρατουμένων είναι απαραίτητη προϋπόθεση όπως προβλέπεται από ειδικές διατάξεις του Σωφρονιστικού Κώδικα (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999)

α) Εκπαίδευση

Οι ανήλικοι κρατούμενοι έχουν την δυνατότητα να παρακολουθήσουν τα μαθήματα της πρωτοβάθμιας και εφόσον το επιθυμούν και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Με την παροχή αδειών που δίνονται από την αρμόδια επιτροπή αποτελούμενη από το πειθαρχικό συμβούλιο, τον Διευθυντή του Καταστήματος και την Κοινωνική Λειτουργό, μεταβαίνουν αντίστοιχα σε Δημοτικό Σχολείο και Γυμνάσιο στην κοντινή πόλη του Αλμυρού Μαγνησίας. Παράλληλα εφαρμόζονται διάφορα εκπαιδευτικά προγράμματα και προγράμματα επαγγελματικής κατάρτισης από διάφορους φορείς, όπως Νομαρχιακά Κ.Ε.Κ., από τη Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης, ιδιωτικά ΚΕΚ, και τον ΟΑΕΔ. Συγκεκριμένα λειτούργησε το 1999 τμήμα επανένταξης και επαγγελματικού προσανατολισμού, και τμήμα ηλεκτρονικών εγκαταστάσεων. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

β) Επιμόρφωση - Ψυχαγωγία

Στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας πραγματοποιούνται κατά καιρούς ομιλίες, θεατρικές παραστάσεις, συναυλίες και προβολή κινηματογραφικών ταινιών. Παράλληλα λειτουργεί βιβλιοθήκη, από την οποία οι κρατούμενοι έχουν την δυνατότητα να επιλέγουν και να δανείζονται βιβλία και περιοδι-

κά. Τα τελευταία χρόνια, η Γραμματεία Νέας Γενιάς σε συνεργασία με με την Άρση, έχουν ιδρύσει καλλιτεχνικό εργαστήριο. Στο εργαστήριο αυτό, γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό η εκμάθηση διακοσμητικών κατασκευών. Αξίζει να σημειωθεί ότι διάφοροι φορείς σε συνεργασία με το Υπουργείο Δικαιοσύνης πραγματοποιούν διαγωνισμούς στους οποίους λαμβάνουν μέρος οι κρατούμενοι. Συγκεκριμένα για την περίοδο 1 Ιουνίου - 20 Οκτωβρίου 1999 διεξήχθη ο πρώτος πανελλήνιος διαγωνισμός στα σωφρονιστικά Καταστήματα όλης της χώρας. Τον ίδιο χρόνο (1999) υλοποιήθηκε επίσης ένα πρόγραμμα από τον Ο-ΑΕΔ που σχετιζόταν με την εκμάθηση μουσικών οργάνων. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

Τέλος, γίνεται αναφορά στην φυσική άσκηση των ανήλικων κρατουμένων, την οποία έχουν αναλάβει τρεις καθηγητές φυσικής αγωγής. Το πρόγραμμα περιλαμβάνει σωματικές ασκήσεις και αγώνες δίνοντας έμφαση κυρίως στην διοργάνωση ποδοσφαιρικών αγώνων. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

γ) Ηθική και Οικονομική βοήθεια

Μια φορά την εβδομάδα έρχονται στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας τρεις ιερείς από την πόλη του Αλμυρού, οι οποίοι προσφέρουν ηθική συμπαράσταση και υλική βοήθεια.

Τον ίδιο ρόλο αναλαμβάνουν διάφορες φιλανθρωπικές οργανώσεις που εδρεύουν στην πρωτεύουσα του νομού Μαγνησίας, διάφοροι σύλλογοι, όπως είναι ο Σύλλογος Συμπαράστασης Κρατουμένων, και ο «Εσταυρωμένος» και η Ι. Μητρόπολη Δημητριάδος. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

δ) Εργασία

Το κτήμα στο οποίο βρίσκεται το Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας είναι συνολικά 3000 στρέμματα εκ των οποίων τα 2000 είναι καλλιεργήσιμα. Καλλιεργούνται όλα τα είδη δημητριακών και όψιμων καλλιεργειών. Υπάρχουν ωστόσο και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις ποίμνιο, βουστάσιο, χοιροστάσιο και πτηνοτροφείο. Τέλος, αξίζει να σημειωθεί η ύπαρξη βιοτεχνικών εργαστηρίων, όπως μηχανουργείο, σιδηρουργείο και ξυλουργείο. Εκτός από τις παραπάνω εργασίες ορισμένος αριθμός κρατουμένων εργάζεται στα μαγειρεία, στις αποθήκες κ.λ.π. Η εργασία των κρατουμένων τους προσδίδει ποικίλα οφέλη, όπως το οικονομικό κέρδος και μείωση της ποινής σύμφωνα βέβαια με τις σχετικές διατάξεις του Κώδικα Κανόνων για την μεταχείριση των Κρατουμένων. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας 25/11/1999).

ΣΤ. Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΤΟΥ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΟΣ

Στον τομέα εργασίας της Κοινωνικής Υπηρεσίας παρατηρείται συνεργασία με όλους τους προαναφερθέντες κλάδους του προσωπικού που ασχολείται στο Σωφρονιστικό Κατάστημα λόγω του πολυδιάστατου ρόλου του Κοινωνικού Λειτουργού, ο οποίος ασχολείται με ένα ευρύ φάσμα δρατηριοτήτων. Η Κοινωνική Υπηρεσία αποτελείται από δύο Κοινωνικούς Λειτουργούς. Η εργασία τους είναι εσωτερική και εξωτερική μία φορά την εβδομάδα και αν υπάρξουν υπηρεσιακές ανάγκες και περισσότερες. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

Κατά την άσκηση της εργασίας της η Κοινωνική Λειτουργός κατά το έτος 1999 ασχολήθηκε με τα παρακάτω:

α. Ατομικές συνεντεύξεις με όλους τους ανηλικούς που εισήλθαν στο κατάστημα για λήψη ιστορικού και εξακρίβωση προβλημάτων των ανηλίκων και της προσωπικότητας και συνεργασία με τον διευθυντή και άλλους αρμόδιους υπαλλήλους (αρχιφύλακα κ.λ.π.) για την λήψη κατάλληλου τρόπου μεταχείρισης των ανηλίκων, για τον σωφρονισμό και την επανένταξή τους.

β. Τήρηση στοιχείων (φακέλων) που αφορούν το ιστορικό και την εξέλιξη των ανηλίκων και συγγραφή ενημερωτικών εκθέσεων σε όσες περιπτώσεις προβλέπεται και χρειάζεται (υφ' όρων απόλυση, αίτηση για χάρη, συμπλήρωση ελάχιστου όρου [άρθρο 127] κ.λ.π.)

γ. Συνεργασία με τις κατά τόπους υπηρεσίες επιμελητών ανηλίκων για την λήψη στοιχείων και την ενημέρωσή τους μετά την αποφυλάκιση των ανηλίκων για την περαιτέρω πορεία τους.

δ. Συνεργασία με τον δικαστή ανηλίκων Βόλου και παράσταση στο 3μελές Δικαστήριο Ανηλίκων Βόλου κατά συζήτηση των υφ' όρων ή οριστικών απολύσεων των ανηλίκων, παράλληλα με την υποβολή έκθεσης σχετικά με την εξέλιξή τους.

ε. Συνεργασία με την ΝΕΛΕ Μαγνησίας και τον ΟΑΕΔ για την εφαρμογή προγραμμάτων. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έλαβαν ενεργό ρόλο στο πρόγραμμα επανένταξης και επαγγελματικού προσανατολισμού σαν μέλη της εκπαιδευτικής ομάδας, που αποτελούνται από μία ψυχολόγο και μία επαγγελματική σύμβουλο.

στ. Συνεργασία με την Μητρόπολη Βόλου για την παροχή οικονομικής βοήθειας στους άπορους ανήλικους και για την τέλεση της Θείας Λειτουργίας στο Κατάστημα. Επίσης, συνεργα-

σία με Χριστιανικές οργανώσεις και φιλανθρωπικούς συλλόγους για την οικονομική συμπαράσταση των απόρων κρατούμενων και την κάλυψη διαφόρων προσωπικών αναγκών, όπως ένδυσης, εξαγορά ποινών ή καταστολή δικαστικών εξόδων, διανομή δώρων κ.λ.π.

ζ. Συνεργασία με εταιρείες προστασίας ανηλίκων και αποφυλακισμένων Βόλου για διάφορα θέματα που αφορούν τους ανηλίκους.

η. Συνεργασία με εταιρείες προστασίας ανηλίκων και αποφυλακισμένων Βόλου για διάφορα θέματα που αφορούν τους ανηλίκους.

θ. Συνεργασία με την Κοινωνική Υπηρεσία του Κέντρου Υγείας Αλμυρού του Νοσοκομείου Βόλου και του Κέντρου Ψυχικής Υγιεινής Βόλου για διάφορα θέματα ιατρικής φύσεως που αφορούν τους ανηλίκους.

ι. Συνεργασία με τους γονείς ή άλλα συγγενικά ή αρμόδια πρόσωπα για την προετοιμασία της κοινωνικής αποκατάστασης των ανηλίκων ή την επίλυση διαφόρων προβλημάτων που προκύπτουν.

κ. Υποβολή δικαιολογητικών στον ΟΑΕΔ για την λήψη οικονομικών βοηθημάτων και για εξεύρεση εργασίας στους αποφυλακισμένους ανηλίκους. (Κοινωνικοί Λειτουργοί Σωφρονιστικού Καταστήματος Κασσαβέτειας, 25/11/1999).

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ο Chazal (1967) αναφέρει τα εξής συμπεράσματα όσον αφορά την εγκληματικότητα των ανηλίκων:

α. Όσο περισσότερο διαταράσσεται η προσωπικότητα του ατόμου, κάτω από την επίδραση βιολογικών ή ψυχολογικών αιτιών τόσο περισσότερο επιζήμιες γίνονται οι δυσμενείς συνθήκες του περιβάλλοντος κι επιδεινώνουν τις ψυχικές ανωμαλίες. Έχουμε ήδη υπογραμμίσει αυτή την εξαιρετική ευαισθησία στο περιβάλλον των ελαττωματικού χαρακτήρα ατόμων. Έτσι, μέσα σε μια κατάσταση οικογενειακών συγκρούσεων, οι αντιδράσεις ενός ατόμου ευσυγκίνητου, ενός παρορμητικού ή ασταθούς, είναι πιο ανησυχητικές από αυτές ενός παιδιού με ψυχισμό υγιή και εύρωστο.

β. Όσο περισσότερο δυσμενείς είναι οι οικογενειακές, κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες, τόσο περισσότερο παρασύρονται στην εγκληματικότητα άτομα που, με κανονικές συνθήκες περιβάλλοντος, δεν θα γίνονταν εγκληματίες. Η επίταση της νεανικής εγκληματικότητας, ιδιαίτερα μάλιστα η οικονομικής φύσεως, και μάλιστα σε περιόδους πολέμων και εχθρικής κατοχής, αποτελεί την τυπικότερη απόδειξη αυτής της αρχής.

γ. Στην αδυναμία και την αστάθεια της προσωπικότητας του νεαρού εγκληματία αντιστοιχεί, πολύ συχνά, αδυναμία και αστάθεια του οικογενειακού περιβάλλοντος. Οι ίδιοι ρυθμιστικοί παράγοντες ασκούν, πραγματικά, επίδραση τόσο πάνω στο παιδί όσο και πάνω στους γονείς τους και προκαλούν την ίδια ψυχική αστάθεια

δ. Εκείνος που ζει σε ένα δυσμενές οικογενειακό ή εξω-οικογενειακό περιβάλλον, συνδέεται στενά με το περιβάλλον αυτό και όταν απομακρυνθεί, αναζητά άλλο παρόμοιο με το προηγούμενο» (σελ. 46-48).

Η νεανική εγκληματικότητα αποτελεί, αναμφίβολα μια από τις μεγαλύτερες πληγές της σύγχρονης ζωής.

Για να κατασταλεί, χρειάζεται ατομικός και συλλογικός αγώνας. Συγκεκριμένα απαιτείται:

Σωστή ανατροφή των νέων από την οικογένεια, που αποτελεί το πρώτο μέσο κοινωνικοποίησης του ατόμου και το σχολείο.

α. Μέριμνα από την πολιτεία, ώστε να δίνονται ίσες ευκαιρίες σε όλους τους νέους.

β. Μέριμνα της πολιτείας για την δημιουργική απασχόληση των νέων με την-ίδρυση Αθλητικών σωματείων, πολιτιστικών συλλόγων, Βιβλιοθηκών, χώρων για άθληση κ.τ.λ.

γ. Περιορισμός της προβολής της βίας από τα μέσα ενημέρωσης.

Με την βοήθεια όλων αυτών των μέσων θα καταφέρει ο νέος να διαπαιδαγωγηθεί σωστά και να καταλάβει ότι είναι υπεύθυνος απέναντι στην ζωή.

Πρέπει να σημειωθεί ότι οι συζητήσεις γύρω από το θέμα της εγκληματικότητας ανηλίκων αποβαίνουν άστοχες. Εκείνο που χρειάζεται είναι άμεση δράση από μέρους της πολιτείας, πίστη στην αξία της ζωής, αυτοπεποίθηση, θάρρος, αγώνας ώστε ο νέος να νιώθει ασφαλής και ισορροπημένος, έτοιμος για καινούρια κατακτήσεις μέσα στη ζωή.

Σύμφωνα με τον Αλεξιάδη (1983), στη δεκαετία του 80 στην Ελλάδα υπήρξε έντονο ενδιαφέρον για αναμόρφωση του σωφρονιστικού μας συστήματος με αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Κώδικα. Η ανάγκη για αναμόρφωση του σωφρονιστικού συστήματος, προκύπτει από το γεγονός ότι το σύστημα δεν λειτουργεί ικανοποιητικά και ότι υπάρχει έλλειψη συνέπειας ανάμεσα στις δικαιοϋκές ρυθμίσεις και την πραγματική κατάσταση που επικρατεί. Συνεπώς η προσπάθεια για αναμόρφωση πρέπει να στραφεί προς τις εξής κατευθύνσεις: την υλική υποδομή στην οποία στηρίζεται όλο το σύστημα, το ανθρώπινο στοιχείο και το νομοθετικό καθεστώς. Στην προσπάθεια αυτή εμφανίζονται δύο ανασχετικοί παράγοντες: η έλλειψη οικονομικών πόρων και η διακινδύνευση της ασφάλειας των καταστημάτων. Για την πραγμάτωση της προσπάθειας για αναμόρφωση θα μπορούσε να ιδρυθεί πειραματικά σωφρονιστικό κατάστημα σε ένα από τα Τμήματα Νομικής της Χώρας. Με τον τρόπο αυτό θα δοκιμαστούν τόσο οι θεσμοί και οι λύσεις που προτείνει ο Σωφρονιστικός Κώδικας όσο και οι θεσμοί που εφαρμόζονται σ' άλλες χώρες. Επίσης θα γίνεται έρευνα για την μορφή των σωφρονιστικών καταστημάτων και την οργάνωση του προσωπικού, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των δοκιμαζόμενων μεθόδων (σελ. 100-104).

Όπως παρατηρεί ο Φουκώ (1975) οι φυλακές δεν μειώνουν το ποσοστό της εγκληματικότητας γι' αυτό και όταν βγαίνει κανείς από την φυλακή υπάρχουν περισσότερες πιθανότητες από πριν να ξαναμπει σ' αυτό. Αυτό συμβαίνει κυρίως διότι οι συνθήκες που επιβάλλονται στους κρατούμενους που απολύονται τους ωθούν στην υποτροπή εφόσον υποβάλλονται σε περιορισμούς και επιτηρήσεις της αστυνομίας. Πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η φυλακή καθιστά εύκολη την οργάνωση ενός περιβάλλοντος από εγκληματίες, οι οποίοι όντας αλληλέγγυοι

μεταξύ τους θα είναι έτοιμοι για μελλοντικές συνενοχές. Τέλος η φυλακή κατασκευάζει έμμεσα εγκληματίες οδηγώντας τις οικογένειες των κρατούμενων στην εξαθλίωση. (σελ. 349-355).

Ο ίδιος ο συγγραφέας αναφέρει «τις αρχές που αποτελούν, εδώ και εκατόν πενήντα χρόνια, τα επτά παγκόσμια αξιώματα για καλές «σωφρονιστικές συνθήκες.

α. Η ποινική κράτηση πρέπει να έχει για ουσιαστικό στόχο την μετατροπή της συμπεριφοράς του ατόμου.

β. Οι κρατούμενοι πρέπει να απομονώνονται ή τουλάχιστον να κατανέμονται ανάλογα με την ποινική σοβαρότητα της πράξης τους, τις τάσεις τους, τις αναμορφωτικές τεχνικές που θα χρησιμοποιηθούν γι' αυτούς, τα στάδια της αλλαγής τους...

γ. Οι ποινές πρέπει να μπορούν να μετατρέπονται ανάλογα με την προσωπικότητα των κρατουμένων, ανάλογα με τα αποτελέσματα που παρατηρούνται, με την πρόοδο ή με την υποτροπή....

δ. Η εργασία πρέπει να είναι ένα από τα ουσιαστικά στοιχεία της μεταμόρφωσης και της βαθμιαίας κοινωνικής επανένταξης των κρατουμένων....

ε. Η διαπαιδαγώγηση του κρατουμένου είναι , από μέρους της δημόσιας εξουσίας, μία απαραίτητη εγγύηση για το συμφέρον της κοινωνίας και μια υποχρέωση απέναντι στον κρατούμενο.

στ. Το καθεστώς της φυλακής, οφείλει , τουλάχιστον κατά ένα μέρος, να ελέγχεται και να διευθύνεται από ένα εξειδικευμένο προσωπικό που να κατέχει τις ηθικές και τεχνικές ικανότητες, να μεριμνά για την ορθή κατάρτιση των ατόμων.....

ζ. Η φυλάκιση πρέπει να ακολουθείται από μέτρα ελέγχου και συμπαράστασης, ως την οριστική αναπροσαρμογή του πρώην κατάδικου....» (Φουκώ, 1975, σελ. 354-356).

Σύμφωνα με την Σπινέλλη και Τσήτσουρα (1996) η κοινωνία πρέπει να αποβάλλει το σύνδρομο του πολιτικού κόστους που προκαλείται από την βελτίωση της υλικοτεχνικής υποδομής των σωφρονιστικών καταστημάτων. Χρειάζεται βελτίωση και επέκταση των ήδη υπαρχόντων καταστημάτων. Επίσης πρέπει να υπάρχει διάκριση των κατηγοριών των κρατούμενων με σκοπό την εξειδίκευση της μεταχείρισής τους κατά τις ανάγκες που επιβάλλουν η πραγματική και η νομική κατάστασή τους όπως π.χ. σε αυτούς που εισέρχονται για πρώτη φορά σε σωφρονιστικό κατάστημα, στους υπότροπους και στους κρατούμενους υπόδικους είναι ανάγκη να γίνει χωρισμός των κρατούμενων σε κατηγορίες εγκλημάτων έτσι ώστε όσοι έχουν καταδικασθεί π.χ. για εγκλήματα κατά της περιουσίας να μην συμβιώνουν με αυτούς που έχουν καταδικασθεί για εμπορία ναρκωτικών. Επίσης, πρέπει να σημειωθεί ότι στα μικρά και μεσαία χωρητικότητας σωφρονιστικά καταστήματα απαιτείται η απασχόληση γιατρού γενικής ιατρικής επι μονίμου βάσεως. Τέλος πρέπει να οργανωθούν βιοτεχνικές μονάδες εργασίας, στα καταστήματα κράτησης, ανάλογες με εκείνες που υπάρχουν έξω από αυτό και προσαρμοσμένες στις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Η οργάνωση της εργασίας είναι ανάγκη να επιτελείται και έξω από τα καταστήματα κράτησης σε βιοτεχνικές επιχειρήσεις που ανήκουν στον δημόσιο τομέα. (σελ. 31-34).

Όπως σημειώνει και η Σπινέλλη (1985) η διαπίστωση ότι η παραβατικότητα των ανηλίκων αφορά κυρίως εγκλήματα κατά

της ιδιοκτησίας αποδεικνύει τους στόχους που πρέπει να έχει η πρόληψη της νεανικής παραβατικής συμπεριφοράς (σελ. 167).

Γενικότερα πρέπει να σημειωθεί ότι η έξαρση της νεανικής εγκληματικότητας είναι ένα φαινόμενο που τείνει να πάρει μεγάλες διαστάσεις λόγω των κοινωνικών-οικονομικών συνθηκών της σημερινής εποχής. Στην Ελλάδα τα κρούσματα της νεανικής εγκληματικότητας αντιμετωπίζονται από νόμους ειδικά διαμορφωμένους για τους νέους οι οποίοι καταγράφονται στον Ποινικό Κώδικα. Ως έσχατη λύση σωφρονισμού των νέων θεωρούνται τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων. Σήμερα στον Ελλαδικό χώρο υπάρχουν 3 τέτοια καταστήματα τα οποία φιλοξενούν ανήλικους παραβάτες άρρενες Έλληνες και αλλοδαπούς.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το σωφρονιστικό σύστημα της Ελλάδας ενέχει μεγάλη αδυναμία σ' ότι αφορά την αντιμετώπιση των ανηλίκων κρατουμένων και την ιδρυματική και εξωιδρυματική τους αγωγή. Η εργασία και η αγωγή ως μέσα του προγράμματος κοινωνικής επανένταξης, που υιοθετούν τα Σωφρονιστικά Καταστήματα Ανηλίκων της χώρας, προϋποθέτουν και επιβεβαιώνουν το στερεότυπο του φτωχού, αμόρφωτου, νεαρού και άνεργου εγκληματία και συντελούν ώστε ο αποφυλακισμένος να βρεί μια κακοπληρωμένη και κακών συνθηκών δουλειά. Τα οικονομικά προβλήματα και τα προβλήματα της κοινωνικής απόρριψης αποτελούν τις κυριότερες δυσκολίες που καλείται να αντιμετωπίσει ο ανήλικος εγκληματίας μετά την αποφυλάκισή του, εφόσον η ανέχεια και το στίγμα δεν παύουν να τον κυνηγούν.

Κατά συνέπεια θεωρείται απαραίτητη η άρση του στιγματισμού και η ενθάρρυνση για επαγγελματική κατάρτιση. Θα πρέπει λοιπόν να ιδρυθούν εργαστήρια έτσι ώστε οι νεαροί

κρατούμενοι να προσανατολίζονται ευκολότερα στην επαγγελματική κατάρτιση και να επιτυγχάνουν την απόκτηση σχετικού τίτλου. Θα πρέπει δηλαδή η εργασία και η εκπαίδευση των νεαρών παραβατών να αναχθούν σε δικαιώματα που θα υλοποιούνται στην πράξη. Οι σωφρονιστικοί νόμοι που εκδίδονται επιβάλλεται να έχουν αντίκρουσμα, με πρακτική εφαρμογή.

Για τον σκοπό αυτό απαραίτητη είναι και η συμβολή των Κοινωνικών Υπηρεσιών των Σωφρονιστικών Καταστημάτων οι οποίες πρέπει να είναι άρτια οργανωμένες και εξοπλισμένες με επιστημονικό προσωπικό, ώστε να ανταποκρίνονται με συνέπεια και ευθύνη στο δύσκολο έργο της στήριξης και επανένταξης της ευαίσθητης αυτής κοινωνικής ομάδας, των ανήλικων παραβατών.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΕΥ-
ΘΥΝΩΝ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ. ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ. ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡ-
ΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ**

**ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙV. ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ
1375 ΑΠΟ 29.3/4.4.1973**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

**ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΤΩΝ ΥΠΕΥΘΥΝΩΝ
(ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΩΝ ΤΩΝ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΤΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΣΥΛΛΟΓΗ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ
ΠΟΥ ΣΧΕΤΙΖΟΝΤΑΙ ΜΕ ΤΗΝ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΤΗΝ
ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ)**

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Ειδικό Κατάστημα Κράτησης Νέων Αυλώνας

&

Δικαστικές Φυλακές Βόλου (Ε.Κ.Κ.Ν.)

Ερωτήσεις

1. Ποια είναι η ακριβής ονομασία των φυλακών;
2. Πότε ιδρύθηκε;
3. Από ποιόν ιδρύθηκε;
4. Ποια επιμέρους τμήματα περιλαμβάνουν οι φυλακές;
5. Όσον αφορά τους ανηλικούς κρατούμενους, το κατάστημα περιλαμβάνει Έλληνες ή Αλλοδαπούς;
6. Ποια είναι η Εθνικότητα των Αλλοδαπών;
7. Ποιο είναι το ποσοστό (%) των Ελλήνων και των Αλλοδαπών κρατούμενων;

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Σωφρονιστικό Κατάστημα Ανηλίκων Κασσαβέτειας

Ερωτήσεις

1. Πότε ιδρύθηκε το Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας και από ποιόν;
2. Ποια επιμέρους τμήματα περιλαμβάνει η φυλακή της Κασσαβέτειας;
3. Ποιος είναι ο αριθμός και οι ειδικότητες του προσωπικού που απασχολείται στην Κασσαβέτεια;
4. Ποιες είναι οι κατηγορίες των ανηλίκων κρατουμένων;
5. Ποια είναι η ιατρική περίθαλψη που παρέχεται στους κρατουμένους;

(Οι παραπάνω ερωτήσεις απευθύνθηκαν στον Δ/ντή του Σωφρονιστικού Καταστήματος)

Ερωτήσεις

1. Ποιος είναι ο αριθμός των Κοινωνικών Λειτουργών που απασχολούνται στο Σωφρονιστικό Κατάστημα Κασσαβέτειας;
 2. Ποιος ο ρόλος της Κοινωνικής Λειτουργού στο συγκεκριμένο κατάστημα;
 3. Ποιες οι δραστηριότητες της Κοινωνικής Λειτουργού κατά το έτος 1999;
 4. Ένας από τους σκοπούς του σωφρονιστικού περιορισμού των ανηλίκων κρατουμένων είναι και η αγωγή τους. Ποια προγράμματα πραγματοποιούνται με σκοπό την αγωγή των κρατουμένων, ανά τομέα σύμφωνα με τις ειδικές ποινικές διατάξεις;
- (Οι παραπάνω ερωτήσεις απευθύνθηκαν στην Κοινωνική Λειτουργό του Σωφρονιστικού Καταστήματος)

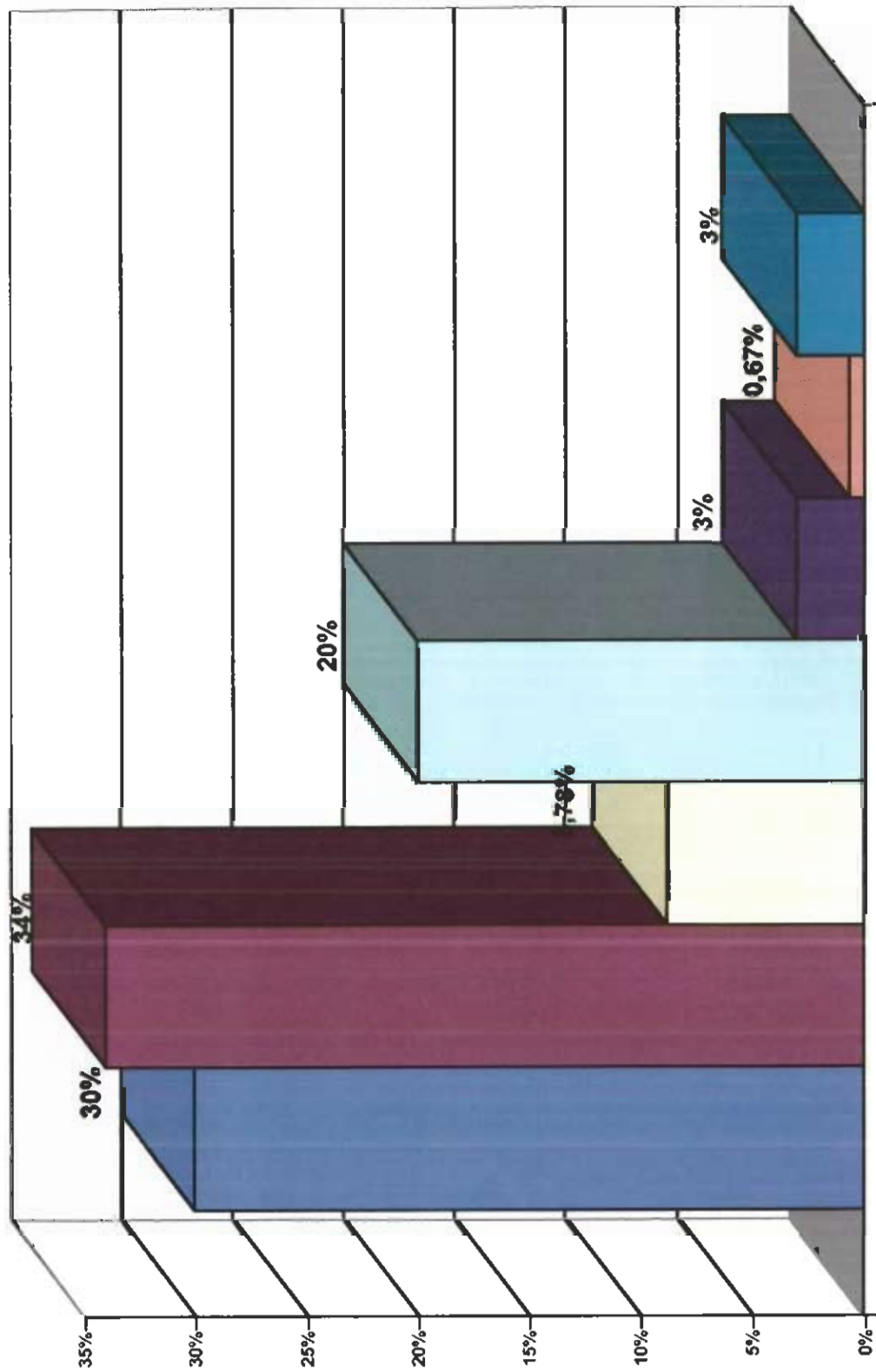
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ ΚΑΙ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΠΟΥ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΥΝ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟ ΤΩΝ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ, ΤΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΤΩΝ ΕΓΚΛΗΜΑΤΩΝ ΠΟΥ ΕΧΟΥΝ ΔΙΑΠΡΑΞΕΙ, ΚΑΙ ΤΟ ΕΙΔΟΣ ΤΗΣ ΠΟΙΝΗΣ ΠΟΥ ΤΟΥ ΕΧΕΙ ΕΠΙΒΛΗΘΕΙ (ΣΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1999) ΣΤΑ ΤΡΙΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΑΡΡΕΝΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΕΙΔΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΚΡΑΤΗΣΗΣ ΝΕΩΝ ΑΥΛΩΝΑΣ

ΠΟΙΝΗ	ΚΛΟΠΕΣ	ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ	ΛΗΣΤΕΙΑ	ΑΝΘΡΩΠΙΑΙ	ΒΙΑΣΜΟΣ	ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	ΆΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ
ΠΟΙΝ. ΣΩΦΡ. ΕΩΣ 1 ΜΗΝΑ	25	2					6
ΠΟΙΝ. ΣΩΦΡ. 1-5 ΜΗΝΕΣ	16	4	5				2
ΠΟΙΝ. ΣΩΦΡ. 6-10 ΜΗΝΕΣ	7	14	4	3	1		
ΠΟΙΝ. ΣΩΦΡ. 10 ΚΑΙ ΑΝΩ		1		4	1		
ΦΥΛΑΚΙΣΗ ΕΩΣ 1 ΕΤΟΣ	2						
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 1-6 ΕΤΗ	16	1	2			1	1
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 6 ΕΤΗ ΚΑΙ ΠΑΝΩ	1	1	3				
ΚΑΘΕΙΡΞΗ 6-10 ΕΤΗ	2	10	3	2			
ΚΑΘΕΙΡΞΗ 10 ΕΤΗ	2	4	5	6	1		
ΙΣΟΒΙΑ ΚΑΘΕΙΡΞΗ ΥΠΟΔΙΚΟΙ	32	63	36	12	6	1	3
ΣΥΝΟΛΟ	101	89	69	26	9	2	10
ΠΟΣΟΣΤΟ %	34%	30%	20%	8,78%	3%	0,67%	3%
						ΣΥΝΟΛΟ	296

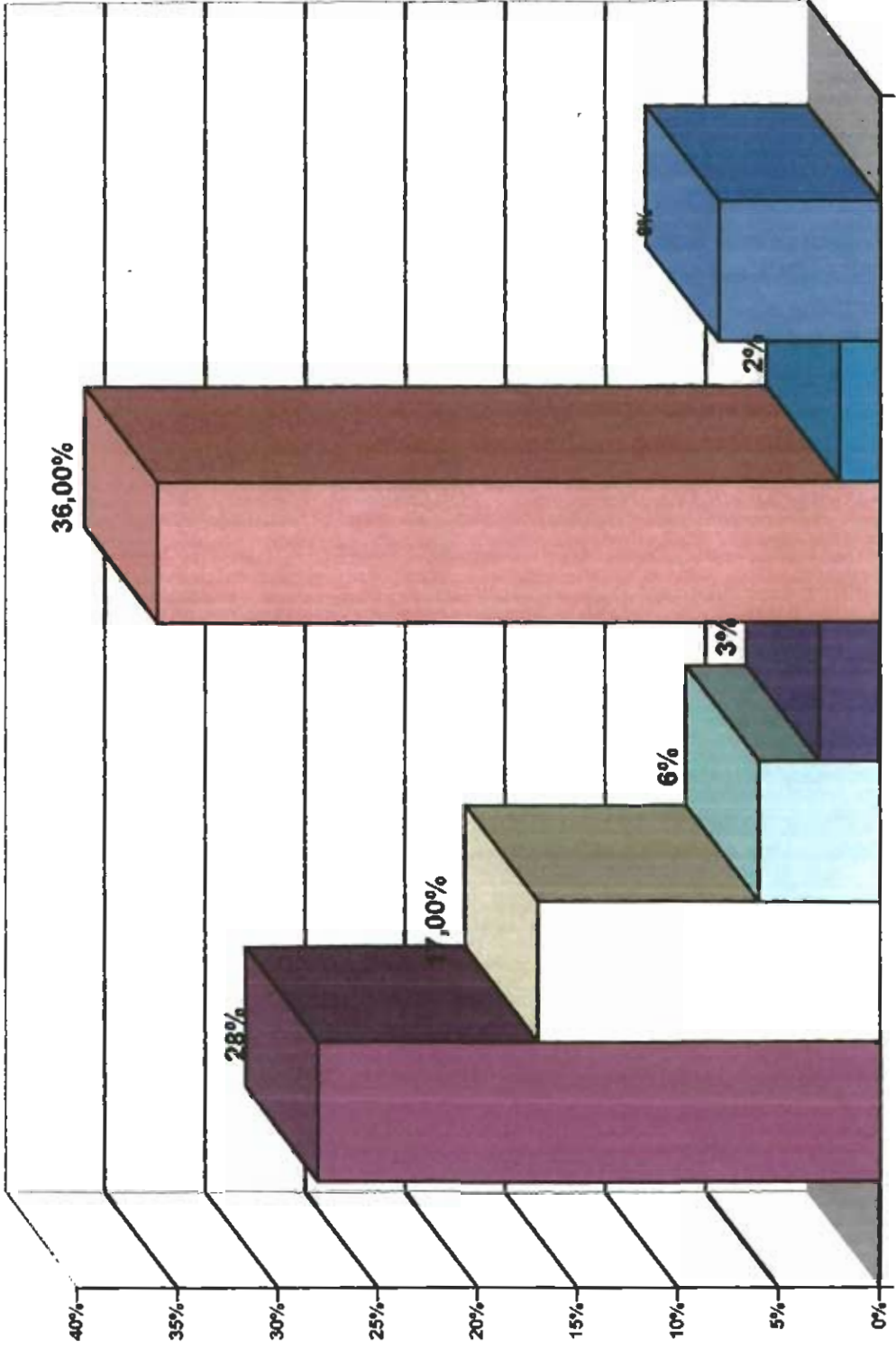
- ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
- ΚΛΟΠΕΣ
- ΑΝΘΡΩΠΙΑ
- ΛΗΣΤΕΙΑ
- ΒΙΑΣΜΟΣ
- ΣΩΜΑΤΗ ΒΛΑΒΗ
- ΑΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ

ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΦΥΛΑΚΕΣ ΒΟΛΟΥ

ΠΟΙΝΗ	ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ	ΚΑΘΗΗ	ΑΔΙΣΤΕΙΑ	ΑΝΘΡΩΠΑ	ΒΙΑΣΜΟΣ	ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΓΣΟΔΟΣ	ΆΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ
ΕΩΣ 12 ΜΗΝΕΣ	1	5	3				2
1-5 ΕΤΗ	1	10			3	2	1
5-10 ΕΤΗ	8	1	3			1	1
10-22 ΕΤΗ	2	1	3	2	1		
ΙΣΟΒΙΑ				1			
ΥΠΟΔΙΚΟΙ	34	18	13	4			6
ΣΥΝΟΛΟ	46	35	22	7	4	3	10
	36%	28%	17%	6%	3%	2%	8%
						ΣΥΝΟΛΟ ΚΡΑΤΟΥΜΕΝΩΝ	127

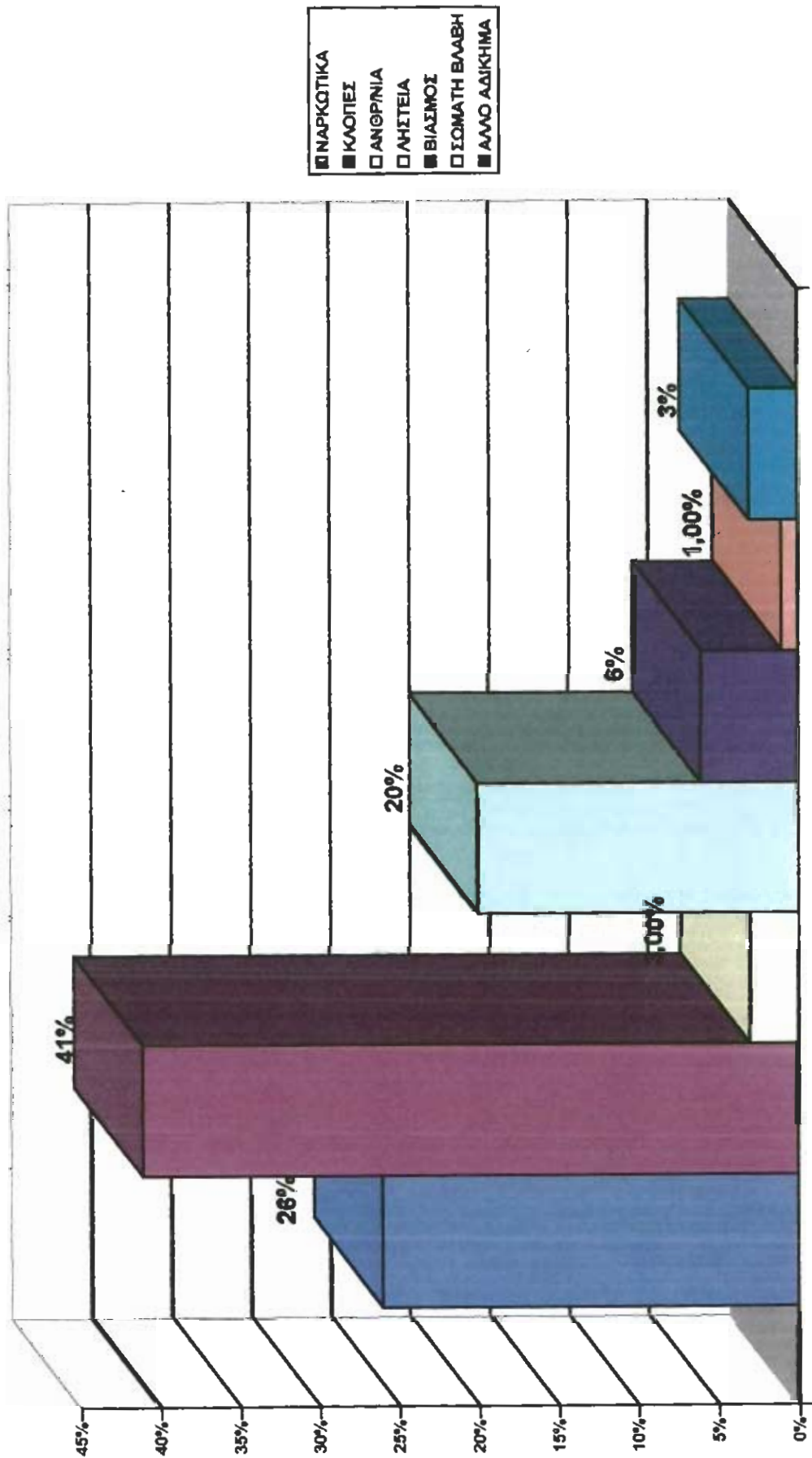
- ΚΛΟΠΗ
- ΠΛΗΣΤΕΙΑ
- ΑΝΘΡΩΠΟΚΟΝΑ
- ΒΑΣΙΜΟΣ
- ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
- ΠΑΡΑΝΟΜΗ ΕΙΣΟΔΟΣ
- ΆΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ

ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ ΚΑΣΣΑΒΕΤΕΙΑΣ

ΠΟΙΗ	ΚΑΘΕΣ	ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ	ΑΙΣΤΕΙΑ	ΒΙΑΣΜΟΣ	ΑΝΘΡ/ΝΙΑ	ΣΩΜΑΤΙΚΗ ΒΛΑΒΗ	ΆΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ
ΠΟΙΗ ΣΩΦΡ. ΕΩΣ 12 ΜΗΝΕΣ	4		1				
ΠΟΙΗ ΣΩΦΡ 1-5 ΕΤΗ	6		1				
ΠΟΙΗ ΣΩΦΡ. 5-10 ΕΤΗ	4	6	2	3			
ΠΟΙΗ ΣΩΦΡ 10 ΕΤΗ ΚΑΙ ΠΑΝΩ					2		
ΦΥΛΑΚΙΣΗ ΕΩΣ 1 ΕΤΟΣ	1						
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 1-5 ΕΤΗ	9	1	3			1	
ΦΥΛΑΚΙΣΗ 6 ΕΤΗ ΚΑΙ ΠΑΝΩ			1				1
ΚΑΘΕΙΡΗ 6-10 ΕΤΗ	6	4	3				
ΚΑΘΕΙΡΗ 10 ΕΤΗ ΚΑΙ ΠΑΝΩ	1	2	2	2			
ΙΣΘΙΑ ΚΑΘΕΙΡΗ		1					
ΥΠΟΔΙΚΟΙ	8	10	6		1		2
ΣΥΝΟΛΟ	37 41%	23 20%	18 20%	6 6%	3 3%	1 1%	3 3%

ΣΥΝΟΛΟ 90

- ΝΑΡΚΩΤΙΚΑ
- ΚΛΟΠΕΣ
- ΑΝΘΡΩΠΙΑ
- ΑΠΕΙΤΕΙΑ
- ΒΙΑΣΜΟΣ
- ΣΟΜΑΤΗ ΒΑΒΗ
- ΑΛΛΟ ΑΔΙΚΗΜΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ

**ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗ-
ΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ (ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘΜ. 1851,
ΑΘΗΝΑ 16 ΜΑΙΟΥ 1989)**

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΑΘΗΝΑ
16 ΜΑΪΟΥ 1989

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
122

ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 1851

Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

Άρθρο πρώτο

Κυρώνεται ο Κώδικας βασικών κανόνων για τη μεταχείριση των κρατουμένων που συντάχθηκε από την ειδική νομοπαρασκευαστική επιτροπή η οποία συγκροτήθηκε σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 35 του ν. 1406/1983 και με την απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης αριθ. 68912/1984.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

Γενικές αρχές

Άρθρο 1

σκοπός της εκτέλεσης των στερητικών της ελευθερίας ποινών

1. Η εκτέλεση των ποινών αποβλέπει στην αγωγή των κρατουμένων και στην κοινωνική τους επανένταξη.

2. Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να τείνει στην επίτευξη του παραπάνω σκοπού.

Άρθρο 2

Μεταχείριση κρατουμένων

Η μεταχείριση των κρατουμένων πρέπει να μην είναι ταπεινωτική και να γίνεται με τρόπο ώστε να αμβλύνονται οι δυσμενείς συνέπειες της στέρησης της ελευθερίας, να διασφαλίζεται ο σεβασμός της αξιοπρέπειας του ανθρώπου και να ενθαρρύνεται ο αυτοσεβασμός και η ανάπτυξη του αισθήματος ευθύνης, με την επιφύλαξη των αναγκαίων μέτρων για την εξασφάλιση της ομαλής λειτουργίας του καταστήματος κράτησης.

Άρθρο 3

Ισότητα μεταχείρισης

Απαγορεύεται κάθε διάκριση στη μεταχείριση των κρατουμένων και ιδίως εκείνη που βασίζεται στη φυλή, το χρώμα, το φύλο, τη γλώσσα, τη θρησκεία, την εθνική ή κοινωνική καταγωγή, την περιουσία, τις ιδεολογικές πεποιθήσεις. Επιτρέπεται, όμως, βάσει επιστημονικών κριτηρίων, η διαφορετική μεταχείριση των κρατουμένων κατά κατηγορίες, όπως ορίζει ο νόμος.

Άρθρο 4

Νομιμότητα της εκτέλεσης

Η μεταχείριση των κρατουμένων γίνεται όπως ορίζει ο νόμος και οι κανονιστικές πράξεις που εκδίδονται κατ'εξουσιοδότησή του.

Άρθρο 5

Βασικά δικαιώματα κρατουμένων

1. Οι κρατούμενοι δεν εμποδίζονται, λόγω της στέρησης της ελευθερίας τους, στην άσκηση των δικαιωμάτων που τους αναγνωρίζει ο νόμος. Όταν αδυνατούν να ασκήσουν ένα δικαίωμα αυτοπροσώπως, μπορούν να το ασκήσουν με αντιπρόσωπο.

2. Σε περίπτωση παράνομης ενέργειας σε βάρος των κρατουμένων ή προσβολής των δικαιωμάτων τους από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού των καταστημάτων κράτησης, οι κρατούμενοι έχουν το δικαίωμα να προσφεύγουν εγγράφως και χωρίς καθυστέρηση στην ιεραρχικά προϊστάμενη σωφρονιστική αρχή και, στη συνέχεια, στο δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.

3. Η διεύθυνση του καταστήματος υποχρεούται να διαβιβάζει χωρίς καθυστέρηση κάθε αναφορά ή επιστολή κρατουμένου απευθυνόμενη προς οποιαδήποτε δημόσια αρχή, χωρίς να λαμβάνει γνώση του περιεχομένου της.

4. Όλοι αδιακρίτως οι κρατούμενοι, ημεδαποί και αλλοδαποί, απολαύουν, κατά το Σύνταγμα και τους νόμους, ελευθερίας της θρησκευτικής συνείδησης και τους εξασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η άσκηση των θρησκευτικών τους καθηκόντων από λειτουργό του θρησκεύματος ή του δόγματος στο οποίο ανήκουν.

Άρθρο 6

Υποχρεώσεις και περιορισμοί των κρατουμένων

1. Οι κρατούμενοι δεν έχουν άλλες υποχρεώσεις ούτε υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς εκτός από αυτούς που προβλέπονται ρητά στους νόμους και στις κατ'εξουσιοδότησή τους εκδιδόμενες κανονιστικές πράξεις.

2. Ως γενική υποχρέωση έχουν να συμμορφώνονται προς τις οδηγίες των σωφρονιστικών υπαλλήλων, εκτός αν είναι πρόδηλας παράνομες, και να συνεργάζονται πρόθυμα με αυτούς για την εξασφάλιση της τάξης, της ασφάλειας και της καλύτερης δυνατής κοινής διαβίωσης μέσα στο κατάστημα κράτησης.

Άρθρο 7

Καθήκοντα της Πολιτείας πριν και μετά την αποφυλάκιση

Η Πολιτεία έχει καθήκον να μεριμνά, πριν και μετά την αποφυλάκιση, για την κοινωνική επανένταξη των κρατουμένων και ειδικά

κότερα για την προσαρμογή τους στο κοινωνικό και οικογενειακό περιβάλλον, τη συμπλήρωση της διαπαιδαγώγησής τους και την επαγγελματική τους αποκατάσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες Έρευνα προσωπικότητας

Άρθρο 8

Σκοπός της διάκρισης

1. Η διάκριση των κρατουμένων σε κατηγορίες έχει σκοπό την εξειδίκευση της μεταχείρισής τους.
2. Η διαφορετική μεταχείριση των κρατουμένων κατά κατηγορίες δεν πρέπει να προσβάλλει την αξιοπρέπεια του ανθρώπου.
3. Οι κρατούμενοι κάθε κατηγορίας διαβιώνουν σε χωριστά καταστήματα ή τμήματα καταστημάτων.

Άρθρο 9

1. Νέοι, κατά την έννοια του Κώδικα αυτού, είναι οι κρατούμενοι που δεν έχουν συμπληρώσει το εικοστό πρώτο έτος της ηλικίας τους. Οι νέοι εκτίουν τις επιβαλλόμενες σε αυτούς κυρώσεις αποκλειστικά σε ειδικά καταστήματα και υποβάλλονται σε μεταχείριση παιδαγωγικού και θεραπευτικού χαρακτήρα. Οι νέοι κρατούμενοι διαβιώνουν χωριστά από τους ενήλικους κρατούμενους, οποιασδήποτε κατηγορίας.

2. Στα ειδικά καταστήματα μπορούν να παραμένουν έως τη συμπλήρωση του εικοστού πέμπτου έτους της ηλικίας για την ολοκλήρωση της αγωγής τους, εφ' όσον παρέχουν ασφαλή δείγματα βελτίωσης.

Άρθρο 10

Ενήλικοι κρατούμενοι

1. Όσοι τιμωρούνται για πρώτη φορά σε ποινή στερητικής της ελευθερίας υπόκεινται σε μεταχείριση προσαρμοσμένη στην κατάσταση τους αυτή. Η διαβίωσή τους στο κατάστημα κράτησης, δίως όταν εκτίουν βραχυχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές, πρέπει να γίνεται σε ειδικό κατάστημα ή σε χωριστά τμήματα των καταστημάτων και να αποφεύγεται κάθε επαφή με πρότυπους κρατούμενους.

2. Οι καταδικασμένοι ως υπότροποι, καθ' ἑξῆς ἢ κατ' ἐπάγγελμα, εγκληματίες, κατά τις διατάξεις του Ποινικού Κώδικα, καθώς και όσοι είναι ιδιαίτερα επικίνδυνοι, δυσάγωγοι ἢ παρουσιάζουν δυσχέρειες προσαρμογῆς στην κοινή διαβίωση μέσα στο κατάστημα, υπόκεινται σε μεταχείριση που αποσκοπεί στον εθισμό τους στη συμβίωση μέσα στα πλαίσια πάντοτε του σεβασμού της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Τα πρόσωπα αυτά κρατούνται σε ιδιαίτερα καταστήματα ἢ πτέρυγες καταστημάτων.

3. Κρατούμενοι που εκτίουν μακροχρόνιες στερητικές της ελευθερίας ποινές δεν υποβάλλονται, γι' αυτόν και μόνο το λόγο, σε αυστηρότερο καθεστώς διαβίωσης, εκτός αν το επιβάλλουν λόγοι ασφαλείας.

Άρθρο 11

Ειδικές κατηγορίες κρατουμένων

1. Άτομα με εντόνως ψυχοπαθητική προσωπικότητα υπόκεινται, στο κατάστημα κράτησης ἢ σε άλλο ειδικό κατάστημα, σε μεταχείριση που προσαρμόζεται στην προσωπικότητά τους και αφορμάει κυρίως σε ψυχοθεραπευτικούς σκοπούς.
2. Κρατούμενοι που εμφανίζουν άλλες ψυχικές διαταραχές υποβάλλονται σε ειδική θεραπευτική μεταχείριση στο κατάστημα κράτησης ἢ σε άλλο ειδικό κατάστημα.

3. Άτομα με εξάρτηση από τοξικές ουσίες (τοξικομανείς) υφίστανται θεραπευτική μεταχείριση σε κέντρα αποτοξίνωσης και αποκατάστασης, σύμφωνα με τις σχετικές διατάξεις.

4. Στις παραπάνω περιπτώσεις δεν περιλαμβάνονται οι επικίνδυνοι ακαταλόγιστοι, στους οποίους έχουν επιβληθεί μέτρα ασφαλείας.

Άρθρο 12

Υπόδικοι

1. Οι όροι διαβίωσης των υποδικών στο κατάστημα πρέπει να είναι ανάλογοι προς την ελεύθερη διαβίωση, εκτός αν η προσωπικότητά τους ἢ ο προηγούμενος βίος τους επιβάλλουν ειδική μεταχείριση. Η τελευταία προσδιορίζεται με απόφαση του δικαστηρίου εκτέλεσης των ποινών.

2. Οι υπόδικοι διαμένουν σε χωριστά τμήματα και σε ιδιαίτερους κοιτώνες χωρίς καμία επικοινωνία με τους λοιπούς κρατούμενους.

3. Οι υπόδικοι υπόκεινται μόνο στους απολύτως αναγκαίους περιορισμούς της ελευθερίας τους για να μην αποδράσουν, να μην παρεμποδίσουν το έργο της ανάκρισης και να μη διαταράξουν την κανονική λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 13

Κρατούμενοι για χρέη

1. Οι κρατούμενοι για χρέη καθώς και οι οφειλέτες χρηματικής ποινής ἢ προστίμου ἢ δικαστικών εξόδων μένουν σε ιδιαίτερο τμήμα του καταστήματος και δεν υπόκεινται σε άλλους περιορισμούς εκτός από εκείνους που είναι αποτέλεσμα της στέρησης της ελευθερίας τους και αναγκαίοι για την ομαλή λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 14

Καθορισμός και εφαρμογή μεταχείρισης

1. Οι κρατούμενοι που εκτίουν ποινή στερητικής της ελευθερίας πάνω από ένα έτος συνεργάζονται στη διερεύνηση της προσωπικότητάς τους για να καταστεί δυνατός ο καθορισμός και η εφαρμογή κατάλληλης μεταχείρισης κατά το δίδισμα της έκτισης της στερητικής της ελευθερίας ποινής, καθώς και η μεταϊδρυματική αρωγή και συνδρομή στην κοινωνική τους επανένταξη.

Άρθρο 15

Κέντρο και πτέρυγες προσανατολισμού και παρατήρησης - Επιστημονικά συμβούλια

1. Ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα αυτοτελές Κέντρο προσανατολισμού και παρατήρησης. Το Κέντρο αποσκοπεί στη μελέτη των τομικών και κοινωνικών παραγόντων που επιτρέπουν την εξατομικευμένη μεταχείριση των κρατουμένων. Η μεταχείριση αυτή αναπροσδιορίζεται περιοδικά, ανάλογα με την όλη εξέλιξη του κρατουμένου. Στελεχώνεται με υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης των οποίων προΐσταται ψυχίατρος με ειδικές γνώσεις και εμπειρία σε μεταχείριση κρατουμένων και διοίκηση ιδρυμάτων. Λειτουργεί σύμφωνα με ειδικό κανονισμό.

2. Στο Κέντρο λειτουργεί επιστημονικό συμβούλιο που απαρτίζεται από τον ψυχίατρο, τον επιθεωρητή καταστημάτων κράτησης, έναν παθολόγο, έναν ψυχολόγο, έναν κοινωνικό λειτουργό, έναν εγκληματολόγο και το δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

3. Στα καταστήματα με περισσότερους από διακόσιους κρατούμενους λειτουργούν ειδικές πτέρυγες προσανατολισμού και παρατήρησης με το αντίστοιχο επιστημονικό συμβούλιο, στο οποίο συμμετέχει και ένας γεωπόνος, αν πρόκειται για αγροτικό κατάστημα. Αν το επιστημονικό συμβούλιο δεν επαρκεί για την ενδελεχή και έγκαιρη εξέταση ειδικών περιπτώσεων, ο αρμόδιος εισαγγελέας μπορεί, με διάταξή του, να αποστείλει τον κρατούμενο στο Κέντρο ἢ σε άλλη πτέρυγα.

4. Στα υπόλοιπα καταστήματα, τις αρμοδιότητες του επιστημο-

ΝΑΡΚΕΤΣ/ΟΔΥΚΕΣ/ΤΙΣΕΙ 31/1/90

κού συμβουλίου άσκει συμβούλιο που απαρτίζεται από το διευθυντή και τον κοινωνικό λειτουργό του καταστήματος, το δικαστή εκτέλεσης των ποινών και έναν ιατρό.

Άρθρο 16

Αρμοδιότητες επιστημονικού συμβουλίου

1. Το επιστημονικό συμβούλιο, εκτός από αυτά που ορίζονται στους κανονισμούς, αποφασίζει, το αργότερο σε ένα μήνα από την παραγωγή του κρατούμενου, για όλα τα κρίσιμα θέματα της διαγωγής και μεταχείρισής του. Μελετά τις δυνατότητες και προτάσεις αδειών απουσίας ή άλλων μορφών ημιελεύθερης διαγωγής και εισηγάται σχετικά στην επιτροπή του άρθρου 55.
2. Η εκτίμηση των αποτελεσμάτων της μεταχείρισης του κρατούμενου, με βάση την πιο πάνω έρευνα, γίνεται από το επιστημονικό συμβούλιο τουλάχιστον κάθε έξι μήνες ή και νωρίτερα, αν ζητήσει ο κρατούμενος.

Άρθρο 17

Διάκριση καταστημάτων κράτησης

Τα καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε: α) γενικά, β) ειδικά και γ) θεραπευτικά.

Άρθρο 18

Γενικά καταστήματα

1. Τα γενικά καταστήματα κράτησης διακρίνονται σε Α και Β τύπου.
2. Στα Α τύπου κρατούνται οι υπόδικοι, οι κρατούμενοι για χρέη και κατάδικοι σε ποινή φυλάκισης έως δεκαοκτώ μηνών.
3. Στα Β τύπου κρατούνται όλοι οι υπόλοιποι κρατούμενοι.
4. Οι υπότροποι, οι καθ'έξη ή κατ'επάγγελμα εγκληματίες και αποδεδειγμένα απειθαρχοί στους κανόνες διαβίωσης του καταστήματος εκτίουν την ποινή τους σε χωριστά τμήματα των καταστημάτων Β τύπου.
5. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται με πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, μπορεί να δημιουργούνται και άλλες κατηγορίες καταστημάτων, αν αυτό επιβάλλεται από την ανάγκη ειδικής μεταχείρισης ή διαπαιδαγώγησης των κρατούμενων.
6. Οι γυναίκες κρατούνται σε καταστήματα κράτησης γυναικών με ιδιαίτερα τμήματα των καταστημάτων.

Άρθρο 19

Ειδικά καταστήματα

Ειδικά καταστήματα είναι τα καταστήματα νέων και τα κέντρα ελεύθερης διαβίωσης καταδικών.

Άρθρο 20

Θεραπευτικά καταστήματα

Τα θεραπευτικά καταστήματα διακρίνονται σε γενικά νοσοκομεία, σε θεραπευτήρια για ψυχασθενείς και σε ειδικά καταστήματα για τοξικομανείς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

Εισαγωγή κρατούμενων στα καταστήματα κράτησης

Άρθρο 21

Εισαγωγή κρατούμενων

1. Κανένας δεν εισάγεται σε κατάσταση κράτησης χωρίς παραγγελία του αρμόδιου εισαγγελέα η οποία συνοδεύεται από τα ακόλουθα δικαιολογητικά: α) απόφαση ημεδαπού δικαστηρίου, για τους καταδικούς οποιασδήποτε ποινής ή δικαστικών εξόδων, β) απόφαση αλλοδαπού δικαστηρίου βάσει ειδικών διεθνών συμβάσεων, και γ) ένταλμα σύλληψης ή προσωρινής κράτησης ή βούλευμα δικαστικού συμβουλίου, για τους υποδίκους.

2. Οι κρατούμενοι για χρέη εισάγονται με εκτελεστό απόγραφο απόφασης πολιτικού δικαστηρίου, με γραμμάτιο καταβολής τροφείων ενός μήνα ή ένταλμα προσωπικής κράτησης δημόσιου ταμείου.

Άρθρο 22

Εισαγωγή στα θεραπευτικά καταστήματα

1. Στα γενικά νοσοκομεία εισάγονται οι ασθενείς κρατούμενοι που δεν μπορούν να νοσηλευτούν στα αναρρωτήρια των καταστημάτων κράτησης. Περιστατικά που δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν ούτε στα γενικά νοσοκομεία παραπέμπονται σε δημόσια, δημοτικά, κοινοτικά θεραπευτήρια ή θεραπευτήρια ν.π.δ.δ..
2. Στα θεραπευτήρια για ψυχασθενείς εισάγονται κρατούμενοι, με βάση ιατρική γνωμάτευση ή απόφαση του δικαστηρίου.
3. Στα ειδικά καταστήματα για τοξικομανείς εισάγονται κρατούμενοι σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου.

Άρθρο 23

Διαδικασία εισαγωγής

1. Ο κρατούμενος οδηγείται στη γραμματεία του καταστήματος, όπου γίνεται έλεγχος των σχετικών δικαιολογητικών και εγγραφή στα βιβλία ή στον ηλεκτρονικό υπολογιστή του καταστήματος.
2. Ο κρατούμενος υποβάλλεται σε έρευνα σωματική και των ατομικών του ειδών, η οποία διεξάγεται σε ιδιαίτερο χώρο και κατά τρόπο που δε θίγει την αξιοπρέπειά του. Η έρευνα διενεργείται από δύο τουλάχιστον υπαλλήλους του ίδιου φύλου με τον κρατούμενο. Χρήματα και αντικείμενα, που απαγορεύει ο κανονισμός να φέρει μαζί του ο κρατούμενος, παραδίδονται με απόδειξη στο διαχειριστή του καταστήματος.
3. Η υπηρεσία παρέχει είδη καθαριότητας σε όλους τους κρατούμενους και ιματισμό σε όσους έχουν ανάγκη.
4. Σε ορισμένα καταστήματα χορηγείται ειδικός ιματισμός ανάλογος με τη λειτουργία του καταστήματος.

Άρθρο 24

1. Το αργότερο την επόμενη ημέρα από την εισαγωγή του ο κρατούμενος οδηγείται στο διευθυντή, στον ιατρό και στην κοινωνική υπηρεσία.

2. Ο διευθυντής ενημερώνει τον κρατούμενο για τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις του, καθώς και για τον κανονισμό του καταστήματος κράτησης. Οι αλλοδαποί κρατούμενοι ενημερώνονται για τα παραπάνω σε γλώσσα που κατανοούν.

3. Ο ιατρός εξετάζει τον κρατούμενο και, αν διαπιστώσει νόσημα, τον υποβάλλει στην κατάλληλη αγωγή ή ζητεί την εξέτασή του από ειδικό ιατρό. Σε σοβαρές περιπτώσεις τον παραπέμπει σε κατάλληλο θεραπευτικό κατάστημα.

4. Ο κοινωνικός λειτουργός σε ιδιαίτερη συνέντευξη επικοινωνεί με τον κρατούμενο, τον ενημερώνει για την παρεχόμενη από την κοινωνική υπηρεσία συμπαράσταση για τα ατομικά, οικογενειακά, επαγγελματικά, οικονομικά ή άλλα προβλήματα που δημιουργούνται από τη στέρηση της ελευθερίας του και του παρέχει την απαραίτητη συνδρομή για τα πιο επείγοντα από αυτά.

Άρθρο 25

1. Ο γραμματέας του δικαστηρίου υποχρεούται, μέσα σε δεκαπέντε ημέρες από την καταδίκη, να στείλει στο κατάστημα κράτησης απόσπασμα της απόφασης και, μέσα σε ένα μήνα, πλήρες αντίγραφο της απόφασης με τα πρακτικά καθώς και τις τυχόν εκθέσεις των πραγματογνωμόνων και τεχνικών συμβούλων που αφορούν τον κρατούμενο.

2. Η κοινωνική υπηρεσία και ο ιατρός του καταστήματος μπορούν να ζητήσουν από τη δικογραφία αντίγραφο οποιουδήποτε εγγράφου ή κατάθεσης κρίνουν απαραίτητο.

Άρθρο 26

Βιβλία καταστήματος

1. Σε κάθε κατάσταση τηρούνται με ευθύνη της γραμματείας: α) βιβλίο κρατουμένων (ξεχωριστά για κάθε κατηγορία κρατουμένων, δηλαδή για τους καταδικασμένους, τους υποδικούς, τους κρατούμενους για χρηματικές ποινές ή έξοδα και τους κρατούμενους για χρέη) και β) ατομικοί φάκελοι κρατουμένων.

2. Στα βιβλία καταχωρίζονται τα στοιχεία ταυτότητας, ο τόπος τελευταίας διαμονής, η οικογενειακή κατάσταση, τα δικαιολογητικά έγγραφα της κράτησης, στοιχεία ταυτότητας του θύματος καθώς και η ημερομηνία και η ώρα της εισαγωγής.

3. Σε ειδική στήλη των βιβλίων, συντάσσεται και καταχωρίζεται συνοπτική έκθεση για τα παραπάνω, η οποία υπογράφεται από τον αρμόδιο υπάλληλό του καταστήματος και τον υπάλληλο που συνοδεύει τον προσαγόμενο.

4. Αντίγραφο της παραπάνω έκθεσης, θεωρημένο από το διευθυντή του καταστήματος, αποστέλλεται στην αρχή που παρήγγειλε την κράτηση.

5. Σε ξεχωριστή στήλη καταχωρίζεται η χρονολογία έναρξης της κράτησης ή της εκτέλεσης της ποινής, καθώς και η χρονολογία της λήξης τους. Επίσης καταχωρίζεται και κάθε άλλη μεταβολή.

6. Η τήρηση των παραπάνω βιβλίων και φακέλων δεν είναι απαραίτητη, όταν η καταχώριση των στοιχείων αυτών γίνεται σε ηλεκτρονικούς υπολογιστές.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Όροι διαβίωσης κρατουμένων

Άρθρο 27

Υγιεινή των κρατουμένων

1. Η διοίκηση του καταστήματος έχει την υποχρέωση να εξασφαλίζει πλήρως την υγιεινή και καθαριότητα των κρατουμένων, καθώς και την καθαριότητα των κοινόχρηστων χώρων και να παρέχει για το σκοπό αυτόν όλα τα αναγκαία είδη, όπως αυτά καθορίζονται από τον κανονισμό. Έχει επίσης την υποχρέωση να εξασφαλίζει και να διατηρεί σε καλή λειτουργία όλες τις εγκαταστάσεις για τον πιο πάνω σκοπό.

2. Οι κρατούμενοι έχουν την υποχρέωση να τηρούν τους όρους ατομικής υγιεινής και καθαριότητας των κοινόχρηστων χώρων, όπως καθορίζεται από τον κανονισμό και σύμφωνα με τις οδηγίες των αρμόδιων υπαλλήλων.

Άρθρο 28

Υγειονομική περίθαλψη

Η υγειονομική περίθαλψη των κρατουμένων διενεργείται από ιατρούς και οδοντιάτρους των καταστημάτων κράτησης, από τα θεραπευτικά καταστήματα καθώς και από δημόσια νοσοκομεία.

Άρθρο 29

Επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου

1. Συνιστάται στην κεντρική υπηρεσία του Υπουργείου Δικαιοσύνης Επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου η οποία στελεχώνεται: α) από έναν επιθεωρητή - ιατρό, με ειδικότητα παθολόγου ή ψυχιάτρου και δεκαετή τουλάχιστον άσκηση της ειδικότητάς του στο δημόσιο τομέα, β) από έναν αναπληρωτή επιθεωρητή με τα (δία προσόντα και γ) από γραμματεία.

2. Ο επιθεωρητής - ιατρός: α) προγραμματίζει, σε συνεργασία με

τους ιατρούς και οδοντιάτρους των καταστημάτων κράτησης, το είδος και τον τρόπο παροχής της υγειονομικής περίθαλψης στα καταστήματα αυτά και β) ελέγχει και επιθεωρεί, ως προς τη συστή εκτέλεση των καθηκόντων του, το υγειονομικό προσωπικό των καταστημάτων κράτησης.

Άρθρο 30

Υγειονομικό προσωπικό

1. Κάθε κατάσταση κράτησης εξυπηρετείται τουλάχιστον από έναν παθολόγο, έναν ψυχίατρο και ένα νοσοκόμο σε εικοσιτετράωρη βάση. Σε καταστήματα με περισσότερους από διακόσιους κρατούμενους υπηρετούν μόνιμοι παθολόγοι και ψυχίατροι και ειδικότερα: ένας νοσοκόμος σε εικοσιτετράωρη βάση για κάθε εκατό κρατούμενους, ένας παθολόγος και ένας ψυχίατρος για κάθε διακόσιους κρατούμενους.

2. Σε κάθε κατάσταση με περισσότερους από διακόσιους κρατούμενους υπηρετεί τουλάχιστον ένας οδοντίατρος.

3. Στα καταστήματα κράτησης γυναικών, εκτός από τους παραπάνω ιατρούς, υπηρετεί και γυναικολόγος.

4. Τα θεραπευτικά καταστήματα διέπονται από ειδικές διατάξεις και υπάγονται στον έλεγχο της επιθεώρησης υγειονομικού ελέγχου.

Άρθρο 31

Ιατρική περίθαλψη κρατουμένων

1. Ο ιατρός του καταστήματος εξετάζει τον κρατούμενο με πρωτοβουλία του ή όταν ο τελευταίος το ζητήσει και ενεργεί σύμφωνα με το άρθρο 24 παρ. 3.

2. Κάθε κρατούμενος μπορεί να ζητήσει να εξεταστεί από ιατρό της δικής του επιλογής. Η εξέταση γίνεται παρουσία του ιατρού του καταστήματος κατά τις ώρες της υπηρεσίας του, σύμφωνα με τους κανόνες της ιατρικής δεοντολογίας.

Σε περίπτωση αντίθεσης στη διάγνωση ή στον τρόπο θεραπείας καλείται τρίτος ιατρός που ορίζεται από τον επιθεωρητή υγειονομικού ελέγχου και εκεί όπου δεν εδρεύει επιθεωρητής από το δικαστή εκτέλεσης των ποινών.

3. Η παραπομπή κρατούμενου σε νοσηλευτικό ίδρυμα ενεργείται ύστερα από έκθεση του ιατρού του καταστήματος κράτησης, στην οποία αιτιολογείται λεπτομερώς η αναγκαιότητα της παραπομπής. Η έκθεση του ιατρού συνοδεύει τον παραπεμπόμενο και αντίγραφο της παραμένει στον ατομικό του φάκελο. Επίσης αντίγραφο της αποστέλλεται στην επιθεώρηση του υγειονομικού ελέγχου του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

Άρθρο 32

Δελτία υγείας

1. Για κάθε κρατούμενο τηρείται ατομικό δελτίο υγείας, στο οποίο καταχωρίζονται στοιχεία ιατρικού ενδιαφέροντος. Το δελτίο αυτό συνοδεύει τον κρατούμενο σε κάθε μετακίνησή του σε κατάσταση ή σε νοσηλευτικό ίδρυμα. Στο πιο πάνω δελτίο καταχωρίζονται κάθε ιατρική εξέταση με τη χρονολογία της, η σχετική διάγνωση, η αγωγή που συστήθηκε καθώς και το ονοματεπώνυμο, η ειδικότητα και η υπογραφή του ιατρού που έκανε την εξέταση.

2. Σε κάθε κατάσταση τηρείται υποχρεωτικά βιβλίο ιατρικών εξετάσεων κρατουμένων, στο οποίο αναγράφονται περιληπτικά τα παραπάνω στοιχεία.

Άρθρο 33

Ιατρικές πράξεις

1. Κάθε είδους αναγκαία ιατρική εξέταση ή ιατροχειρουργική επέμβαση σε κρατούμενο επιτρέπεται με τη συναίνεσή του.

2. Αν ο κρατούμενος αρνείται, ενώ δεν είναι διανοητικά καθυστερημένος ή ψυχικά ασθενής, ζητείται η συναίνεση του ή της συ-

του ή συγγενών μέχρι τρίτου βαθμού και εφ' όσον ελλείπουν γίνονται αποφασίζει σχετικά ο δικαστής εκτέλεσης των ποινών.

Άρθρο 34
Απεργία πείνας

1. Ο κρατούμενος που δηλώνει ότι κατέρχεται σε απεργία πείνας έχει δικαίωμα να καλέσει ιατρό της επιλογής του για να διαπιστωθεί η κατάσταση της ψυχικής και πνευματικής του υγείας. Κατά τη δήλωση αυτή ο διευθυντής σε συνεργασία με τον ιατρό καταστήματος λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα για την παρακολούθησή του.

2. Αν κατά τη διάρκεια της απεργίας ο ιατρός του καταστήματος κρίνει ότι ο απεργός χρειάζεται ειδική ιατρική παρακολούθηση ζητεί τη μεταγωγή του σε θεραπευτικό κατάστημα. Την ίδια απόφαση έχει και το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών.

3. Αν ο απεργός περιέλθει σε κατάσταση άμεσου κινδύνου ζωής σοβαρής και μόνιμης βλάβης της υγείας του, το δικαστήριο εκτέλεσης των ποινών, λαμβάνοντας υπόψη την προσωπικότητα του κρατουμένου, το σκοπό και τις επιδιώξεις του και τη σταθερότητα της απόφασής του, μπορεί να διατάξει τη λήψη μέτρων.

Άρθρο 35
Διατροφή

1. Η διατροφή των κρατουμένων είναι υποχρέωση του Κράτους. Η διατροφή των κρατουμένων καθορίζεται από διαιτολόγο με ευθύνη της επιθεώρησης υγειονομικού ελέγχου του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

2. Η καθοριζόμενη κατά την προηγούμενη παράγραφο διατροφή καταστήματα ελέγχεται και παρακολουθείται από τον ιατρό και το διευθυντή της φυλακής, οι οποίοι ελέγχουν καθημερινά την ποιότητα και τη γενική κατάσταση της παρασκευαζόμενης τροφής.

3. Ο ιατρός του καταστήματος καθορίζει, με γραπτή γνωμάτευση, ειδική δίαιτα ή συμπληρωματική τροφή σε όσους έχουν ανάγκη.

4. Πρόνοια λαμβάνεται, κατά το δυνατό, για ειδικά διαιτολόγια επιβάλλουν ορισμένες θρησκευτικές πεποιθήσεις.

5. Επιτρέπεται στον κρατούμενο να προμηθεύεται με δική του ευθύνη τα απαραίτητα αγαθά για την ικανοποίηση των ατομικών αναγκών με μεσολάβηση των υπηρεσιών του καταστήματος. Η παρασκευή φαγητού στο χώρο του καταστήματος από τον κρατούμενο απαγορεύεται.

6. Η παράδοση ειδών διατροφής στους κρατουμένους κατά το επημέριον απαγορεύεται, εκτός αν το επιτρέπει ο κανονισμός καταστήματος.

Άρθρο 36
Ενδυμασία

Κάθε κρατούμενος έχει δικαίωμα να φέρει την ατομική του ενδυμασία, η οποία πρέπει να είναι ευπρεπής και καθαρή.

2. Ο κρατούμενος, που δεν έχουν κατάλληλη ενδυμασία και υποκατάστατα, καθώς και όσοι το ζητήσουν, λαμβάνουν τα είδη αυτά από την επιθεώρηση των καταστημάτων. Ομοίωμορφες στολές δεν επιτρέπονται και η όλη εμφάνιση της ενδυμασίας θα πρέπει να μην αποτελεί απεινωτική για τον κρατούμενο και να είναι ανάλογη με την κατάσταση του έτους.

3. Ο κρατούμενος που εργάζεται σε αγροτικά καταστήματα, κτηνία και άλλες εργασίες δικαιούνται κατάλληλο ρουχισμό. Ο κρατούμενος που έχουν από την επαγγελματική ή άλλη εργασία τους ιδιαίτερη στολή δεν επιτρέπεται να τη φορούν στο κατάστημα.

4. Η δαπάνη του δημοσίου χορηγούνται κουβέρτες, σεντόνια, παπούτσια, προθήκες και πετσέτες. Ο κρατούμενος μπορούν να χρησιμοποιούν τα δικά τους σεντόνια και κουβέρτες. Ο τύπος και η ποιότητα των ειδών που παρέχονται καθορίζονται με απόφαση του

Υπουργού Δικαιοσύνης.

5. Οι κρατούμενοι υποχρεούνται να τηρούν καθαρά και φροντισμένα τα είδη ένδυσης και ρουχισμού που περιγράφονται παραπάνω.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Κτιριακές εγκαταστάσεις καταστημάτων
και χώροι έκτισης ποινών

Άρθρο 37
Κατασκευή κτιρίων

1. Τα κτίρια και η διαμόρφωση των χώρων κράτησης πρέπει να εξασφαλίζουν την υγιεινή διαβίωση των κρατουμένων και να πληρούν τους αναγκαίους όρους ασφαλείας και ομαλής λειτουργίας των καταστημάτων.

2. Τα καταστήματα κράτησης, είτε βρίσκονται σε αστικές περιοχές είτε σε αγροτικές, πρέπει να είναι σε απόσταση ασφαλείας από τις κατοικημένες περιοχές, χωρίς πάντως να αποκλείεται ή να δυσχεραίνεται η επικοινωνία με τα πρόσωπα που προβλέπει ο νόμος.

3. Ο αριθμός των κρατουμένων σε κάθε κατάστημα κράτησης δεν πρέπει να υπερβαίνει τα τριακόσια άτομα. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις είναι δυνατή η αύξηση των κρατουμένων έως τον αριθμό των πεντακοσίων, εφ' όσον θα υπάρχουν νέες κτιριακές εγκαταστάσεις και χώροι έκτισης ποινής, σύμφωνα με τις διατάξεις των επόμενων άρθρων.

4. Οι διοικητικές, οικονομικές και υγειονομικές υπηρεσίες καθώς και το προσωπικό φύλαξης στεγάζονται έξω από τους χώρους κράτησης.

5. Η κατασκευή και η διαρρύθμιση των κτιρίων εξασφαλίζει ηλιακό φως, άνετη κυκλοφορία αέρα και χώρο κίνησης, σύμφωνα με τις κλιματολογικές συνθήκες του τόπου κράτησης.

Άρθρο 38
Χώροι έκτισης ποινών

1. Κάθε κατάστημα κράτησης πρέπει να διαθέτει ατομικά κελιά και θαλάμους το πολύ έξι ατόμων. Η διαβίωση του κρατουμένου σε ατομικό κελί αποτελεί δικαίωμα που ικανοποιείται, αν το επιβάλλουν οι ανάγκες του και το επιτρέπουν οι κτιριακές συνθήκες του καταστήματος.

2. Τα ατομικά κελιά έχουν χωρητικότητα τουλάχιστον 30μ³ και διαθέτουν κρεβάτι, τραπέζι, κάθισμα και ντουλάπα. Τα παράθυρα όλων των κελιών πρέπει να εξασφαλίζουν καλό φωτισμό και κυκλοφορία αέρα.

3. Τα ειδικά για περιορισμό κελιά έχουν τις ίδιες διαστάσεις με τα κοινά και βρίσκονται σε ιδιαίτερο χώρο του καταστήματος για να μην παρεμποδίζεται η εύρυθμη λειτουργία του.

4. Οι κοινοί κοιτώνες πρέπει να διαθέτουν εμβαδόν τουλάχιστον 6μ² για κάθε άτομο και να περιέχουν όλα τα πιο πάνω οριζόμενα αντικείμενα.

5. Τα ατομικά κελιά και οι θάλαμοι έχουν δικές τους εγκαταστάσεις υγιεινής, θέρμανσης, νερού και αποχωρητηρίου.

6. Σε κάθε κατάστημα πρέπει να υπάρχει ικανός αριθμός εγκαταστάσεων λουτρών με θερμό και κρύο νερό, για την ατομική υγιεινή και καθαριότητα κάθε κρατουμένου. Επίσης πρέπει να παρέχονται επαρκείς χώροι και εγκαταστάσεις για ιατρικές εξετάσεις και ψυχοθεραπευτική αγωγή, εργασία και επαγγελματική εκπαίδευση, διδασκαλία, βιβλιοθήκη, εκκλησιασμό και αναρρωτήριο, όπως καθορίζονται ειδικότερα στα παρακάτω άρθρα.

7. Οι μητέρες που έχουν μαζί τα βρέφη τους κρατούνται πάντοτε σε ατομικά κελιά, χωρητικότητας τουλάχιστον 40μ³, κατάλληλα διαρρυθμισμένα.

8. Με προεδρικό διάταγμα, που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, καθορίζονται ειδικότερα οι όροι

για την κατασκευή των κτιριακών εγκαταστάσεων και των χώρων έκτισης των ποινών σύμφωνα με τις παραπάνω διατάξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

Αγωγή κρατουμένων

Άρθρο 39 Σκοπός της αγωγής

Η αγωγή των κρατουμένων αποβλέπει στην ομαλή επανένταξη τους στο κοινωνικό, επαγγελματικό και οικογενειακό περιβάλλον. Αυτό επιδιώκεται, με την ανάπτυξη των ψυχικών, σωματικών και πνευματικών ιδιοτήτων τους, τη διατήρηση της ψυχικής και σωματικής τους υγείας, την κατάλληλη εκπαίδευση και τη μείωση των αρνητικών επιδράσεων της στέρησης της ελευθερίας, για να καταστούν υπεύθυνα και αυτοδύναμα άτομα.

Άρθρο 40 Μέσα αγωγής

1. Η αγωγή των κρατουμένων γίνεται από εξειδικευμένο προσωπικό, με σύγχρονες και κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους και προγράμματα, σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο. Στην προσπάθεια αυτή συνεργάζεται όλο το προσωπικό.
2. Η συμμετοχή και συνεργασία των κρατουμένων στον προγραμματισμό της αγωγής είναι απαραίτητη προϋπόθεση και πραγματοποιείται όπως προβλέπεται σε επόμενες ειδικές διατάξεις.

Άρθρο 41 Κοινωνική αγωγή

1. Η κοινωνική αγωγή περιλαμβάνει κυρίως την τόνωση της ατομικής και κοινωνικής ευθύνης των κρατουμένων, την καλλιέργεια θετικών διαπροσωπικών σχέσεων, την ενθάρρυνση για έκφραση και την ανάπτυξη πνεύματος συνεργασίας μέσα από δημιουργικές δραστηριότητες.
2. Η κοινωνική αγωγή ως αρωγή, εφ' όσον το επιθυμεί ο κρατούμενος, μπορεί να συνεχιστεί και επεκταθεί προσαρμοζόμενη κατάλληλα και μετά την αποφυλάκισή του.

Άρθρο 42 Φυσική αγωγή

1. Σε κάθε κατάσταση προβλέπεται ο απαραίτητος χώρος, εσωτερικός και εξωτερικός, καθώς και τα μέσα για τη σωματική άσκηση των κρατουμένων.
2. Το πρόγραμμα της σωματικής αγωγής εφαρμόζεται από γυμναστές και περιλαμβάνει σωματικές ασκήσεις, ενόργανη γυμναστική, ομαδικά παιχνίδια και αγώνες.

Άρθρο 43 Πνευματική αγωγή

1. Κάθε κρατούμενος δικαιούται να επιμορφώνεται και να ενημερώνεται με βιβλία, εφημερίδες, περιοδικά, ραδιοφωνικές και τηλεοπτικές εκπομπές, σεμινάρια και συζητήσεις.
2. Για το σκοπό αυτόν προβλέπεται δανειστική βιβλιοθήκη, διαρκώς εμπλουτιζόμενη με λογοτεχνικά και επιστημονικά βιβλία και δημιουργείται κατάλληλος χώρος για αναγνώστηριο. Επίσης ενισχύεται και επιδιώκεται η συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς, πολιτιστικούς και άλλους φορείς.

Άρθρο 44 Θρησκευτική αγωγή

1. Η θρησκευτική αγωγή είναι προαιρετική και περιλαμβάνει

το δικαίωμα του κρατουμένου να ασκεί τα θρησκευτικά του καθήκοντα και να επικοινωνεί με αναγνωρισμένο εκπρόσωπο του θρησκευόμενου ή του δόγματός του, με φροντίδα του ιερέα ή του διευθυντή του καταστήματος.

2. Ο κρατούμενος κατά την εισαγωγή του στο κατάστημα δηλώνει, αν το επιθυμεί, το θρησκευτικό ή το δόγμα στο οποίο ανήκει.
3. Σε κάθε κατάσταση υπάρχει ναός ή κατάλληλος χώρος στον οποίο, όσοι από τους κρατουμένους επιθυμούν, παρακολουθούν τη θεία λειτουργία ή άλλες ακολουθίες που τελούνται από τον ιερέα του καταστήματος ή εθελοντή ιερέα.
4. Κρατούμενοι, οι οποίοι βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης ή σε θεραπευτικά καταστήματα, δέχονται την επίσκεψη του ιερέα ή του εθελοντή ιερέα για ενίσχυση και παρηγοριά.
5. Στις ιδιαίτερες συνομιλίες του ιερέα με τον κρατούμενο δεν παρενδύεται φυλακτικό ή άλλο προσωπικό κράτησης.

Άρθρο 45

Ψυχαγωγία

1. Η ψυχαγωγία των κρατουμένων γίνεται σε κατάλληλα διαμορφωμένο εξωτερικό ή εσωτερικό χώρο του καταστήματος και αποσκοπεί, μεταξύ των άλλων, στην αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου τους με τρόπο δημιουργικό και με παράλληλη ανάπτυξη του ομαδικού πνεύματος της συνεργασίας και της άμιλλας.
2. Οι κρατούμενοι συμμετέχουν σε ομαδικές ή ατομικές καλλιτεχνικές εκδηλώσεις, σε οργάνωση θιάσου, χορωδίας, έκθεσης ζωγραφικής και χειροτεχνημάτων, κινηματογραφικών και άλλων προβολών, για να εξασφαλίζονται οι απαραίτητες προϋποθέσεις για ψυχαγωγία, καλλιτεχνική έκφραση και αυτοσχεδιασμό.

Άρθρο 46 Οργάνωση ψυχαγωγίας

1. Ειδική επιτροπή αναλαμβάνει το σχεδιασμό και την οργάνωση πολιτιστικών, ψυχαγωγικών και αθλητικών εκδηλώσεων ή την έκδοση ενημερωτικών ή λογοτεχνικών εντύπων.
2. Η επιτροπή αποτελείται από τρεις εκπροσώπους των κρατουμένων, που εκλέγονται κάθε τέσσερις μήνες με κλήρο και δύο μέλη του προσωπικού, οριζόμενα για τέσσερις μήνες από το διευθυντή. Το ένα μέλος του προσωπικού ανήκει στην κοινωνική υπηρεσία.
3. Το πρόγραμμα της επιτροπής δεν πραγματοποιείται, αν ο διευθυντής επικαλεστεί, αιτιολογημένα, λόγους αναφερόμενους στην ασφάλεια και τάξη του καταστήματος.

Άρθρο 47 Εκπαίδευση

1. Η παιδεία των κρατουμένων αποβλέπει στην απόκτηση ή συμπλήρωση πρωτοβάθμιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης. Για το σκοπό αυτόν στα διάφορα καταστήματα λειτουργεί μονοτάξιο δημοτικό σχολείο υπαγόμενο στο Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Επίσης οργανώνονται με τη συνεργασία αρμόδιων φορέων προγράμματα επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαίδευσης.
2. Οι παρεχόμενοι τίτλοι σπουδών είναι ισότιμοι με τους τίτλους των αντίστοιχων σχολών της δημόσιας ή επαγγελματικής εκπαίδευσης και δεν αναγράφεται σε αυτούς το όνομα του καταστήματος.
3. Οι σπουδές με αλληλογραφία γίνονται χωρίς κανέναν περιορισμό.

Άρθρο 48

1. Η πρωτοβάθμια εκπαίδευση των νέων είναι υποχρεωτική. Οι αναλφάβητοι ενήλικοι ενθαρρύνονται να παρακολουθήσουν μαθήματα στοιχειώδους εκπαίδευσης.
2. Όσοι έχουν συμπληρώσει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση, μπο-

ών να συνεχίσουν στη δευτεροβάθμια, με εκπαιδευτικές άδειες.

Άρθρο 52

Άδειες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Επικοινωνία με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον

Άρθρο 49

Σκοπός και μέσα πραγμάτωσης της επικοινωνίας

Η επικοινωνία του κρατούμενου με το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον αποτελεί ζωτική ανάγκη, τόσο για τη διαβίωσή του στο ιτάστημα, όσο και για βαθμιαία ένταξή του στην κοινωνία. Αυτή πραγματοποιείται: 1) με την υποδοχή επισκεπτών, 2) την ανταλλαγή επιστολών, 3) την τηλεφωνική επικοινωνία, 4) τις άδειες και τους θεσμούς ημιελεύθερης διαβίωσης.

Άρθρο 50

Επισκέψεις

1. Σε κάθε κρατούμενο επιτρέπεται να δέχεται τουλάχιστον μια φορά την εβδομάδα επισκέψεις συγγενών μέχρι τετάρτου βαθμού. Ο διευθυντής του καταστήματος μπορεί, ο ίδιος ή μετά από αιτιώδη ή προφορική πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας, να επιπέσει την επίσκεψη και άλλων προσώπων ή συλλόγων που μπορούν να ασκήσουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν. Καταβάλλεται δική προσπάθεια να διατηρούνται οι δεσμοί του κρατούμενου με την οικογένειά του ή να δημιουργούνται θετικές διαπροσωπικές σχέσεις και με άλλα πρόσωπα που βρίσκονται έξω από τα καστήματα κράτησης.

2. Οι επισκέψεις πραγματοποιούνται σε ειδικό κατάλληλο χώρο του καταστήματος στον οποίο υπάρχει οπτικός έλεγχος.

3. Ο αριθμός των επισκέψεων, η διάρκεια και ο τρόπος επικοινωνίας καθώς και κάθε άλλη λεπτομέρεια ρυθμίζονται από τον εσωτερικό κανονισμό και με υπουργικές αποφάσεις.

4. Εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων, μέλη επιστημονικών εταιριών, πολιτιστικών, θρησκευτικών ή άλλων συλλόγων επισκέπτονται κρατούμενους ύστερα από άδεια του διευθυντή ή του Υπουργού Δικαιοσύνης.

5. Σε αλλοδαπούς κρατούμενους γίνονται οι δυνατές διευκολύνσεις για να επικοινωνούν με τους διπλωματικούς ή προξενικούς προσώπους του κράτους στο οποίο ανήκουν, ή με άλλα πρόσωπα οποιαδήποτε κατά τη γνώμη της διεύθυνσης συμβάλλουν στην εξόφληση των ειδικών προβλημάτων που δημιουργούνται από την άτησή τους.

Άρθρο 51

Τηλεφωνική επικοινωνία, τηλεγραφήματα, επιστολές

1. Ο κρατούμενος μπορεί με άδεια του διευθυντή να επικοινωνήσει με τηλέφωνο που βρίσκεται σε ελεγχόμενο χώρο του καταστήματος, μια φορά την εβδομάδα και επιπλέον, αν υπάρχει ανάγκη, με τον συνήγορό του, με συγγενικά του πρόσωπα ή πρόσωπα που ορούν να έχουν ευεργετική επίδραση σε αυτόν.

2. Το περιεχόμενο τηλεγραφημάτων ή επιστολών δεν ελέγχεται. Σε περίπτωση που το επιβάλλουν λόγοι ασφαλείας ή κινδύνου διάπραξης ιδιαίτερως σοβαρών εγκλημάτων ή ανάγκη κριβίωσης τέτοιων εγκλημάτων, μπορεί να ελεγχθεί η αλληλογραφία κρατούμενου μετά από άδεια του δικαστή εκτέλεσης των ανών.

3. Εκείνοι που νομίμως ελέγχουν με οποιοδήποτε τρόπο την επικοινωνία των κρατούμενων, καθώς και όσοι υπηρετούν με οποιαδήποτε ιδιότητα στο καστήμα, αν ανακοινώσουν όσα διαβάζονται σε γνώση τους σε τρίτα πρόσωπα, διώκονται σύμφωνα με το άρθρο 252 του ποινικού κώδικα.

4. Οι κρατούμενοι επικοινωνούν με δική τους δαπάνη, αν όμως έχουν τα μέσα, η δαπάνη αυτή καλύπτεται από τη διεύθυνση οποιαδήποτε παρέχει χαρτί αλληλογραφίας και φακέλους χωρίς κανέ-διακριτικό σημείο.

1. Οι κρατούμενοι μπορούν να λάβουν άδεια απουσίας από τα καστήματα κράτησης υπό τις προϋποθέσεις και κατά τη διαδικασία που ορίζεται στις επόμενες διατάξεις.

2. Οι άδειες διακρίνονται σε τακτικές, έκτακτες και εκπαιδευτικές.

3. Οι τακτικές άδειες αποσκοπούν στην ανθρωπιστικότερη έκταση των ποινών και στην προετοιμασία της ομαλής επανένταξης του κρατούμενου στην κοινωνία μετά την απόλυσή του.

4. Οι έκτακτες άδειες αποσκοπούν στην αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών του κρατούμενου και ρυθμίζονται στο άρθρο 558 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

5. Οι εκπαιδευτικές άδειες αποσκοπούν στην απόκτηση ή συμπλήρωση γνώσεων στους τομείς της πρωτοβάθμιας, δευτεροβάθμιας, τεχνικής, επαγγελματικής ή και ανώτατης εκπαίδευσης.

6. Προϋπόθεση χορήγησης. 6 (Άρθρο 10 παρ. 2 Ν 2299/90)

Άρθρο 53

Προϋποθέσεις αδειών

1. Οι τακτικές άδειες χορηγούνται, εφ' όσον:

α) ο κατάδικος έχει εκτίσει πραγματικά το ένα τρίτο της ποινής του και η κράτηση έχει διαρκέσει τουλάχιστον έξι μήνες και, σε περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειρξη, δεκαπέντε έτη. Στην περίπτωση ποινικού σφραγισμού, ο ανήλικος πρέπει να έχει εκτίσει το ήμισυ τουλάχιστον του κατώτατου ορίου. Σε περίπτωση μέτρων ασφαλείας δεν εφαρμόζονται οι παραπάνω διατάξεις.

β) Δεν εκκρεμεί σε βάρος του καταδίκου άλλη ποινική διαδικασία.

2. Η τακτική άδεια χορηγείται κατά την ανέλεγκτη κρίση του αρμόδιου οργάνου, το οποίο για τη χορήγησή της εκτιμά αν υπάρχει κίνδυνος να δραπετεύσει ο κατάδικος ή να τελέσει κατά τη διάρκεια της νέα εγκλήματα. Για τη χορήγηση της άδειας λαμβάνονται επίσης υπόψη ιδίως:

α) το είδος και βαρύτητα της πράξης που έχει τελέσει ο κατάδικος, β) η υποτροπή ή η καθ' έξη τέλεση εγκλημάτων, γ) η προσωπικότητά του, το παρελθόν του και η διαγωγή του, μετά την τέλεση της πράξης και κατά τη διάρκεια της κράτησης, δ) η ατομική, οικογενειακή, επαγγελματική και κοινωνική του κατάσταση, ε) ο σκοπός για τον οποίο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί η άδεια.

Άρθρο 54

Τρόπος χορήγησης αδειών

1. Η τακτική άδεια απουσίας διαρκεί από είκοσι τέσσερις ώρες έως πέντε ημέρες, στις οποίες συνυπολογίζονται και οι Κυριακές και αργίες. Η συνολική διάρκεια των αδειών ενός καταδίκου δεν επιτρέπεται να υπερβαίνει τις είκοσι ημέρες το έτος.

2. Ανάμεσα σε δύο άδειες πρέπει να μεσολαβήσουν τρεις μήνες τουλάχιστον.

3. Ο χρόνος της άδειας θεωρείται τμήμα του χρόνου της ποινής.

4. Στον κατάδικο στον οποίο χορηγείται άδεια μπορούν να επιβληθούν ορισμένες υποχρεώσεις σχετικά με τον τρόπο διαβίωσής του κατά το διάστημα της άδειάς του, ιδίως ως προς τον τόπο της διαμονής του.

5. Ο κατάδικος που βρίσκεται σε άδεια υποχρεούται να παρουσιαστεί χωρίς καθυστέρηση στο αστυνομικό τμήμα του τόπου διαμονής του.

6. Στους ανήλικους χορηγείται άδεια μόνο εφ' όσον αυτοί, κατά την έξοδό τους από το καστήμα και κατά την επιστροφή τους σε αυτό, συνοδεύονται από το γονέα τους ή από αυτόν που ασκεί την επιμέλειά τους ή από το πλησιέστερο συγγενικό τους πρόσωπο.

7. Οι δαπάνες μετάβασης και επιστροφής του καταδίκου που έχει λάβει άδεια βαρύνουν τον ίδιο. Πριν από τη χρήση της άδειας ο κατάδικος πρέπει να αποδείξει ότι διαθέτει τα μέσα για τη δια-

βίωσή του κατά τη διάρκεια της απουσίας του από το κατάστημα κράτησης. Ο κρατούμενος που αδυνατεί να καταβάλει τη δαπάνη του ταξιδιού, ταξιδεύει δωρεάν με δημόσια μεταφορικά μέσα, βάσει σχετικού εγγράφου του διευθυντή του καταστήματος.

Άρθρο 55

1. Αρμόδια για τη χορήγηση της πρώτης άδειας είναι επιτροπή που αποτελείται από: α) το δικαστή εκτέλεσης ποινών με πενταετή τουλάχιστον προϋπηρεσία, β) το διευθυντή του καταστήματος όπου κρατείται ο κατάδικος ή το νόμιμο αναπληρωτή του και γ) έναν κοινωνικό λειτουργό ο οποίος και εισηγείται στην επιτροπή.

2. Η επιτροπή, προκειμένου να αποφασίσει για τη χορήγηση άδειας λαμβάνει υπόψη της τις σχετικές υποδείξεις του Επιστημονικού Συμβουλίου κατά το άρθρο 16 παράγραφος 1 και καλεί σε ακρόαση τον κρατούμενο και οποιοδήποτε άλλο πρόσωπο κρίνεται απαραίτητο.

3. Τις επόμενες τακτικές άδειες χορηγεί ο διευθυντής του καταστήματος με εισήγηση του κοινωνικού λειτουργού. Αν όμως νεότερες περιστάσεις καθώς και η μη τήρηση των όρων της άδειας που χορηγήθηκε προηγουμένως δικαιολογούν την άρνηση νέας άδειας, ο διευθυντής εισάγει την υπόθεση στην παραπάνω επιτροπή.

Άρθρο 56

Εκπαιδευτικές άδειες

1. Η εκπαιδευτική άδεια χορηγείται, εφ' όσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 53 παράγραφος 2.

2. Για τη χορήγηση των αδειών αυτών τηρείται η διαδικασία του άρθρου 55.

3. Κατά το χρόνο της εκπαιδευτικής άδειας ο κρατούμενος διαμένει στο κατάστημα κράτησης.

4. Στην απόφαση που χορηγεί την εκπαιδευτική άδεια ορίζονται ιδιαίτερα: α) οι ημέρες και οι ώρες απουσίας του καταδίκου και β) το εκπαιδευτικό ίδρυμα στο οποίο θα φοιτήσει ο κρατούμενος.

5. Η εκπαιδευτική άδεια διάρκειας ανακαλείται με απόφαση της επιτροπής, ύστερα από εισήγηση του διευθυντή και του κοινωνικού λειτουργού, αν διαπιστωθεί ότι: α) η φοίτηση του κρατούμενου ολοκληρώθηκε, β) ο κρατούμενος κάνει κακή χρήση της άδειας, γ) η συνέχιση της άδειας δημιουργεί τους κινδύνους που αναφέρονται στο άρθρο 53 παρ.2 και δ) ο κρατούμενος δείχνει κακή διαγωγή στο κατάστημα κράτησης.

6. Κρατούμενοι που κάνουν χρήση εκπαιδευτικής άδειας επιδοτούνται κατά τη διάρκειά της από τα Κεφάλαια Εργασίας Κρατούμενων (Κ.Ε.Κ.). Το ύψος της επιδότησης καθορίζεται, σε κάθε περίπτωση, με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΩΟ

Εναλλακτική έκτιση της στερητικής της ελευθερίας ποινής Απόλυση υπό όρο του καταδίκου

Άρθρο 57

Ημιελεύθερη διαβίωση σε κατάστημα κράτησης για λόγους απασχόλησης

1. Σε κατάδικο ο οποίος το επιθυμεί και είναι σε θέση να ασκήσει κάποιο επάγγελμα ή για τον οποίο έχει εξευρεθεί εργασία έξω από το κατάστημα, σε κρατικό ή ιδιωτικό φορέα, εφ' όσον συντρέχουν οι προϋποθέσεις του άρθρου 53 παράγραφοι 1 και 2, χορηγείται από την επιτροπή του άρθρου 55 άδεια για ημιελεύθερη διαβίωση.

2. Στην απόφαση που καθορίζει την ημιελεύθερη διαβίωση ορίζονται, μεταξύ των άλλων, και: α) οι ημέρες και ώρες απασχόλησης του καταδίκου, β) το είδος εργασίας, γ) ο τρόπος πληρωμής,

δ) η ασφάλιση από εργατικό ατύχημα και ε) οι υπεύθυνοι του ταστήματος κράτησης και του εργασιακού χώρου, οι οποίοι νεργάζονται για την προσαρμογή του.

3. Για τους καταδίκους που τελούν σε ημιελεύθερη διαβίωση και εργάζονται στους παραπάνω φορείς δεν ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών εργασίας.

4. Η ημιελεύθερη διαβίωση για λόγους απασχόλησης αναλείπεται από την επιτροπή του άρθρου 55, αν ο κατάδικος: α) επιδεικνύει κακή διαγωγή στο χώρο της εργασίας του ή της κτήσής του ή β) παραβεί έστω και έναν από τους όρους ή τις υποχρεώσεις που του έχουν επιβληθεί.

Άρθρο 58

Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης

1. Ιδρύονται, σε ξεχωριστά κτίρια, Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης Καταδίκων (Κ.Η.Δ.Κ.) στα οποία η έκτιση της ποινής γίνεται σε καθεστώς περιορισμένης και ελεγχόμενης ελευθερίας.

2. Σκοπός των Κ.Η.Δ.Κ. είναι η σταδιακή ένταξη των καταδίκων σε καθεστώς πλήρους ελευθερίας. Τα κέντρα αυτά στελεχώνονται από ειδικευμένο προσωπικό.

3. Μέσα σε τρία έτη από την έναρξη της ισχύος του Κώδικα αυτού με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από προταση του Υπουργού Δικαιοσύνης, εκδίδονται οι κανονισμοί λειτουργίας των θεσμών ημιελεύθερης διαβίωσης που προβλέπονται στα άρθρα 57 και επόμενα.

Άρθρο 59

Εισαγωγή σε Κέντρα Ημιελεύθερης Διαβίωσης

1. Σε κατάδικο που έχει εκτίσει το ήμισυ της στερητικής της ελευθερίας ποινής ή, στην περίπτωση καταδίκης σε ισόβια κάθειξη, δεκαπέντε έτη και ο οποίος έχει εξασφαλίσει εργασία, είναι δυνατό να του χορηγηθεί άδεια να διαμείνει σε Κέντρο Ημιελεύθερης Διαβίωσης.

2. Η άδεια χορηγείται από την επιτροπή του άρθρου 55, η οποία διερευνά, ανάμεσα σε άλλα, την κατάσταση της υγείας του καταδίκου, την ικανότητα και το ενδιαφέρον του για εργασία, τη έληξη του για ενεργό συνεργασία με το προσωπικό του Κ.Η.Δ. και για την πιστή τήρηση του εσωτερικού κανονισμού, όπως επίσης τον ατομικό, οικογενειακό, επαγγελματικό και κοινωνικό του βίο γενικά, εν όψει της διαβίωσής του σε καθεστώς ημιελευθερίας.

3. Άδεια διαμονής σε Κ.Η.Δ.Κ. είναι δυνατό να χορηγηθεί, ύστερα από αίτηση του καταδίκου και το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, και όταν έχει απορριφθεί αίτηση υπό όρο απόλυσης, εφ' όσον ο κατάδικος κρίνεται κατάλληλος για καθεστώς ημιελεύθερης διαβίωσης. Για το σκοπό αυτόν η επιτροπή του άρθρου 55 παρέχει στο δικαστήριο κάθε χρήσιμο στοιχείο.

Άρθρο 60

Ανάκληση ημιελεύθερης διαβίωσης

1. Η ημιελεύθερη διαβίωση ανακαλείται από την επιτροπή του άρθρου 55 ύστερα από εισήγηση ομάδας του ειδικευμένου προσωπικού του Κ.Η.Δ.Κ. που παρακολουθεί την εξέλιξη του καταδίκου. Η ανάκληση είναι αιτιολογημένη και επιβάλλεται ο περίπτωση ουσιαδους παράβασης των όρων της ημιελεύθερης διαβίωσης από τον κατάδικο και ιδίως σε περιπτώσεις: α) αδυναμίας προσαρμογής του στο κοινωνικό περιβάλλον, β) αδιαφορία του για εργασία, γ) έλλειψη συνεργασίας με το προσωπικό του Κ.Η.Δ.Κ., δ) παραβίασης των όρων του εσωτερικού κανονισμού του Κ.Η.Δ.Κ..

2. Κατάδικος του οποίου η παραμονή σε Κ.Η.Δ.Κ. έχει ανακληθεί μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών.

3. Μετά την ανάκληση ο κατάδικος επιστρέφει στο κατάστημα από το οποίο προήλθε.

Ανακτήθηκε από την ιστοσελίδα 31/12/96

Άρθρο 61

Τμηματική έκτιση της ποινής και εργασία σε κοινωνικούς φορείς

1. Κατάδικοι οι οποίοι έχουν καταδικαστεί σε ποινή στερητικής της ελευθερίας μέχρι δεκαοκτώ μηνών, η οποία έχει μετατραπεί σε χρηματική, μπορούν, με αίτησή τους, προς το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, να επιλέξουν αντί της μετατροπής την τμηματική έκτιση της ποινής ή την εργασία σε κοινωφελείς φορείς.

2. Η τμηματική έκτιση της ποινής γίνεται κατά τις ημέρες του τέλους της εβδομάδας ή κατά τις ημέρες αργιών, εφ' όσον ο κατάδικος εργάζεται ή σπουδάζει. Οι ημέρες της εβδομάδας κατά τις οποίες ο κατάδικος διαβιώνει με την οικογένειά του και εργάζεται ή σπουδάζει θεωρούνται ως ημέρες έκτισης της ποινής.

3. Η κατά την παράγραφο 1 εργασία πραγματοποιείται σε κρατικά ιδρύματα ή σε ιδρύματα της τοπικής αυτοδιοίκησης ή σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Για την εργασία αυτή δεν παρέχεται αμοιβή και δεν ισχύει ο ευεργετικός υπολογισμός των ημερών της.

4. Το Επιστημονικό Συμβούλιο, ύστερα από ακρόαση του καταδίκου, εξετάζει τη συγκεκριμένη περίπτωση και εισηγείται στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, το οποίο αποφασίζει για την τμηματική έκτιση της ποινής ή για την εργασία σε κοινωφελείς σκοπούς, καθώς και για τους όρους και τη διάρκειά τους.

5. Η απόφαση για τμηματική έκτιση της ποινής ή για εργασία σε κοινωφελείς φορείς ανακαλείται από το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών στην περίπτωση που ο κατάδικος κατά τη διάρκεια της έκτισης της ποινής του διαπράξει κακούργημα ή πλημμέλημα, τιμωρούμενο με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών, ή δε συμμορφώνεται με τους όρους της δικαστικής απόφασης.

6. Σε περίπτωση καταδίκης σε φυλάκιση μέχρι δεκαοκτώ μηνών, η οποία δεν μετατράπηκε σε χρηματική, το δικαστήριο μπορεί αν συναινεί ο κρατούμενος ή το ζητήσει ο ίδιος οποτεδήποτε να επιβάλει την τμηματική έκτιση της ποινής, σύμφωνα με την παράγραφο 2, αν κρίνει ότι το μέτρο αυτό συντείνει στην κοινωνική ένταξη του καταδίκου και στην αποτροπή του από την τέλεση άλλων εγκλημάτων.

Άρθρο 62

Απόλυση υπό όρο

1. Έναν τουλάχιστο μήνα πριν από τη συμπλήρωση του χρόνου που απαιτείται για τη χορήγηση της απόλυσης υπό όρο ο διευθυντής του καταστήματος υποβάλλει στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών φάκελο που περιέχει:

α) εμπεριστατωμένη έκθεση για την προσωπικότητα του καταδίκου, η οποία συντάσσεται με αιτιολογημένη εισήγηση των μελών του Επιστημονικού Συμβουλίου, β) αντίγραφο της καταδικαστικής απόφασης, γ) αντίγραφο του Ποινικού Μητρώου, δ) ατομικό δελτίο του καταδίκου.

2. Η έκθεση της παραπάνω παραγράφου περιέχει:

α) ειδική αξιολόγηση της εν γένει συμπεριφοράς του καταδίκου, κατά το διάστημα της κράτησής του, με κριτήρια τη σκοπιμότητα και τη δυνατότητα επιστροφής του στον ελεύθερο βίο. Ειδικά για την αξιολόγηση αυτή δεν είναι δεσμευτικές ενδεχόμενες πειθαρχικές κυρώσεις, β) συγκεκριμένες προτάσεις για την παροχή ή μη της απόλυσης υπό όρο, γ) σε περίπτωση ευνοϊκής πρότασης τους καταλληλότερους από τους όρους, του άρθρου 106 παράγραφος 2 του Π.Κ..

3. Προκειμένου το δικαστήριο να διαμορφώσει πληρέστερη εικόνα της προσωπικότητας του κρατουμένου και των δυνατοτήτων του για την επιστροφή του στον ελεύθερο κοινωνικό βίο, καλεί τον κατάδικο που παρίσταται υποχρεωτικά ο ίδιος ή και με τον συνήγορό του για την υποστήριξη της αίτησής του.

4. Σε περίπτωση που δεν χορηγείται απόλυση υπό όρο, ο κατάδικος έχει δικαίωμα, ύστερα από την πάροδο ενός μηνός, να ζητήσει από το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών να επανεξετάσει την περίπτωση του.

5. Το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών χορηγεί την υπό όρο από-

λυση σύμφωνα με τις διατάξεις του Π.Κ. εκτός αν, με ειδικά αιτιολογημένη απόφαση, κρίνει ότι επιβάλλεται η συνέχιση του υπολοίπου της ποινής. Οι διατάξεις της υπό όρον απόλυσης εφαρμόζονται στις περιπτώσεις εισαγωγής στα Κ.Η.Δ.Κ., τμηματικής εκτέλεσης της ποινής και παροχής εργασίας για την κοινότητα.

Άρθρο 63

Απόλυση κρατουμένου

1. Η απόλυση του κρατουμένου από το κατάντημα διατάσσεται από το διευθυντή και ενεργείται τις εργάσιμες ημέρες. Αν η ημέρα λήξης της ποινής είναι εξαιρετική τότε η απόλυση ενεργείται την προηγούμενη.

2. Η διεύθυνση του καταστήματος ειδοποιεί εγγράφως πριν από την απόλυση τις αρμόδιες δικαστικές και αστυνομικές αρχές καθώς και το Κέντρο προστασίας αποφυλακισζομένων.

3. Αν ο κρατούμενος νοσεί σοβαρά μπορεί να ανασταλεί η απόλυσή του μετά από αίτηση του ίδιου και γνώμη του ιατρού του καταστήματος εφ' όσον είναι αδύνατη η μεταφορά του σε δημόσιο νοσοκομείο.

4. Με απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης καθορίζεται η διαδικασία απόλυσης καθώς και οι υποχρεώσεις του καταστήματος και του απολυομένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Εργασία κρατουμένων

Άρθρο 64

Καθορισμός εργασίας

1. Η εργασία δεν έχει τιμωρητικό χαρακτήρα αλλά αποσκοπεί στη διατήρηση ή επαύξηση των ικανοτήτων των κρατουμένων για την κοινωνική τους επανένταξη.

2. Απαγορεύεται η ανάθεση στους κρατουμένους εργασιών, ιδιαίτερα επικίνδυνων ή ανθυγιεινών. Η εργασία πρέπει να είναι παραγωγική, να συντελεί στην επαγγελματική εκπαίδευση των κρατουμένων και να μην έχει καταπιεστικό χαρακτήρα.

3. Οι κατάδικοι οφείλουν να εκτελούν εργασία σύμφωνα με τις ανάγκες εκπαίδευσής τους και τα οριζόμενα στο άρθρο 65 παράγραφος 3.

Άρθρο 65

Οργάνωση εργασίας

1. Οι κρατούμενοι συμμετέχουν στην επιλογή του είδους της εργασίας που θα εκτελέσουν, μέσα στα πλαίσια του κατάλληλου επαγγελματικού προσανατολισμού, των αναγκών και των δυνατοτήτων του καταστήματος, καθώς και των κανόνων πειθαρχίας.

2. Στα καταστήματα κράτησης κάθε κατηγορίας οργανώνονται, σύμφωνα με τον ειδικότερο σκοπό της κράτησης, κλάδοι εργασίας οι οποίοι πρέπει να είναι ανάλογοι με εκείνους που ισχύουν έξω από το κατάντημα, ώστε να προετοιμάζουν τους κρατουμένους για τις συνθήκες της ελεύθερης εργασίας.

3. Για την εφαρμογή του άρθρου 64 και της παραγράφου 1 του παρόντος άρθρου λειτουργεί, σε κάθε κατάντημα κράτησης, τριμελής επιτροπή καθορισμού εργασίας κρατουμένων, που απαρτίζεται από μέλη του επιστημονικού συμβουλίου, την οποία ορίζει ο Υπουργός Δικαιοσύνης.

4. Η παραπάνω επιτροπή, με τη συνεργασία του κρατουμένου, διερευνά με τις κατάλληλες επιστημονικές μεθόδους τις κλίσεις και δεξιότητές του, τον διαφωτίζει σχετικά με την υπεύθυνη ανάληψη εργασίας, επιλέγει το είδος και τη φύση της εργασίας που θα του ανατεθεί, τον τοποθετεί στην επιλεγμένη εργασία και τέλος παρακολουθεί την περαιτέρω εξέλιξή του.

5. Σε περίπτωση τοποθέτησης σε ανθυγιεινή εργασία ή μείωσης της αμοιβής χωρίς νόμιμη αιτία, οι κρατούμενοι έχουν δικαίωμα προσφυγής στο Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών. Επίσης

Handwritten notes: *Κατάδικος*, *Μιχαήλ*, *31-12-2000*

Handwritten notes: *31/12/00*, *Ανεπίτευξη στόχου*

Handwritten note: *Ανεπίτευξη στόχου*

δικαίωμα προσφυγής έχουν για τους πιο πάνω λόγους και οι κρατούμενοι σε Κ.Η.Δ.Κ..

Άρθρο 66
Εξατομίκευση εργασίας

1. Οι κατάδικοι που κρίνονται κατάλληλοι για εργασία οφείλουν να την εκτελούν. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν να ζητήσουν εργασία σύμφωνα με τους όρους του παραπάνω άρθρου.

2. Κρατούμενοι ανάπηροι, ασθενικοί, ηλικίας ανώτερης των εξήντα πέντε ετών, γυναίκες έγκυες, λεχώνες ή θηλάζουσες, μπορούν να απασχολούνται σε εργασίες που προσιδιάζουν στις ατομικές τους ιδιότητες ή περιστάσεις ύστερα από απόφαση της επιτροπής της παρ. 3 του άρθρου 65 και αφού προηγηθεί σχετική εισήγηση του ιατρού του καταστήματος κράτησης.

3. Οι κρατούμενοι κατάδικοι εργάζονται σε κοινό χώρο. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν να απασχολούνται και σε ατομικό κελί, σε εργασία της επιλογής τους, μέσα στα όρια της ασφάλειας και πειθαρχίας του καταστήματος.

4. Στο ατομικό τους κελί μπορούν να εργάζονται και κρατούμενοι με ιδιαίτερη κλίση στα γράμματα ή στις τέχνες.

Άρθρο 67
Τόπος εργασίας

1. Η εργασία των κρατουμένων εκτελείται στο εσωτερικό του καταστήματος ή έξω από αυτό ή σε κέντρα ημιελεύθερης διαβίωσης σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα αυτού και τους κανονισμούς.

Άρθρο 68
Τρόποι εκτέλεσης εργασίας μέσα στο κατάστημα

1. Η εργασία που εκτελείται μέσα στο κατάστημα κράτησης ακολουθεί τις σύγχρονες μεθόδους και προδιαγραφές. Είναι κυρίως βιοτεχνική και εκτελείται σε κάθε είδους εργαστήρια, ανάλογα με τις δυνατότητες του καταστήματος, τον αριθμό και τις ικανότητες των κρατουμένων.

2. Για διάστημα μέχρι τρεις μήνες κάθε έτος μπορεί να ανατεθεί στον κρατούμενο να εκτελέσει βοηθητική εργασία στο κατάστημα, όπως καθαριότητας, μαγειρίου, πλυντηρίου, καθαρισμού ή μεταφοράς τροφίμων ή άλλων ειδών και αντικειμένων και, εφόσον συμφωνεί, για μεγαλύτερη περίοδο.

Άρθρο 69
Τρόποι εκτέλεσης της εργασίας σε αγροτικά καταστήματα

1. Η εργασία στην ύπαιθρο εκτελείται σε αγροτικά καταστήματα κράτησης.

2. Οι κρατούμενοι στα παραπάνω καταστήματα εκτελούν εργασίες αγροτικής καλλιέργειας, εγγείου βελτίωσης, ζωοκομίας, πτηνοτροφίας, ιχθυοτροφίας, κηπευτικής, ανθοκομίας, ή συμμετέχουν σε βιομηχανικά ή βιοτεχνικά προγράμματα. Οι παραπάνω εργασίες εκτελούνται και σε συνεργασία με τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και τους οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης της περιοχής του καταστήματος.

Άρθρο 70
Επιλογή των εργαζομένων σε αγροτικά καταστήματα

1. Επιτροπή που απαρτίζεται από το διευθυντή, ιατρό και γεωπόνο του καταστήματος εκτιμά τη σωματική και ψυχική κατάσταση και ιδιαίτερα την τυχόν επαγγελματική αγροτική ιδιότητα του κρατουμένου, καθώς και τη δυνατότητα προσαρμογής σε ορισμένο είδος εργασίας από αυτές που οργανώνονται στα αγροτικά καταστήματα κράτησης και προσδιορίζει την κατάλληλη εργασία.

2. Κρατούμενοι που εργάζονται στην ύπαιθρο μπορούν να πα-

ραμένουν στον τόπο εργασίας και να διανυκτερεύουν σε αυτά ύστερα από απόφαση του διευθυντή, αν τούτο είναι αναγκαία διανυκτέρευση δεν πρέπει να είναι επιβλαβής για την υγεία κρατουμένων ούτε και να δημιουργεί κίνδυνο απόδρασης.

Άρθρο 71
Συστήματα εκτέλεσης εργασίας

1. Η εργασία των κρατουμένων οργανώνεται από το κράτος και εκτελείται σε βιομηχανικές, αγροτοβιομηχανικές, βιοτεχνικές ή αγροτικές μονάδες. Η διεύθυνση του καταστήματος συνεργάζεται για το σκοπό αυτό με τους φορείς της τοπικής αυτοδιοίκησης, τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού, τους αγροτικούς συνεταιρισμούς και άλλους παρεμφερείς κοινωνικούς φορείς.

Συνεργάζεται επίσης με τις διευθύνσεις των λοιπών κρατών για την τοποθέτηση των κρατουμένων εργασία.

2. Κατ' εξαίρεση, οι κρατούμενοι μπορούν να εργάζονται σε διωτικές επιχειρήσεις κάθε είδους, εποπτευόμενοι από τη διεύθυνση του καταστήματος κράτησης.

3. Η εργασία του κρατουμένου για δικό του λογαριασμό ύστερα από παραγγελία ιδιώτη μπορεί να επιτραπεί από την επιτροπή καθορισμού εργασίας κρατουμένων, όταν υπάρχει δυνατότητα τέτοιας εργασίας στο κατάστημα και εφόσον δεν παροτρύνονται οι όροι κράτησης, πειθαρχίας και ασφάλειας.

4. Οι υπόδικοι και οι κρατούμενοι για χρέη μπορούν, εφόσον το επιθυμούν, να εργάζονται με τις ίδιες προϋποθέσεις.

Άρθρο 72
Ωράριο. Μέτρα ασφαλείας

1. Το ωράριο ημερήσιας ή εβδομαδιαίας εργασίας των κρατουμένων ρυθμίζεται από τους νόμους και τους κανονισμούς που ισχύουν για τους εργαζόμενους, χωρίς να παραβλέπεται επαγγελματική ή τεχνική τους εκπαίδευση.

2. Οι κρατούμενες μητέρες που ανατρέφουν τα παιδιά τους στο κατάστημα και οι έγκυες, όταν εργάζονται, απολαμβάνουν όλα τα πλεονεκτήματα που προβλέπονται από τη νομοθεσία που ισχύει και για τις ελεύθερες εργαζόμενες γυναίκες γενικά.

Άρθρο 73
Έλεγχος εργασίας και ασφάλιση

1. Οι όροι εργασίας των κρατουμένων, η ασφάλισή τους σε εργατικά ατυχήματα και οι επαγγελματικές ασθένειες ρυθμίζονται από τη νομοθεσία που ισχύει για τους εργαζόμενους γενικά. Η τήρηση εφαρμογής των πιο πάνω διατάξεων ελέγχεται από αρμόδια όργανα του Υπουργείου Εργασίας.

2. Εργαλεία, διάφορες συσκευές ή άλλα αντικείμενα που χρησιμοποιούνται από τους κρατουμένους στη διάρκεια της εργασίας και κρίνονται επικίνδυνα καταμετρούνται και ασφαλιζονται κάθε μέρα, μετά το τέλος της εργασίας.

3. Οι κρατούμενοι που εργάζονται υπέχουν πειθαρχική, αστική και ποινική ευθύνη για την καταστροφή ή βλάβη των μηχανημάτων, συσκευών, εργαλείων, πρώτων υλών ή άλλων αντικειμένων που η διοίκηση του καταστήματος τους έχει εμπιστευθεί, σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου και του κανονισμού.

Άρθρο 74
Αμοιβή εργασίας κρατουμένων

1. Η εργασία των κρατουμένων, είτε παρέχεται στο κράτος σε νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, είτε σε ιδιώτες, αμείβεται σύμφωνα με τις διατάξεις της εργατικής νομοθεσίας που ισχύει για τους εργαζόμενους γενικά.

Εάν η εργασία αυτή έχει χαρακτήρα κυρίως εκπαιδευτικό, η αμοιβή που παρέχεται μειώνεται σύμφωνα με τα οριζόμενα στις

ανονισμό του καταστήματος.

2. Το ένα τρίτο της αμοιβής των κρατουμένων αποδίδεται στο κράτος ως συμμετοχή τους στις δαπάνες διαβίωσής τους στο κατάστημα. Το ποσό αυτό κατατίθεται στο λογαριασμό «Κεφάλαια Εργασίας Κρατουμένων» (Κ.Ε.Κ.).

3. Από τις εισπράξεις των κρατουμένων που εργάζονται για διό τους λογαριασμό, παρακρατείται ποσοστό που ορίζεται από τον Υπουργό Δικαιοσύνης, όχι ανώτερο του 20% και κατατίθεται τα Κ.Ε.Κ..

4. Το είδος της παρεχόμενης εργασίας, η διάρκεια, η απόδοση και η αμοιβή της αναγράφονται σε ειδικό δελτίο του κρατουμένου, θεωρούνται κάθε μήνα και καταχωρούνται στον ατομικό του φάκελο.

Άρθρο 75

Τακτοποίηση της αμοιβής

Η διοίκηση του καταστήματος στο τέλος κάθε μήνα τακτοποιεί την αμοιβή του κρατουμένου, ανάλογα με τα ποσοστά που κατατίθενται κατά τις διατάξεις του νόμου αυτού στους οικείους λογαριασμούς.

Άρθρο 76

Ατομικός λογαριασμός και διάθεση της αμοιβής

1. Ο ατομικός λογαριασμός σχηματίζεται από τα χρήματα που φέρει μαζί του ο κρατούμενος, κατά την εισαγωγή του στο κατάστημα, από εμπόσματα σ' αυτόν συγγενών του ή τρίτων στη διάρκεια της κράτησής του και από το προϊόν εργασίας του.

2. Από τα χρήματα αυτά ποσοστό 75% κατατίθεται σε έντοκο λογαριασμό ταμειευτηρίου και το υπόλοιπο 25% αποτελεί τρεχούμενο λογαριασμό για την αντιμετώπιση των αναγκών του κρατουμένου και κατατίθεται στο λογιστήριο του καταστήματος.

3. Το ποσοστό 75% διατίθεται κατ' αρχήν για την εξόφληση χρεών του κρατουμένου στην πολιτεία για αποζημίωση του θύματος της οικογένειάς του και για την κάλυψη ατομικών ή οικογενειακών αναγκών.

4. Σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης, ύστερα από γραπτή έγκριση του διευθυντή του καταστήματος, μπορεί ο κρατούμενος να αναλάβει μέρος ή και όλο το ποσό που βρίσκεται στον έντοκο λογαριασμό ταμειευτηρίου.

5. Ο κρατούμενος δεν μπορεί ούτε με πράξη εν ζωή ούτε με διάθεση τελευταίας βούλησης να διαθέσει οποιοδήποτε ποσό από τον λογαριασμό του υπέρ τρίτου (κρατουμένου), εκτός αν ο τελευταίος είναι ανιών, κατιών, σύζυγος ή αδελφός του.

6. Το ποσό του κατά την παράγραφο 2 τρεχούμενου λογαριασμού είναι ακατάσχετο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ

Μεταγωγή κρατουμένων

Άρθρο 77

Διαδικασία μεταγωγής

1. Η μεταγωγή κρατουμένου παραγγέλλεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ύστερα από πρόταση του διευθυντή του καταστήματος και γνώμη του Δικαστή Εκτέλεσης Ποινών.

2. Σε κατεπείγουσα περίπτωση, για λόγους τάξης, η μεταγωγή παραγγέλλεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης ύστερα από πρόταση του διευθυντή.

3. Ο διευθυντής αγροτικού καταστήματος κράτησης ή Κ.Η.Δ.Κ., σε περίπτωση που υπάρχει κίνδυνος διασάλευσης της τάξης από κρατούμενο, μπορεί να διατάξει τη μεταγωγή του στο πλησιέστερο Β' τύπου, κατάστημα κράτησης. Το γεγονός αυτό αναφέρεται μέσω στο Δικαστή Εκτέλεσης Ποινών και στο Υπουργείο Δικαιο-

σύνης, το οποίο και εγκρίνει τελικά τη μεταγωγή.

4. Η μεταγωγή γίνεται πάντοτε με δαπάνη του δημοσίου.

Άρθρο 78

Προσαγωγή σε δημόσια αρχή

Η μεταγωγή κρατουμένου μπορεί να διαταχθεί και από τον εισαγγελέα εφετών για διευκόλυνση του έργου της ανάκρισης ή για να εμφανιστεί σε δικαστήριο ή σε δημόσια αρχή. Ο ίδιος εισαγγελέας φροντίζει για την ταχεία επαναμεταγωγή του.

Άρθρο 79

Προϋποθέσεις μεταγωγής

1. Η μεταγωγή κρατουμένου γίνεται ύστερα από αίτησή του, για λόγους προσωπικούς, οικογενειακούς, υγείας, εκπαιδευτικούς, για τοποθέτηση σε εργασία ή με πρόταση του διευθυντή, για τους πιο πάνω λόγους, καθώς και για λόγους τάξης ή έλλειψης χώρου στο κατάστημα κράτησης.

2. Η αίτηση του κρατουμένου καθώς και η πρόταση του διευθυντή συνοδεύεται από αντίστοιχη εισήγηση της κοινωνικής υπηρεσίας. Όταν η μεταγωγή ζητείται για λόγους εκπαιδευτικούς ή εργασίας, η πρόταση γίνεται από την αρμόδια για την τοποθέτηση σε εργασία επιτροπή.

Άρθρο 80

Εκτέλεση μεταγωγής

1. Η μεταγωγή γίνεται κατά τρόπο που να εξασφαλίζει την ομαλή μετακίνηση και συγχρόνως να μη θίγει την αξιοπρέπεια του κρατουμένου. Οι χειροπέδες χρησιμοποιούνται όπου κρίνονται αναγκαίες. Ο κρατούμενος οφείλει να υπακούει στα ενταλαμμένα για τη μεταγωγή του όργανα και να μη δυσχεραίνει το έργο τους.

2. Η μεταγωγή κρατουμένης γίνεται πάντοτε με τη συνοδεία γυναικας αστυνομικού. Οι ανήλικοι κάτω των δεκαεπτά ετών συνοδεύονται από αστυνομικά όργανα του ίδιου φύλου ειδικά εκπαιδευμένα για τη μεταχείρισή τους. Οι κληρικοί και μοναχοί που φέρουν σχήμα μεταγονται χωριστά.

3. Η μεταγωγή κρατουμένου μπορεί να αναβληθεί, εάν ο ιατρός βεβαιώσει σοβαρό κίνδυνο της υγείας του και μέχρις ότου αυτή βελτιωθεί. Βεβαίωση του ιατρού χρειάζεται και για τη μεταγωγή κρατουμένης σε κατάσταση εγκυμοσύνης ή μητέρας νηπίου το οποίο ανατρέφει. Την αναβολή της μεταγωγής για οποιοδήποτε από τους παραπάνω λόγους αναφέρει ο διευθυντής αμέσως στην αρχή που παρήγγειλε τη μεταγωγή.

Άρθρο 81

Μεταγωγή για λόγους υγείας

1. Ασθενείς κρατούμενοι μεταγονται στα θεραπευτικά καταστήματα του άρθρου 20 σύμφωνα με τις παρακάτω διατάξεις.

2. Η μεταγωγή ασθενούς κρατουμένου παραγγέλλεται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης, με πρόταση του διευθυντή του καταστήματος η οποία συνοδεύεται από έκθεση του ιατρού και μετά από γνώμη του εισαγγελέα εφετών.

3. Σε έκτακτες περιπτώσεις ο διευθυντής παραγγέλλει τη μεταγωγή κρατουμένου σε θεραπευτικό κατάστημα ύστερα από έγγραφη και εμπειριστατωμένη γνώμη του ιατρού. Εάν η εξέταση από ιατρό δεν είναι δυνατή, η μεταγωγή παραγγέλλεται και χωρίς αυτήν προκειμένου να αποτραπεί κίνδυνος ζωής ή υγείας. Την παραγγελία και στις δύο παραπάνω περιπτώσεις γνωστοποιεί ο διευθυντής αμέσως στον αρμόδιο εισαγγελέα και στο Υπουργείο Δικαιοσύνης, αναφέροντας διεξοδικά τους λόγους της έκτακτης μεταγωγής.

4. Στον εισαγγελέα εφετών αποστέλλονται χωρίς καθυστέρηση όλα τα σχετικά έγγραφα της μεταγωγής. Ο εισαγγελέας μπορεί να διατάξει την επαναμεταγωγή του στο κατάστημα κράτησης από το οποίο προήλθε ή την εισαγωγή του σε άλλο θεραπευτικό

ριο, αν δεν θεωρεί τη μεταγωγή επαρκώς αιτιολογημένη και ύστερα από επανεξέταση των εγγράφων μεταγωγής από την επιθεώρηση υγειονομικού ελέγχου του άρθρου 29, αναφέροντας σχετικά στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

5. Η επαναμεταγωγή του κρατουμένου από το θεραπευτικό κατάνστημα στο κατάνστημα κράτησης παραγγέλλεται από το διευθυντή μόλις εκδοθεί εξιτήριο και πραγματοποιείται το γρηγορότερα από την υπηρεσία μεταγωγών. Η επαναμεταγωγή του κρατουμένου από άλλο δημόσιο θεραπευτικό-ίδρυμα στο κατάνστημα κράτησης διενεργείται από το διευθυντή του ιδρύματος μόλις εκδοθεί εξιτήριο και πραγματοποιείται το γρηγορότερο από τη φρουρά φύλαξης.

Άρθρο 82

Γνωστοποίηση ασθένειας και μεταγωγή κρατουμένου

1. Σε περίπτωση βαριάς ασθένειας, σοβαρού ατυχήματος ή εισαγωγής του κρατουμένου σε οποιοδήποτε θεραπευτικό ίδρυμα, ο διευθυντής ειδοποιεί αμέσως τους συγγενείς και αν δεν υπάρχουν συγγενείς, όποιο πρόσωπο υποδείξει ο κρατούμενος.

2. Ο διευθυντής σε περίπτωση μεταγωγής του κρατουμένου σε άλλο κατάνστημα κράτησης ενημερώνει τους συγγενείς του και, εάν ο κρατούμενος είναι αλλοδαπός, την πρεσβεία του ή την προξενική αρχή της χώρας του.

Άρθρο 83

Θάνατος κρατουμένου

1. Ο θάνατος του κρατουμένου πιστοποιείται από τον ιατρό του καταστήματος κράτησης ή του θεραπευτηρίου και διενεργείται ιατροδικαστική εξέταση. Ο διευθυντής ανακοινώνει αμέσως το γεγονός του θανάτου του κρατουμένου στις αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές καθώς και στους συγγενείς του. Σε περίπτωση θανάτου αλλοδαπού κρατουμένου ειδοποιείται η πρεσβεία ή η προξενική αρχή της χώρας του.

2. Εγκαταλείμμενοι ή άποροι κρατούμενοι ενταφιάζονται με έξοδα του δημοσίου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ

Αμοιβές και πειθαρχικές κυρώσεις

Άρθρο 84

Γενικές αρχές

1. Η τάξη και η πειθαρχία διασφαλίζεται από τα αρμόδια όργανα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται μεγαλύτερους περιορισμούς από τους απαραίτητους για τη διατήρηση της ασφάλειας του καταστήματος κράτησης και χωρίς να θίγεται η αξιοπρέπεια των κρατουμένων. Για την άσκηση της τάξης και πειθαρχίας προβλέπονται αμοιβές για τις αξιόπαινες πράξεις και πειθαρχικές κυρώσεις για τα παραπτώματα.

2. Η επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων αποσκοπεί στον εθισμό του τιμωρουμένου στην πειθαρχία και στους όρους της κοινής διαβίωσης. Ρητά καθορίζονται:

α) το πειθαρχικό παράπτωμα, β) το είδος και η διάρκεια των πειθαρχικών κυρώσεων, γ) η αρμόδια αρχή που την επιβάλλει και δ) η απαγόρευση επιβολής κύρωσης δύο φορές για το ίδιο παράπτωμα.

3. Η απονομή αμοιβών αποβλέπει στην επιβράβευση της προσπάθειας των κρατουμένων για καλή διαγωγή, επίδειξη πνεύματος αλληλοβοήθειας, προθυμίας για εργασία, αισθήματος ευθύνης.

4. Στον κρατούμενο παραδίδεται, κατά την είσοδό του στο κατάνστημα, έντυπο δελτίο κανόνων διαβίωσης των κρατουμένων το οποίο περιέχει τις κυριότερες διατάξεις του νόμου και του εσωτερικού κανονισμού. Για τους αλλοδαπούς κρατούμενους, το πιο πάνω έντυπο παραδίδεται μεταφρασμένο στην αγγλική ή γαλλική

κή γλώσσα. Σε ειδικές κατηγορίες κρατουμένων οι παραπάνω προφορές δίνονται προφορικά.

5. Σωματικές ποινές, κράτηση σε σκοτεινά κελιά, στέρηση λάτωση τροφής, ομαδικές κυρώσεις απαγορεύονται.

6. Μετά την επιβολή της ποινής του περιορισμού της περίπτης στ' της παραγράφου 1 του άρθρου 88 ο ιατρός οφείλει να πισκέπτεται καθημερινά τους ευρισκομένους σε περιορισμό να αναφέρει στο διευθυντή αν κρίνει αναγκαία την άρση ή την ντικατάστασή της για λόγους σωματικής ή ψυχικής υγείας.

7. Απαγορεύεται στους κρατουμένους να εκτελούν στο κατάνστημα υπηρεσία που περιέχει άσκηση πειθαρχικής εξουσίας.

8. Οι κρατούμενοι λαμβάνουν γνώση της κατηγορίας που τσ αποδίδεται και διατηρούν το δικαίωμα της υπεράσπισης του.

9. Κατά το μέτρο που είναι απαραίτητο και δυνατό, παρέχεται ευχέρεια στον κρατούμενο να υπερασπίσει τον εαυτό του διεργημένα.

Άρθρο 85

Όργανα τήρησης πειθαρχίας

1. Ο διευθυντής μεριμνά για την τήρηση της τάξης και πειθαρχίας στο κατάνστημα.

2. Σε κάθε κατάνστημα λειτουργεί πειθαρχικό συμβούλιο το οποίο απονέμει τις αμοιβές και επιβάλλει τις βαρύτερες πειθαρχικές κυρώσεις. Το συμβούλιο συγκροτείται από το διευθυντή, πρόεδρο, έναν κοινωνικό λειτουργό και ένα από τα υπόλοιπα λη του επιστημονικού συμβουλίου που αναδεικνύεται με κλήση για ένα έτος. Από την κλήρωση εξαιρείται ο δικαστής.

3. Στα αγροτικά κατάνστηματα ως τρίτο μέλος συμμετέχει ο πρόσταμένος της γεωργικής υπηρεσίας.

Άρθρο 86

Αμοιβές

1. Στους κρατουμένους απονέμονται αμοιβές για τη συμμεχή τους στην εύρυθμη λειτουργία του καταστήματος. Οι αμοιβές αυτές περιλαμβάνουν ιδίως: α) απονομή βραβείων όπως: βιβλία εργαλείων και άλλων χρήσιμων αντικειμένων ή και χρηματικά επίδομα, β) γραπτό έπαινο, γ) άδεια ελεύθερου επισκεπτηρίου στους συγγενείς, δ) άδεια επισκεπτηρίου σε μη συγγενικά πτωπα και ε) δυνατότητα χρησιμοποίησης μουσικού οργάνου.

2. Οι αμοιβές με στοιχεία α,β και γ, απονέμονται από το διευθυντή του καταστήματος, ύστερα από πρόταση της κοινωνικής υπηρεσίας και οι λοιπές από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 87

Παραπτώματα

1. Παραπτώματα που επισύρουν πειθαρχική κύρωση κατά το υπαιτίου είναι πράξεις ή παραλείψεις που διαταράσσουν την εύρυθμη λειτουργία ή θέτουν σε κίνδυνο την υγιεινή του καταστήματος.

2. Πειθαρχικά παραπτώματα είναι:

α) Απειθεία ομαδική ή ατομική στις διαταγές του διοικητικού ή του φυλακτικού προσωπικού καθώς και άρνηση εκτέλεσης τ πειθαρχικής κύρωσης που επιβλήθηκε.

β) Ομαδικές θορυβώδεις συγκεντρώσεις χωρίς άδεια, απειτικές κραυγές, θρασύτητα, στασιαστικές ενέργειες και συμμεχή ή προτροπή σε κάποια από τις παραπάνω πράξεις.

γ) Απόπειρα απόδρασης.

δ) Συμμετοχή σε βιαιότητες, διαπληκτισμούς ή και συμπλο με άλλους κρατουμένους.

ε) Άσκηση σε κρατουμένους βίας ή απειλής.

στ) Ασελγείς πράξεις ή προτροπή για τέλεσή τους.

ζ) Ψευδής απόπειρα αυτοκτονίας ή αυτοτραυματισμός ή απειλή ξένων σωμάτων για αποφυγή ή επίτευξη μεταγωγής ή απφυγή άλλης υποχρέωσης.

η) Σκόπιμη φθορά ή καταστροφή υλικού του δημοσίου ή ατο

κών ειδών άλλων κρατούμενων.

θ) Διεξαγωγή απαγορευμένων παιχνιδιών.

ι) Αθέμιτο κέρδος ή όφελος από είδη ατομικής χρήσης, από την εργασία ή την τροφή του (ιδίου ή άλλων κρατούμενων, καθώς και ανταλλαγή ή εκχώρηση, χωρίς άδεια, τροφίμων ή άλλων ειδών.

ια) Κατοχή, χωρίς άδεια, χρημάτων ή άλλων απαγορευμένων από τον κανονισμό ειδών.

ιβ) Συκοφαντικές αναφορές, ανάρμοστη συμπεριφορά, κραυγές και θόρυβος, ύβρεις, βλασφημίες σε βάρος του προσωπικού του καταστήματος, των συγκρατούμενων ή τρίτων προσώπων.

ιγ) Επικοινωνία ή απόπειρα επικοινωνίας παρά τον παρόντα νόμο και τον εσωτερικό κανονισμό, με οποιοδήποτε μέσο, με κρατούμενο ή άλλα άτομα, μέσα ή έξω από το κατάστημα.

ιδ) Ρυπαρότητα του κρατούμενου ή του ατομικού κελιού ή θαλάμου καθώς και η ρύπανση εγκαταστάσεων ή κοινόχρηστων χώρων.

ιε) Εγκατάλειψη του ατομικού κελιού ή του θαλάμου κατά τις ώρες της μεσημβρινής ή νυκτερινής κατάκλισης.

3. Η άσκηση ποινικής δίωξης δεν αποκλείει την επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων για την ίδια πράξη.

Άρθρο 88

Πειθαρχικές κυρώσεις

1. Οι πειθαρχικές κυρώσεις που επιβάλλονται στους κρατούμενους είναι μόνο οι ακόλουθες:

α) Προφορική επίπληξη του διευθυντή παρουσία του αρχιφύλακα.

β) Στέρηση τηλεφωνικής επικοινωνίας ή αλληλογραφίας έως είκοσι ημέρες.

γ) Ελάττωση στο ήμισυ του κανονισμένου αριθμού επισκέψεων, για έναν το πολύ μήνα.

δ) Στέρηση των αμοιβών που αναφέρονται στο άρθρο 86 παρ. 1, περ. γ', δ' και ε'.

ε) Απαγόρευση επισκεπτηρίου το πολύ μέχρι δεκαπέντε ημέρες.

στ) Περιορισμός σε ειδικό κελί από μία έως δέκα ημέρες, σύμφωνα με τους όρους των άρθρων 38 παρ. 3 και 84 παρ. 6 του νόμου αυτού. Κατά την εκτέλεση της πειθαρχικής αυτής ποινής αργαγορεύεται κάθε παραλαβή ή αγορά τροφίμων εκτός του καταστήματος. Επιτρέπεται η ανάγνωση εντύπων.

2. Οι πειθαρχικές κυρώσεις με στοιχεία α' και β' επιβάλλονται από το διευθυντή και οι υπόλοιπες από το πειθαρχικό συμβούλιο.

Άρθρο 89

Κανόνες απονομής αμοιβών και επιβολής πειθαρχικών κυρώσεων

1. Οι αξιόπαινες πράξεις και οι πειθαρχικές παραβάσεις των κρατούμενων βεβαιώνονται αμέσως από τα αρμόδια όργανα, με έγγραφο αναφορά τους στο διευθυντή ο οποίος αποφασίζει, μόνος, αν είναι αρμόδιος, ή παραπέμπει με αιτιολογημένη έκθεσή του την υπόθεση στο πειθαρχικό συμβούλιο. Σε κατεπείγουσα περίπτωση οι πειθαρχικές παραβάσεις αναφέρονται αμέσως και προφορικά στο διευθυντή και ακολουθεί η παραπάνω έγγραφη αναφορά.

2. Κατά την εκτίμηση της παράβασης λαμβάνεται ιδιαίτερα υπόψη η βαρύτητα της πράξης και η προσωπικότητα του κρατούμενου.

Το αρμόδιο όργανο μπορεί να μην επιβάλει κύρωση στον κρατούμενο, αν από το είδος του παραπτώματος, τους όρους τέλεσης, την άμεση μεταμέλεια και άλλες περιστάσεις κρίνει ότι έτσι θα οδηγηθεί ασφαλέστερα στην πειθαρχία και στην καλή διαγωγή.

3. Κρατούμενοι που τιμωρήθηκαν πειθαρχικά και υποπίπτουν πάλι σε πειθαρχικό παράπτωμα, μέσα σε έξι μήνες από την επιβολή της προηγούμενης κύρωσης, μπορούν να τιμωρηθούν με πειθαρχική κύρωση, βαρύτερη της επιβαλλόμενης, κατά κανόνα, για το τελευταίο αυτό παράπτωμα. Το ίδιο ισχύει και στην περίπτωση συρροής περισσότερων πειθαρχικών παραπτωμάτων.

Άρθρο 90

Διαδικασία

1. Ο κρατούμενος δεν τιμωρείται χωρίς να λάβει προηγουμένως γνώση για την παράβαση για την οποία κατηγορείται και χωρίς να του δοθεί η δυνατότητα να υπερασπίσει τον εαυτό του. Όπου είναι αναγκαίο ο κρατούμενος απολογείται μέσω διερμηνέα.

2. Η βεβαίωση του πειθαρχικού παραπτώματος γίνεται χωρίς αναβολή, το αργότερο μέσα σε 48 ώρες. Ο κρατούμενος καλείται πάντοτε σε απολογία, δικαιούμενος να προτείνει τα μέσα της υπεράσπισής του.

3. Ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο του καταστήματος αποφαινεται αιτιολογημένα, σε σύντομο διάστημα από τη διακρίβωση του παραπτώματος.

4. Ο διευθυντής και το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να αναβάλουν μόνο μια φορά την εκδίκαση της υπόθεσης για ακριβέστερη διάγνωση της.

5. Περισσότερα πειθαρχικά παραπτώματα, για τα οποία δεν εκδόθηκε ακόμη απόφαση, συνεκδικάζονται και επιβάλλεται μια συνολική πειθαρχική κύρωση.

6. Οι αποφάσεις του διευθυντή και του πειθαρχικού συμβουλίου είναι πάντα αιτιολογημένες, καταχωρούνται αμέσως στα τηρούμενα πρακτικά των συζητήσεων, σε ειδικό βιβλίο και στον ατομικό φάκελο του κρατούμενου από το γραμματέα.

7. Κατά την πειθαρχική απόφαση που επιβάλλει περιορισμό σε ειδικό κελί επιτρέπεται προσφυγή του κρατούμενου στο δικαστήριο εκτέλεσης ποινών το αργότερο σε 5 ημέρες από την κοινοποίηση της απόφασης. Η προσφυγή αυτή δεν αναστέλλει την εκτέλεση της απόφασης. Η αρμόδια υπηρεσία του υπουργείου μπορεί να καταργήσει την κύρωση που επιβλήθηκε.

Άρθρο 91

Αναστολή και διακοπή των πειθαρχικών κυρώσεων

1. Η εκτέλεση οποιασδήποτε πειθαρχικής κύρωσης μπορεί να ανασταλεί ή να διακοπεί με απόφαση του οργάνου που την επέβαλε, αν κριθεί ότι ο κρατούμενος παρέχει την προσδοκία καλής διαγωγής.

2. Σε περίπτωση υποτροπής, ο διευθυντής ή το πειθαρχικό συμβούλιο μπορούν να διατάξουν την εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης που έχει ανασταλεί ή διακοπεί.

3. Η εκτέλεση της πειθαρχικής κύρωσης του περιορισμού σε ειδικό κελί μπορεί να ανασταλεί ή, αν έχει αρχίσει, να διακοπεί αμέσως, αν ο ιατρός του καταστήματος, μετά την καθημερινή του επίσκεψη βεβαιώσει ότι από την εκτέλεσή της κινδυνεύει η σωματική ή η ψυχική υγεία του κρατούμενου.

Άρθρο 92

Πειθαρχικές κυρώσεις γυναικών, ανηλίκων και υποδίκων

1. Γυναίκες κρατούμενες δεν υποβάλλονται στην πειθαρχική κύρωση του περιορισμού κατά το στάδιο της εγκυμοσύνης και για δύο έτη μετά τη γέννηση του παιδιού, εφόσον αυτό παραμένει μαζί τους.

2. Ανηλικοί κρατούμενοι ηλικίας μέχρι δεκαεπτά ετών υποβάλλονται σε περιορισμό, το πολύ πέντε ημερών. Ανηλικοί της μεταφηβικής ηλικίας μεταφέρονται σε ειδική πτέρυγα σωφρονιστικού καταστήματος ενηλίκων, αν τούτο κριθεί αναγκαίο για το σωφρονισμό τους.

3. Ο πειθαρχικός περιορισμός των υποδίκων δεν μπορεί να διαρκέσει περισσότερο από πέντε ημέρες.

4. Οι πειθαρχικές κυρώσεις μπορούν να χαριστούν από το όργανο που τις επέβαλε σε περιπτώσεις εορτών ή άλλων εξαιρετικών γεγονότων.

Άρθρο 93

Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού

1. Μέτρα τάξης, προστασίας και κατευνασμού στα καταστήματα κράτησης διατάσσονται, όταν κινδυνεύει η τάξη και η ασφάλεια του καταστήματος από βίαιες ή άλλες ενέργειες κρατουμένου που στρέφονται εναντίον του ή κατ' άλλων.

Τα μέτρα αυτά είναι:

- α) η χρήση χειροπεδών,
- β) ο εγκλεισμός σε ειδικό κελί,
- γ) η χρήση βραχείας ράβδου, υδραντλίας και δακρυγόνων αερίων.

2. Τα πιο πάνω μέτρα διατάσσονται από το διευθυντή του καταστήματος ή το νόμιμο αναπληρωτή του. Ο υπάλληλος υπεύθυνος ασφαλείας μπορεί να διατάξει τα μέτρα α' και β', ενημερώνοντας αμέσως το διευθυντή.

3. Οποιοδήποτε αντικείμενο, εργαλείο ή όργανο που μπορεί, σε συγκεκριμένη περίπτωση, να αποβεί στα χέρια του κρατουμένου επικίνδυνο αφαιρείται αμέσως από την υπηρεσία.

4. Το φυλακτικό προσωπικό, κατά την εκτέλεση των καθηκόντων του μέσα στο κατάστημα, απαγορεύεται να οπλοφορεί.

5. Το προσωπικό των καταστημάτων δεν μπορεί να χρησιμοποιεί βία εναντίον των κρατουμένων, εκτός αν συντρέχει περίπτωση νόμιμης άμυνας, απόπειρας απόδρασης ή αντίστασης σε νόμιμη διαταγή.

Οι υπάλληλοι που χρησιμοποιούν τη βία στις πιο πάνω περιπτώσεις πρέπει να περιορίζουν τη χρήση της στο απόλυτα αναγκαίο μέτρο και να ενημερώνουν αμέσως τη διεύθυνση του καταστήματος.

6. Σπουδαία ή έκτακτα συμβάντα καταχωρίζονται ημερολογιακά από το διευθυντή σε ειδικό βιβλίο.

Άρθρο 94

Έκτακτα μέτρα υγιεινής και προφυλακτική μόνωση

1. Σε ειδικό ατομικό κελί του καταστήματος περιορίζονται ύστερα από εντολή του διευθυντή για κατευνασμό, παρατήρηση ή προφυλακτική μόνωση, ποτέ όμως για τιμωρία, κρατούμενοι που πάσχουν από μεταδοτικές νόσους ή είναι επικίνδυνοι για τους εαυτούς τους ή για τους άλλους. Αν παρουσιάζουν ψυχογενείς αντιδράσεις από την κράτηση ή ψυχική πάθηση ή άλλη διατάραξη των ψυχικών λειτουργιών, απαιτείται και σύμφωνη γνώμη του ιατρού του καταστήματος.

2. Κρατούμενοι, στους οποίους έχουν επιβληθεί τα πιο πάνω μέτρα, εξετάζονται καθημερινά από τον ιατρό του καταστήματος και, αν είναι δυνατόν, από ψυχίατρο.

3. Έκτακτα μέτρα και προφυλακτική μόνωση αίρονται μόλις εκλείψει ο λόγος για τον οποίο επιβλήθηκαν. Σε αντίθετη περίπτωση οι κρατούμενοι μεταφέρονται ύστερα από γνωμάτευση του ιατρού του καταστήματος σε ειδικά κρατικά νοσοκομεία για τη θεραπεία τους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΩΔΕΚΑΤΟ

Κέντρο προστασίας αποφυλακισμένων - Μεταϊδρυματική αρωγή

Άρθρο 95

1. Ιδρύεται με προεδρικό διάταγμα Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισμένων, σκοπός του οποίου είναι να μεριμνά για την επαγγελματική αποκατάσταση, να βοηθεί οικονομικά και να συμπαρίσταται στην ομαλή-κοινωνική επανένταξη των αποφυλακισμένων. Στελεχώνεται από υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης με εξειδίκευση στην κοινωνική εργασία, στην ψυχολογία ή τον επαγγελματικό προσανατολισμό.

Για το σκοπό αυτόν συνεργάζεται με τον Οργανισμό Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού (Ο.Α.Ε.Δ.), την τοπική αυτοδιοίκηση

(Ο.Τ.Α.), άλλους κοινωνικούς φορείς και εθελοντές.

2. Η παραπάνω μεταϊδρυματική αρωγή παρέχεται μετά από αίτηση του αποφυλακισμένου και πραγματοποιείται από το Κέντρο Προστασίας Αποφυλακισμένων (Κ.Π.Α) σε συνεργασία με την κοινωνική υπηρεσία των καταστημάτων κράτησης. Περιλαμβάνει κυρίως:

α) εβδομαδιαία ή και συχνότερη προσωπική ή τηλεφωνική επικοινωνία με τον απολυόμενο·

β) προετοιμασία του οικογενειακού και εργασιακού περιβάλλοντος·

γ) εκούσια συμμετοχή σε κοινωνικοθεραπευτικές ομάδες.

4. Η μεταϊδρυματική αρωγή δεν μπορεί να υπερβεί τα δύο έτη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΡΙΤΟ

Μετατροπή θανατικής ποινής

Άρθρο 96

1. Η ποινή του θανάτου μετατρέπεται αυτοδικαίως σε ισόβια κάθειρξη, όταν παρέλθουν τρία έτη από τότε που έγινε αμετάκλητη η καταδικαστική απόφαση που την επέβαλε.

2. Μετά την πάροδο είκοσι πέντε ετών κράτησης οι κρατούμενοι της παρ. 1 μπορεί να απολυθούν υπό όρο, αν επιδείξουν καλή διαγωγή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Προσωπικό καταστημάτων και καθήκοντα

Άρθρο 97

Κατηγορίες προσωπικού και διάκριση

1. Το προσωπικό των καταστημάτων κράτησης διακρίνεται σε διοικητικό, φυλακτικό, υγειονομικό, κοινωνικών υπηρεσιών, τεχνικό και άλλων κατηγοριών.

2. Το διοικητικό προσωπικό αποτελείται από το διευθυντή, τον υποδιευθυντή και τους υπαλλήλους γραμματείας και διαχείρισης.

3. Το φυλακτικό προσωπικό αποτελείται από τους υπαλλήλους επίβλεψης και φύλαξης των κρατουμένων.

4. Το υγειονομικό προσωπικό περιλαμβάνει ιατρούς, οδοντιάτρους, φαρμακοποιούς και νοσοκόμους, μόνιμους υπαλλήλους του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

5. Το προσωπικό της κοινωνικής υπηρεσίας αποτελείται από κοινωνικούς λειτουργούς.

6. Το τεχνικό προσωπικό περιλαμβάνει γεωπόνους, δασκάλους τέχνης, οδηγούς αυτοκινήτων και τεχνικούς κάθε κατηγορίας.

7. Στο προσωπικό των άλλων κατηγοριών υπάγονται ιερείς, ειδικοί επιστήμονες, ψυχολόγοι, εκπαιδευτικοί, γυμναστές και υπάλληλοι άλλων ειδικοτήτων.

Άρθρο 98

1. Το μόνιμο προσωπικό των καταστημάτων κράτησης όλων των κατηγοριών υπάγεται μισθολογικά, βαθμολογικά και πειθαρχικά στις διατάξεις του υπαλληλικού κώδικα.

2. Χρέη διευθυντή μπορούν να ανατεθούν σε υπάλληλο του μόνιμου προσωπικού ο οποίος έχει τα προσόντα που απαιτεί ο οργανισμός του Υπουργείου Δικαιοσύνης και ο κανονισμός κάθε καταστήματος.

3. Το φυλακτικό προσωπικό διακρίνεται σε τρεις κατηγορίες: αρχιφύλακες, υπαρχιφύλακες και φύλακες.

Προϋποθέσεις επιλογής για την ανάθεση καθηκόντων υπαρχιφύλακα και αρχιφύλακα είναι η επιτυχής παρακολούθηση ειδικών σεμιναρίων τα οποία οργανώνονται από το Υπουργείο Δικαιοσύνης και η θετική αξιολόγηση του χρόνου υπηρεσίας στην παραρτούμενη κατηγορία, η οποία πιστοποιείται με ειδική έκθεση που

υντάσσει ο διευθυντής του καταστήματος.

4. Στο φυλακτικό προσωπικό δεν ανατίθενται καθήκοντα άλλου λάδου, πριν συμπληρωθούν τουλάχιστο δεκαπέντε έτη πραγματικής υπηρεσίας φύλαξης.

Άρθρο 99
Φυλακτικό προσωπικό

1. Οι υπάλληλοι του φυλακτικού προσωπικού είναι απόφοιτοι γκειού ή άλλης ισότιμης σχολής και διορίζονται σύμφωνα με τις διατάξεις ειδικού νόμου.

2. Δόκιμοι υπάλληλοι μονιμοποιούνται, εφ' όσον έχουν παρακολουθήσει με επιτυχία για ένα τουλάχιστον εξάμηνο τη Σχολή φυλακτικού προσωπικού και έχουν ασκηθεί για ένα επί πλέον εξάμηνο υπό την επίβλεψη υπαρχιφύλακα, ο οποίος ορίζεται από το διευθυντή. Ειδική έκθεση συντασσόμενη από τον εκπαιδευτή υπαρχιφύλακα και τον αρχιφύλακα υποβάλλεται στο Υπουργείο Δικαιοσύνης από το διευθυντή, με σχετική πρότασή του για μονιμοποίηση.

Άρθρο 100
Μετάθεση προσωπικού

Οι υπάλληλοι των καταστημάτων κράτησης δε μετατίθενται σε άλλο κατάστημα ή Κ.Η.Δ.Κ., αν δεν έχουν συμπληρώσει τουλάχιστον πενταετή υπηρεσία και δεν υπάρχουν σοβαροί υπηρεσιακοί ή προσωπικοί λόγοι, ειδικά αιτιολογημένοι. Η μετάθεση πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται η μετάθεση και πριν από τη συμπλήρωση πενταετίας, ύστερα από ειδικά αιτιολογημένη πρόταση του διευθυντή, γνώμη του συμβουλίου του καταστήματος και απόφαση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρο 101
Γενικά καθήκοντα προσωπικού

Το προσωπικό των καταστημάτων, εκτός από τα καθήκοντα που αναγράφονται στον υπαλληλικό κώδικα και στον παρόντα νόμο, υποχρεούται ιδίως:

- α) να μην εισάγει στη φυλακή και να μην εξάγει από το κατάστημα αντικείμενα που δεν προορίζονται για υπηρεσιακή χρήση,
- β) να μη συναλλάσσεται ή να μη δημιουργεί σχέσεις μη υπηρεσιακές με κρατούμενους, συγγενείς ή φίλους τους και με προμηθευτές των καταστημάτων,
- γ) να μην εκμεταλλεύεται την εργασία των κρατούμενων για προσωπικό όφελος.

Άρθρο 102
Καθήκοντα διευθυντή

1. Ο διευθυντής προϊστάται των υπηρεσιών του καταστήματος κράτησης, είναι υπεύθυνος για την ομαλή λειτουργία του και ασκεί καθήκοντα ειδικού ανακριτικού υπαλλήλου, κατά το άρθρο 34 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας για τις αξιόποινες πράξεις που τελούνται στο χώρο του καταστήματος.

2. Ο διευθυντής, μεταξύ των άλλων:

- α) Μεριμνά για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας στο κατάστημα, κατευθύνει τη μεταχείριση των κρατούμενων, εκδίδει τις απαιτούμενες εντολές και οδηγίες,
- β) επιθεωρεί τακτικά το κατάστημα, ελέγχει όλες τις υπηρεσίες και βεβαιώνει για την κανονική τους λειτουργία,
- γ) καλεί καθημερινά τους αρμόδιους υπαλλήλους σε αναφορά σχετικά με τη λειτουργία του καταστήματος και συνεργάζεται με αυτούς για ό,τι αφορά τη μεταχείριση των κρατούμενων, την εκπαίδευση και εργασία τους,
- δ) τηρεί ενυπόγραφο ημερολόγιο για τα σπουδαιότερα γεγονότα καταχωρίζοντας και τις προσωπικές του παρατηρήσεις,

ε) θεωρεί το ειδικό βιβλίο έναρξης και λήξης ποινών και μέτρων ασφαλείας και είναι υπεύθυνος για τη νομιμότητα της κράτησης κάθε ατόμου,

στ) στο τέλος κάθε μήνα, ελέγχει την ταμειακή κατάσταση του καταστήματος και υπογράφει όλα τα βιβλία της γραμματείας και του λογιστηρίου, ευθυνόμενος για την κανονική τήρησή τους,

ζ) στο τέλος κάθε έτους υποβάλλει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης έκθεση για τη λειτουργία του καταστήματος με τις προτάσεις του.

3. Οι οδηγίες του διευθυντή προς το προσωπικό δίδονται εγγράφως με την μορφή ημερήσιας διαταγής και φυλάσσονται σε ιδιαίτερο φάκελο μαζί με τις εγκύκλιες διαταγές του Υπουργείου Δικαιοσύνης.

4. Σε καταστήματα με περισσότερους από τριακόσιους κρατούμενους ο διευθυντής μεταβιβάζει ορισμένες από τις παραπάνω αρμοδιότητες στον υποδιευθυντή.

Άρθρο 103
Καθήκοντα γραμματέα

Ο γραμματέας: α) είναι προϊστάμενος των υπαλλήλων της γραμματείας και φροντίζει για την ομαλή και καλή λειτουργία της, β) είναι συνυπεύθυνος με το διευθυντή για τον ακριβή καθορισμό του χρόνου έναρξης και λήξης της ποινής ή του μέτρου ασφαλείας και για τη νόμιμη κράτηση κάθε ατόμου και γ) τηρεί την αλληλογραφία, επιμελείται για την τήρηση και ενημέρωση των βιβλίων και του αρχείου και χορηγεί τα κατά νόμον αντίγραφα, μετά από αίτηση αυτών που έχουν έννομο συμφέρον.

Άρθρο 104
Καθήκοντα διαχειριστή

Ο διαχειριστής: α) διαχειρίζεται τα χρήματα του καταστήματος και των κρατούμενων, β) τηρεί το βιβλίο ταμείου εσόδων - εξόδων και γ) διενεργεί κάθε είδους είσπραξη και πληρωμή που αφορά τη λειτουργία του καταστήματος καθώς και των σχετικών γεωργικών, βιομηχανικών, βιοτεχνικών και άλλων εκμεταλλεύσεων.

Άρθρο 105
Καθήκοντα λογιστή και αποθηκαρίου

1. Ο λογιστής: α) τηρεί τα κανονισμένα βιβλία και είναι υπεύθυνος για την ακριβή και έγκαιρη καταχώριση των εγγραφών σε αυτά, β) εκδίδει τα σχετικά εντάλματα πληρωμής και γραμμάτια είσπραξης.

2. Ο αποθηκάριος ευθύνεται: α) για τη διαχείριση και συντήρηση του υλικού και της αποθήκης τροφίμων, β) για την επιμελή φύλαξη των ατομικών ειδών των κρατούμενων.

Άρθρο 106
Καθήκοντα γεωπόνου

1. Ο γεωπόνος προϊστάται της γεωργικής - τεχνικής εκπαίδευσης και της εργασίας στα αγροτικά καταστήματα κράτησης. Διευθύνει τις γεωργικές εργασίες και εποπτεύει την εκτέλεσή τους.

2. Ειδικότερα:

- α) καταρτίζει κάθε έτος, σε συνεργασία με το διευθυντή, το γεωργικό προϋπολογισμό καθώς και το πρόγραμμα της επαγγελματικής εκπαίδευσης των κρατούμενων,
- β) επιστατεί και κατευθύνει την εφαρμογή και εκτέλεση του γεωργικού προγράμματος καθώς και τη λειτουργία των βιομηχανικών και βιοτεχνικών εργαστηρίων,
- γ) επιστατεί στην καλή λειτουργία και συντήρηση των εγκαταστάσεων, μηχανημάτων και εργαλείων που χρησιμοποιούνται στις καλλιέργειες και εκμεταλλεύσεις του αγροκτήματος και των συναφών κλάδων,
- δ) συντάσσει με το διευθυντή το πρόγραμμα εργασίας των κρα-

τουμένων και την κατανομή τους στις διάφορες ομάδες εργασίας, ε) τηρεί τα κανονισμένα βιβλία, στ) συντάσσει κάθε έτος έκθεση για τον απολογισμό της εκμετάλλευσής και για την απόδοση, γενικά, της εργασίας των κρατουμένων.

Άρθρο 107

Καθήκοντα ιατρικού προσωπικού

1. Ο παθολόγος:

α) εξετάζει τους κρατούμενους για τον έλεγχο της σωματικής και ψυχικής τους υγείας,

β) καθορίζει τη θεραπευτική αγωγή των κρατουμένων και ελέγχει την ακριβή τήρησή της,

γ) γνωματεύει για την εισαγωγή των άρρωστων κρατουμένων στο αναρρωτήριο ή στο νοσηλευτικό (δρυμα, καθώς και για τη μεταγωγή τους σε εξωτερικό ιατρείο,

δ) ελέγχει την ποιότητα του συσσιτίου, τα είδη και τα αντικείμενα υγιεινής,

ε) μεριμνά για την προμήθεια του φαρμακευτικού και λοιπού υγειονομικού υλικού και προβαίνει σε περιοδικό έλεγχο για την καταλληλότητά του,

στ) σε περίπτωση μεταδοτικής νόσου κρατουμένου, γνωστοποιεί αμέσως το γεγονός αυτό στο διευθυντή για τη λήψη των αναγκαίων μέτρων,

ζ) μεριμνά για τον εμβολιασμό του προσωπικού και των κρατουμένων για την πρόληψη επιδημικών νόσων,

η) καταχωρίζει σε ειδικό βιβλίο κάθε παρατήρηση που αφορά την υγιεινή κατάσταση του καταστήματος.

2. Ο ψυχίατρος παρακολουθεί την ψυχική υγεία των κρατουμένων, διαπιστώνει έγκαιρα τυχόν εμφανιζόμενες στους κρατούμενους ψυχικές διαταραχές και φροντίζει για την αντιμετώπισή τους.

Άρθρο 108

Καθήκοντα ψυχολόγου

Ο ψυχολόγος εξετάζει τους κρατούμενους με ειδικές δοκιμασίες (TESTS) για να διαπιστώνει τυχόν διαταραχές των ψυχικών και πνευματικών τους λειτουργιών ή της προσωπικότητάς τους και συντάσσει έκθεση ψυχολογικής αξιολόγησης. Επίσης διερευνά για την ύπαρξη τυχόν ειδικών ικανοτήτων ή αδυναμιών που πρέπει να ληφθούν υπόψη προκειμένου να τοποθετηθεί ένας κρατούμενος στην καταλληλότερη γι' αυτόν εργασία.

Άρθρο 109

Καθήκοντα οδοντιάτρου

Ο οδοντίατρος του καταστήματος φροντίζει για την υγιεινή του στόματος των κρατουμένων και την αναγκαία θεραπευτική αγωγή.

Άρθρο 110

Καθήκοντα φαρμακοποιού

Ο φαρμακοποιός, σε συνεργασία με τους γιατρούς του καταστήματος, προμηθεύεται το απαιτούμενο φαρμακευτικό υλικό και είναι υπεύθυνος για τη φύλαξη, συντήρηση και ειδικότερα για τη διανομή του κατά τις εντολές των ιατρών.

Άρθρο 111

Καθήκοντα ιερέα

1. Ο ιερέας είναι επιφορτισμένος με τη θρησκευτική αγωγή των κρατουμένων σύμφωνα με το άρθρο 44 και συμβάλλει στην τόνωση και καλλιέργεια της ηθικής τους συνείδησης.

2. Ο ιερέας συνεργάζεται με το διευθυντή για την κατάρτιση και εφαρμογή του προγράμματος θρησκευτικής, λατρευτικής και ποιμαντικής αγωγής των κρατουμένων. Για το σκοπό αυτόν λαμβάνει γνώση των ατομικών φακέλων, ώστε να καταστεί αποτελε-

σματικότερο το πνευματικό του έργο σε ατομικό ή συλλογικό επίπεδο.

3. Ο ιερέας εκφράζει προς το διευθυντή απόψεις σχετικά με τη μεταχείριση των κρατουμένων, την τοποθέτηση σε εργασία, τη μεταγωγή και την παροχή αμοιβών ή άφεσης πειθαρχικών κυρώσεων.

4. Ο ιερέας επισκέπτεται για να ενισχύσει και εμπυχώσει κρατούμενους που βρίσκονται σε ειδικούς χώρους κράτησης ή σε θεραπευτικά καταστήματα.

5. Ο ιερέας συνομιλεί με τους κρατούμενους χωρίς να παρέμβεί φιλιακό ή άλλο προσωπικό του καταστήματος.

Άρθρο 112

Καθήκοντα εγκληματολόγου

Ο εγκληματολόγος: α) αξιολογεί την αποτελεσματικότητα της σωφρονιστικής και μετασωφρονιστικής μεταχείρισης, β) συνεργάζεται με τις αρμόδιες υπηρεσίες των καταστημάτων και έχει την ευθύνη της συστηματικής συλλογής και επεξεργασίας των στατιστικών στοιχείων. Έκθεση για τα αποτελέσματα της εργασίας του αυτής υποβάλλει στο διευθυντή, ο οποίος τη διαβιβάζει στο Υπουργείο Δικαιοσύνης.

Άρθρο 113

Καθήκοντα κοινωνικού λειτουργού

Ο κοινωνικός λειτουργός:

1. έρχεται σε άμεση επικοινωνία με κάθε κρατούμενο χωρίς την παρέμβαση τρίτου προσώπου, εκτός εάν υπάρχουν δικαιολογημένοι λόγοι ασφαλείας,

2. λαμβάνει γνώση του ατομικού φακέλου των κρατουμένων και ενεργεί επιτόπιες κοινωνικές έρευνες για συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων ατομικής, οικογενειακής και κοινωνικής κατάστασής τους,

3. τηρεί μητρώο περιπτώσεων, ατομικές καρτέλες ή φακέλους και δελτία εξέλιξης και κοινωνικής έρευνας καθώς και στατιστικά στοιχεία σχετικά με ενέργειες και αποτελέσματα της κοινωνικής εργασίας,

4. ενημερώνει το διευθυντή και το επιστημονικό συμβούλιο για την προσωπικότητα και τα προβλήματα του κρατουμένου και υποβάλλει προτάσεις για την εξατομικευμένη μεταχείρισή του,

5. συντάσσει τις προβλεπόμενες εκθέσεις για τους κρατούμενους των οποίων το περιεχόμενο είναι εμπιστευτικό,

6. μεριμνά για την κάλυψη υλικών και ηθικών αναγκών των κρατουμένων σε συνεργασία με κοινωνικούς φορείς και άλλες ομάδες.

7. προετοιμάζει τον απολυόμενο κρατούμενο και το περιβάλλον του για την ομαλή επανένταξή του και παρακολουθεί μετά την αποφυλάκιση όσες περιπτώσεις κρίνει απαραίτητο,

8. εφαρμόζει τις μεθόδους κοινωνικής εργασίας με άτομα ή ομάδα.

Άρθρο 114

Καθήκοντα αρχινοσοκόμου και νοσοκόμου

1. Σε κατάσταση που δεν προβλέπεται αρχινοσοκόμος, τα καθήκοντά του εκτελεί ο αρχαιότερος νοσοκόμος.

2. Ο αρχινοσοκόμος:

α) εποπτεύει τους νοσοκόμους για τη σωστή εκτέλεση των καθηκόντων τους και καθορίζει το ωράριο υπηρεσίας τους καθώς και τη χορήγηση αδειών σε συνεργασία με τους γιατρούς και το διευθυντή του καταστήματος,

β) φροντίζει για την τήρηση των βιβλίων, φακέλων, δελτίων υγείας και λοιπών εγγράφων των ιατρικών. Τηρεί το αρχείο των εργαστηριακών εξετάσεων και συντάσσει το βιβλίο ημερήσιας αναφοράς νοσοκόμων.

3. Ο νοσοκόμος:

α) εκτελεί τις εντολές των ιατρών και οδοντιάτρων και τους βοηθεί κατά την εκτέλεση της εργασίας τους,

β) έχει την ευθύνη της ατομικής καθαριότητας και υγιεινής των

ασθενών κρατουμένων,

γ) χορηγεί στους ασθενείς κρατουμένους τα φάρμακα που καθόρισε ο ιατρός, παρακολουθεί την πορεία της πάθησής τους και ενημερώνει σχετικά τους ιατρούς,

δ) φροντίζει για την καθαριότητα και συντήρηση των χώρων των ιατρείων καθώς και των μηχανημάτων, οργάνων και εργαλείων,

ε) προσφέρει τις πρώτες βοήθειες σε περιπτώσεις έκτακτων περιστατικών και ειδοποιεί, όπου υπάρχει ανάγκη, τον ιατρό.

Άρθρο 115

Καθήκοντα αρχιφύλακα

1. Ο αρχιφύλακας είναι υπεύθυνος για την ασφάλεια και την τάξη του καταστήματος, προσιτάται του προσωπικού φύλαξης και τελεί κάτω από τις άμεσες διαταγές του διευθυντή.

2. Ως προς την ασφάλεια και την τάξη στο κατάστημα κράτησης:

α) ελέγχει την παρουσία των κρατουμένων στα ατομικά κελιά και τους κοινούς κοιτώνες κατά το πρωινό εγερτήριο, τη μεσημβρινή ανάπαυση και την εσπερινή κατάκλιση λαμβάνοντας αναφορά από τους βαθμοφόρους υπηρεσίας και τους φύλακες,

β) επιθεωρεί καθημερινώς τα ατομικά κελιά και τους κοινούς κοιτώνες, τα εργαστήρια, τους λοιπούς χώρους του καταστήματος και καταχωρίζει σε ιδιαίτερο βιβλίο τις παρατηρήσεις του,

γ) επιβλέπει τη σωματική έρευνα κάθε κρατουμένου και προβαίνει σε ειδική έρευνα στο κατάστημα όποτε θεωρήσει τούτο αναγκαίο,

δ) μεριμνά για την ασφαλή φύλαξη των κλειδιών και των οργάνων ασφαλείας,

ε) είναι υπεύθυνος για τον έλεγχο κάθε ατομικού είδους ή αντικειμένου που εισάγεται ή εξάγεται από το κατάστημα,

στ) μεριμνά για την πιστή εφαρμογή των διατάξεων που αφορούν τις επισκέψεις των κρατουμένων.

3. Ως προς την εκτέλεση των καθηκόντων του προσωπικού φύλαξης:

α) εποικτεύει τους υπαρχιφύλακες και φύλακες στην εκτέλεση των καθηκόντων τους και αναφέρει στο διευθυντή εγγράφως κάθε πειθαρχικό παράπτωμά τους,

β) καλεί καθημερινά τους υπαρχιφύλακες και φύλακες και τους δίνει οδηγίες για την εκτέλεση του προγράμματος της ημέρας,

γ) ενεργεί, σε οποιαδήποτε ώρα, έλεγχο για τη διαπίστωση της εκτέλεσης της υπηρεσίας του προσωπικού φύλαξης,

δ) ελέγχει την πιστή εφαρμογή των διατάξεων που καθορίζουν την ένδυση και τη συμπεριφορά του φυλακτικού προσωπικού.

Άρθρο 116

Καθήκοντα υπαρχιφύλακα

1. Οι υπαρχιφύλακες είναι υπεύθυνοι για την καθαριότητα, την τάξη και την ασφάλεια του καταστήματος καθώς και για την εργασία που εκτελείται στα εργαστήρια ή στην ύπαιθρο και επιβλέπουν τους φύλακες που είναι σε υπηρεσία.

2. Αναφέρουν στον αρχιφύλακα για την εκτέλεση των εντολών και οδηγιών καθώς και για κάθε τυχόν συμβάν κατά το χρόνο της υπηρεσίας τους.

3. Είναι οι άμεσα υπεύθυνοι για την άσκηση των δόκιμων φυλάκων.

Άρθρο 117

Καθήκοντα φυλάκων

Οι φύλακες:

α) είναι υπεύθυνοι για την τήρηση της τάξης και ασφάλειας του καταστήματος και κάθε χώρου στον οποίο διαβιούν ή εργάζονται κρατούμενοι,

β) συμβάλλουν στην ομαλή διαβίωσή τους και συντείνουν, με την εν γένει συμπεριφορά τους, στην κοινωνική τους επανένταξη,

γ) ενεργούν σωματική έρευνα στους κρατουμένους, κατά το νόμο και τους κανονισμούς,

δ) ερευνούν τους θαλάμους και τους υπόλοιπους χώρους, σύμφωνα με τον κανονισμό,

ε) κρατούν τα κλειδιά που τους έχουν παραδοθεί και τα επιστρέφουν μετά το τέλος της υπηρεσίας τους στον αρχιφύλακα ή τον υπαρχιφύλακα,

στ) είναι υποχρεωμένοι να μην απομακρύνονται από τη θέση τους πριν από τον καθορισμένο χρόνο αλλαγής,

ζ) αναφέρουν μετά το τέλος της υπηρεσίας τους στον αρχιφύλακα και υποβάλλουν έγγραφη αναφορά για τα τυχόν έκτακτα συμβάντα.

Άρθρο 118

Καθήκοντα γυναικών φυλάκων

Η φύλαξη των γυναικών κρατουμένων ανατίθεται σε προσωπικό που αποτελείται κατά κανόνα από γυναίκες. Το προσωπικό αυτό έχει τα (δία) καθήκοντα που αναφέρονται στα παραπάνω άρθρα.

Άρθρο 119

Σχολή φυλακτικού προσωπικού

Οι αρχιφύλακες, οι υπαρχιφύλακες και οι φύλακες φορούν στολή κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των καθηκόντων τους που καθορίζεται από τον οικείο κανονισμό.

Άρθρο 120

Επιμόρφωση προσωπικού

1. Το προσωπικό των καταστημάτων υποχρεούται να παρακολουθεί επιμορφωτικά προγράμματα, τα οποία οργανώνονται ανά διετία από το Υπουργείο Δικαιοσύνης με συμμετοχή εκπροσώπων και από το προσωπικό των καταστημάτων.

2. Η πιο πάνω επιμόρφωση αποτελεί προϋπόθεση για την ανάθεση από τα οικεία υπηρεσιακά συμβούλια καθηκόντων προϊσταμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΚΑΤΟ ΠΕΜΠΤΟ

Μεταβατικές - τελικές διατάξεις

Άρθρο 121

Μεταβατικές διατάξεις

1. Όπου στον παρόντα Κώδικα αναφέρεται το Δικαστήριο Εκτέλεσης Ποινών, τις αντίστοιχες αρμοδιότητες ασκεί, μέχρι τη νομοθετική θέσπιση του οργάνου αυτού, το συμβούλιο πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής. Όπου αναφέρεται ο Δικαστής Εκτέλεσης Ποινών, τις αρμοδιότητες ασκεί ο εισαγγελέας πλημμελειοδικών του τόπου έκτισης της ποινής.

2. Οι αναφερόμενοι στις διατάξεις του Κώδικα κανονισμοί εκδίδονται με προεδρικά διατάγματα, που εκδίδονται ύστερα από πρόταση του Υπουργού Δικαιοσύνης.

Άρθρο 122

Τελικές διατάξεις

1. Καταργείται ο α.ν. 125/1967 (ΦΕΚ 152).
2. Διατηρείται σε ισχύ το άρθρο 3 παρ. 12 του ν. 1653/1986 (ΦΕΚ 173).
3. Διατηρείται σε ισχύ το άρθρο 25 του ν. 2058/1952, όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 24 του ν. 410/1976 (ΦΕΚ 208).
4. Καταργείται κάθε διάταξη σχετική ή αντίθετη με το νόμο αυτόν.

Άρθρο δεύτερο

Η εφαρμογή των διατάξεων του Κεφαλαίου Β', άρθρα 6 έως,

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

**ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΔΙΑΤΑΓΜΑ 1375 ΑΠΟ
29.3/4.4.1973 «ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡ-
ΓΙΑΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ
ΦΥΛΑΚΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΣΩΦΡΟΝΙΣΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΝΑΜΟΡ-
ΦΩΤΙΚΑ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑΤΑ ΑΝΗΛΙΚΩΝ»**

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ IV

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

*Νομοθετικό Διάταγμα 1375 από 29.3/4.4.1973
(ΦΕΚ Α' 79)*

**Περί συστάσεως και λειτουργίας Κοινωνικής
Υπηρεσίας εις τας Φυλακάς και τα Σωφρονιστικά
και Αναμορφωτικά Καταστήματα Ανηλίκων**

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ I

Ίδρυσις — Αρμοδιότης — Λειτουργία

Άρθρον 1 Ίδρυσις

Εις τας φυλακάς και τα Σωφρονιστικά και Αναμορφωτικά Καταστήματα Ανηλίκων, ιδρύεται Κοινωνική Υπηρεσία, συγκροτούμενη εκ πτυχιούχων Κοινωνικών Λειτουργών.

Άρθρον 2 Σκοποί

Σκοποί της Κοινωνικής Υπηρεσίας είναι:

α) Η υποβοήθησις του έργου της εξατομικεύσεως της σωφρονιστικής ή αναμορφωτικής μεταχειρίσεως των κρατουμένων.

β) Η προετοιμασία της κοινωνικής και επαγγελματικής αποκαταστάσεως αυτών.

γ) Η συμπάραστασις και προστατευτική επίβλεψις των υφ' όρον απολυομένων εκ των Φυλακών και των Σωφρονιστικών Καταστημάτων, ως και των επ' αδεία εξερχομένων εκ των Αναμορφωτικών Καταστημάτων Ανηλίκων.

δ) Η τήρησις στατιστικής περί της επιτευχθείσης αποκαταστάσεως των εκ των Φυλακών, Σωφρονιστικών και Αναμορφωτικών Καταστημάτων απολυομένων και περί του ύψους της υποτροπής.

Άρθρον 3

Κανόνες λειτουργίας

1. Η εις εκάστην φυλακήν ή Κατάστημα Κοινωνική Υπηρεσία εγκαθίσταται εις ιδιαίτερον χώρον του Καταστήματος και τελεί υπό τον Διευθυντήν αυτής.

2. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί έρχονται εις απ' ευθείας επικοινωνίαν μετά των κρατουμένων ατομικώς ή καθ' ομάδας, είτε εν τω γραφείω αυτών είτε εις τους χώρους ένθα οι κρατούμενοι ενδιαιω-νται.

3. Η Κοινωνική Υπηρεσία εφαρμόζει τας μεθόδους της κατά περίπτωσιν και της καθ' ομάδα κοινωνικής εργασίας.

4. Η Κοινωνική εργασία περιλαμβάνει εσωτερικήν και εξωτερικήν υπηρεσίαν. Η εσωτερική υπηρεσία συνίσταται α) εις συνεντεύξεις με έκαστον κρατούμενον καθ' ιδίαν και β) εις εργασίαν με ομάδας κρατουμένων. Η εξωτερική υπηρεσία συνίσταται α) εις επικοινωνίαν μετά των οικογενειών των κρατουμένων, των εργοδοτών, άλλων υπηρεσιών, οργανώσεων ή στόμων, σχέσιν εχόντων με την αποκατάστασιν αυτών εν τη ελευθέρα κοινωνία και β) εις συμπράσσειν και προστατευτικήν επίβλεψιν των υπο' όρον απολυθέντων κρατουμένων ή επί αδεία εξελθόντων των αναμορφωτικών καταστημάτων ανηλίκων.

5. Δια την εκτέλεσιν της εξωτερικής υπηρεσίας οι Κοινωνικοί Λειτουργοί δύνανται να μετακινούνται εκτός έδρας μέχρι 10 ημερών κατά μήνα. Εις εξαιρετικάς περιπτώσεις, δύναται να επιτραπή διηλεκτρολογημένης αποφάσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης υπέρβασις του ορίου τούτου μέχρι 5 εισέτι ημερών.

Άρθρον 4

Σύνταξις εκθέσεων Κοινωνικών Λειτουργών και απόρρητον αυτών

1. Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί τηρούν ατομικούς φακέλλους κρατουμένων και ανηλίκων και συντάσσουν εκθέσεις περί εκάστου τούτων και περί της εξελίξεώς των εντός του καταστήματος ως και εκτός αυτού κατά τον χρόνον της δοκιμασίας των, μετά την υπο' όρον απόλυσιν των ή την επί δοκιμαστική αδεία έξοδον των ανηλίκων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

2. Αι κατά την προηγουμένην παράγραφον εκθέσεις και τα λοιπά στοιχεία, είναι απόρρητα και δεν δύνανται να αποτελέσουν στοιχεία δικογραφίας, ουδέ να λάβουν οιαδήποτε δημοσιότητα. Κατ'εξαιρέσιν, δύνανται να λάβουν γνώσιν των στοιχείων τούτων και των εκθέσεων των Κοινωνικών Λειτουργών, ο διευθυντής, ο ιατρός, ο ψυχολόγος και ο ψυχίατρος της φυλακής ή του καταστήματος, ανώτερος ή ανώτατος υπάλληλος του Υπουργείου Δικαιοσύνης οριζόμενος παρά του Υπουργού Δικαιοσύνης ή ο εισαγγελεύς.

3. Ο διευθυντής του καταστήματος κατά την κατά το ά. 105 του ΠΚ υποβολήν προτάσεώς του, υποχρεούται όπως επισυνάπη και περιληπτικόν σημείωμα του Κοινωνικού Λειτουργού περί των αναγκαίων δια την κρίσιν της υπ' όρον απολύσεως στοιχείων, εκ του παρά τη Κοινωνική Υπηρεσία τηρουμένου ατομικού φακέλλου του κρατουμένου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙ

Κατάστασις των Κοινωνικών Λειτουργών

Άρθρον 5

Προσόντα - Διορισμός

1. Ως Κοινωνικός Λειτουργός διορίζεται κατόπιν διαγωνισμού επί 9ω εισαγωγικώ βαθμώ ο κεκτημένος πτυχίον ανεγνωρισμένης ημεδαπής ή αλλοδαπής Σχολής Κοινωνικών Λειτουργών και άδειαν ασκήσεως επαγγέλματος.

2. Δια τον δεύτερον εισαγωγικόν βαθμόν (8ον) απαιτείται, επί πλέον των υπό της παρ. 1 οριζομένων προσόντων και διετής τουλάχιστον προϋπηρεσία υπ' οιαδήποτε σχέσιν παρά τω δημοσίω ή νομικώ προσώπω δημοσίου δικαίου ή πτυχίον Πανεπιστημίου.

3. Του διαγωνισμού προηγείται προσωπική συνέντευξις των υποψηφίων μετά τριμελούς Επιτροπής εις ην μετέχει απαραίτητως εις ψυχίατρος ή ψυχολόγος, κατά προτίμησιν της Σωφρονιστικής υπηρεσίας, ή και αμφότεροι και εις ή δύο διευθυνταί της Γενικής Διευθύνσεως Σωφρονιστικής Διοικήσεως του Υπουργείου Δικαιοσύνης, προς εξέτασιν της καταλληλότητος της προσωπικότητος αυτών ειδικώς δια το έργον του Κοινωνικού Λειτουργού εις φυλακάς ή καταστήματα ανηλίκων, της Επιτροπής αποφαινομένης δι' ητιολογημέ-

νης αποφάσεως. Οι κρινόμενοι ως ακατάλληλοι αποκλείονται του διαγωνισμού. Η Επιτροπή συγκροτείται δι' αποφάσεως του Υπουργού Δικαιοσύνης, καθορίζουσης και τα-εν γένει καθήκοντα αυτής, δημοσιευομένης δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

4. Ο διαγωνισμός διενεργείται υπό του Α.Σ.Δ.Υ. κατά τας κειμένας διατάξεις. Εξεταστέα μαθήματα εις τον διαγωνισμόν είναι η Έκθεσις Ιδεών και στοιχεία Ποινικού Δικαίου, Εγκληματολογίας, Οικογενειακού Δικαίου και Ψυχολογίας.

Άρθρον 6

Οργανικά θέσεις Κοινωνικών Λειτουργών

1. Δια την πλήρωσιν των θέσεων των δια του παρόντος ιδρυμένων εις τας φυλακάς και τα σωφρονιστικά και αναμορφωτικά καταστήματα ανηλίκων, Κοινωνικών Υπηρεσιών αυξάνονται κατά 50 αι υφιστάμεναι οργανικά θέσεις Κοινωνικών Λειτουργών, αίτινες κατανέμονται συνολικώς κατά βαθμούς ως ακολούθως:

επί 2ω βαθμῶ θέσεις 1

επί 3ω βαθμῶ θέσεις 2

επί 4ω και 5ω βαθμῶ θέσεις 6

επί 6ω ἕως 9ω βαθμῶ θέσεις 50.

2. Ορίζεται δεύτερος εισαγωγικός βαθμός ο 8ος.

3. Εις τους 3ον και 2ον βαθμούς δύνανται να προαχθῶν μόνον οι κεκτημένοι πτυχίον Ανωτάτης Σχολῆς ημεδαπῆς ἢ αλλοδαπῆς, νομικῶν, κοινωνικῶν, φιλοσοφικῶν, ψυχολογικῶν, παιδαγωγικῶν ἢ ιατρικῶν ἐπιστημῶν.

4. Η κατά φυλακάς και καταστήματα ανηλίκων κατανομή των οργανικῶν θέσεων καθορίζεται δι' αποφάσεων του Υπουργού Δικαιοσύνης δημοσιευομένων δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 7

Επιθεώρησις Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν

Η Επιθεώρησις των εις τας Φυλακάς και τα Καταστήματα Ανηλίκων Κοινωνικῶν Υπηρεσιῶν ασκείται υπό του παρά τω Υπουργείῳ Δικαιοσύνης Διοικητικῆς Επιθεωρητοῦ Φυλακῶν και Αναμορφωτικῶν Καταστημάτων Ανηλίκων.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΙΙ

Τελικαί και μεταβατικαί διατάξεις.

Άρθρον 8 Εξουσιοδότησις

Τα της λειτουργίας εν γένει της επιθεωρήσεως των Κοινωνικών Υπηρεσιών, ως και πάσα αναγκαία λεπτομέρεια δια την εφαρμογήν του παρόντος, καθορίζονται δια εκδιδομένων προτάσει του Υπουργού Δικαιοσύνης και δημοσιευομένων δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

Άρθρον 9 Ένταξις υπηρετούντων Κοινωνικών Λειτουργών

Οι κατά την δημοσίευσιν του παρόντος υπηρετούντες έκτακτοι ή εν αποσπάσει εκ του Εθνικού Οργανισμού Προνοίας, εις τας φυλακάς, τα Σωφρονιστικά και Αναμορφωτικά Καταστήματα ανηλίκων και την Εταιρείαν Προστασίας Αποφυλακιζομένων Αθηνών Κοινωνικοί Λειτουργοί, διορίζονται τη αιτήσει των, υποβαλλομένη εντός προθεσμίας ενός μηνός από της ενάρξεως της ισχύος του παρόντος, εις τας υπό τούτου συνιστωμένας οργανικάς θέσεις και εντάσσονται εις τον αντίστοιχον προς την προϋπηρεσίαν των ως Κοινωνικών Λειτουργών βαθμόν, εφαρμοζομένων αναλόγως ως προς τον διορισμόν και την ένταξιν και τα εκ τούτων προκύπτοντα θέματα, των διατάξεων του ν.δ. 169/1969 «περί τακτοποιήσεως εκτάκτων υπαλλήλων των δημοσίων υπηρεσιών και Ν.Π.Δ.Δ.».

Άρθρον 10 Κατάργησις Διατάξεων

Η παρ. 2 του ά. 3 του β.δ. 781/1969 «περί συστάσεως τακτικών θέσεων προσωπικού παρά ταις υπηρεσίαις αρμοδιότητος Υπουργείου Δικαιοσύνης», ως και πάσα ετέρα διάταξις ρυθμίζουσα άλλως τα της προσλήψεως και διαβαθμίσεως των Κοινωνικών Λειτουργών εις φυλακάς και Καταστήματα ανηλίκων, καταργείται.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΦΥΛΑΚΩΝ

Άρθρον 11
Έναρξις ισχύος

Η ισχύς του παρόντος άρχεται από της δημοσιεύσεως αυτού
δια της Εφημερίδος της Κυβερνήσεως.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αλέξης Χρήστος, «Ερμηνεία (Κατ' άρθρον) Ποινικού Κώδικα», Αθήνα 1979.
2. Αλεξιάδης Στέργιος, «Ποινικά: του Σωφρονιστικού Συστήματος», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1982.
3. Αλεξιάδης Στέργιος, «Ποινικά - Προς αναμόρφωση του Σωφρονιστικού Συστήματος», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή, 1983.
4. Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου Α. «Εγχειρίδιο Εγκληματολογίας», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1984.
5. Δάρας Ιωάννης, «Τα ψυχολογικά κίνητρα του εγκλήματος», Εκδ. Gutenberg, Αθήνα 1973.
6. Ζιμπουλάκη Α. «Γενικό Ποινικό Δίκαιο», Αθήνα 1985.
7. Κανάτσιος Γεώργ. «Εγκληματολογία», Εκδ. Κυριακίδη, 1979.
8. Κανάτσιος Γεώργ., «Σωφρονιστική», Εκδ. Δημ. Ι. Κυριακίδη, 1979.

9. Καρύδης Βασίλειος, «Η εγκληματικότητα των μεταναστών στην Ελλάδα», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1996.
10. Κουράκης Νέστωρ, «Ποινική Καταστολή», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα- Κομοτηνή 1985.
11. Κουράκης Νέστωρ, «Εγκληματολογικοί ορίζοντες», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1991.
12. Κουράκης Νέστωρ, «Έφηβοι Παραβάτες και Κοινωνία», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1999.
13. Μαγκάκης Γ.Α. «Ποινικό Δίκαιο - Διάγραμμα γενικού μέρους», Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 1984.
14. Μπεζέ Λουκία, «Ανήλικοι παραβάτες - μελέτη 20 περιπτώσεων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1985.
15. Μπεζέ Λουκία, «Έφηβοι», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή, 1991.
16. Πανούσης Γιάννης, «Οι κοινωνικές σχέσεις ως αναγκαίοι όροι της εγκληματογένεσης», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1985.
17. Πανούσης Γιάννης, «Η Σωφρονιστική μεταρρύθμιση στην Ελλάδα», Εκδόσεις Σάκκουλα,

Αθήνα-Κομοτηνή 1989.

18. Πανούσης Γιάννης, «Σύγχρονα Θέματα Εγκληματολογίας: Έγκλημα, Τρομοκρατία, Χουλιγκανισμός, Ναρκωτικά, Νεύρωση, Καταναλωτισμός», Εκδόσεις Δανιά, Αθήνα 1990.
19. Παπαγιάννης Φώτης, «Εισαγωγή στο Δίκαιο», Αθήνα 1984.
20. Πιτσελά Αγγελική, «Η ποινική αντιμετώπιση της εγκληματικότητας των ανηλίκων», β' έκδοση, Εκδόσεις Σάκκουλα, Θεσ/νίκη 1988.
21. Πιτσέλα Αγγελική, «Δίκαιο Ανηλίκων», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1999.
22. Ραφτόπουλος Παναγιώτης, «Μαθήματα Ποινικού Κώδικα», Αθήνα 1985.
23. Ρούμπας Ιωάννης, «Τα ναρκωτικά», Αθήνα 1989.
24. Σπινέλλη Διονυσίου, «Βασικά στοιχεία Ποινικού Δικαίου και Ποινικής Δικαιοσύνης», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1990.
25. Σπινέλλη Κ.Δ. «Εγκληματολογία - Σύγχρονες και παλαιότερες κατευθύνσεις», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1985.
26. Σπινέλλη Καλλιόπη - Κουράκης Νέστωρ,

«Σωφρονιστική Νομοθεσία / Ελληνική - Διεθνής», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1992.

27. Σπινέλλη Κ.Δ. - Τσήτσουρα, «Κρατούμενοι και Δικαιώματα του Ανθρώπου», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα 1996.
28. Σταθόπουλος Πέτρος, «Κοινωνική Πρόνοια-Μια γενική θεώρηση», Εκδόσεις «Έλλην», 1995.
29. Τσουραμάνης Χρήστος, «Η συμπεριφορά των Χούλιγκανς», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα-Κομοτηνή 1988.
30. Τσουραμάνης Χρήστος, «Η ληστεία- Εγκληματολογική / Κοινωνιολογική ανάλυση», Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1992.
31. Χάϊδου Α., «Το θεωρητικό και θεσμικό πλαίσιο του κοινωνικού ελέγχου των ανηλίκων», Νομική Βιβλιοθήκη, 1988.
32. Χάϊδου Α. , «Η ιδρυματική και εξωϊδρυματική μεταχείριση των ανηλίκων στην Ελλάδα και στο εξωτερικό», Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1990.
33. Χάϊδου Α., «Η αντιμετώπιση των ανηλίκων από το Ποινικό σύστημα : στέρηση της ελευθερίας και Παραβίαση δικαιωμάτων», (42^ο

Διεθνές Σεμινάριο Εγκληματολογίας: Η στέρηση της Ελευθερίας στο Ποινικό σύστημα και τα Δικαιώματα του Ανθρώπου), Νομική Βιβλιοθήκη, Αθήνα 1991.

34. Παπαδημητρίου Αθανάσιος, «Θεωρίες Κοινωνικής Παρεκκλίσεως- Σημειώσεις για το μάθημα Κοινωνιολογίας IV, Πάτρα 1979. Άρθρα: -Glaser Doniel, «Εγκληματολογικές θεωρίες και μοντέλα συμπεριφοράς», 1956 - Lemert E.M., «Πρωτογενής και δευτερογενής παρέκκλιση», 1951.

35. Συμπόσιο Αθήνας 14-16 Οκτωβρίου 1988, «Πρόληψη και αντιμετώπιση της εγκληματολογικότητας των ανηλίκων, Εκπαίδευση - Ένταξη», Εισηγήσεις: - Αλεξάνδρα Καλομοίρη, «Προβλήματα στην πρόβλεψη της επικινδυνότητας»-Δημηνάς Δημήτριος, «Μέτρα που μπορούν να συμβάλλουν αποτελεσματικά στην πρόληψη της επικινδυνότητας των ανηλίκων»- Γαλετάκη - Παπάζογλου Ιωάννα, «Πρόληψη: Προστασία Ανηλίκων μέσα από τα προγράμματα της Εταιρίας Προστασίας Ανηλίκων Αθηνών, Εκδόσεις Σάκκουλα, Αθήνα - Κομοτηνή 1990.

Ξένη Βιβλιογραφία

1. Goffman Erving, « Asylums», Penguin Books, 1980.
2. Chazal Jean, «Η παιδική εγκληματικότητα», Εκδόσεις Ιωαν. Ν. Ζαχαρόπουλου, Αθήνα 1967.
3. Φουκώ Μισέλ, «Επιτήρηση και τιμωρία. Η γέννηση της Φυλακής», Εκδόσεις Ράππα, 1975.
4. Χέρμπερτ Μάρτιν, «Ψυχολογικά προβλήματα εφηβικής ηλικίας», Ελληνικά γράμματα, Αθήνα 1992.

Εγκύκλιοι

1. Εγκύκλιος Ελληνικής Δημοκρατίας Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Γενικής Διεύθυνσης Εργασίας και Απασχόλησης, 24 Αυγούστου 1999.
2. Εγκύκλιος Υπουργείου εργασίας για ΟΑΕΔ και Υπηρεσίες κοινωνικών ομάδων, 26/8/99.

Λεξικά

1. Ερμηνευτικό Λεξικό Νομικών Όρων, Εκδόσεις Πήγασος, Αθήνα 1974.

Εφημερίδες

1. «Εφημερίς της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας», Αθήνα 16 Μαΐου 1989.

Περιοδικά

1. Λάβδα Μ. , «Για την επόμενη μέρα. Τα πρώτα βήματα μετά τη φυλακή», Γραφείο υποστήριξης Αποφυλακιζομένων, 1996.
2. Σπινέλλη Κ.Δ., «Εκπαίδευση, κατάρτιση, εργασία εντός και εκτός φυλακής», Νομική Βιβλιοθήκη ΑΕΒΕ, Αθήνα 1997.

